

RIKSREVISIONEN

RiR 2009:13

Omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen

ISBN 978 91 7086 186 4

RiR 2009:13

Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2009

Omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen

Riksrevisionen har granskat de omställningskrav i arbetslöshetsförsäkringen som avser yrkesmässig och geografisk rörlighet. Resultatet av granskningen redovisas i denna granskningsrapport.

Företrädare för Regeringskansliet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Arbetsförmedlingen har fått tillfälle att faktagranska och i övrigt lämna synpunkter på utkast till rapporten.

Rapporten överlämnas till regeringen i enlighet med 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Rapporten överlämnas samtidigt till Riksrevisionens styrelse.

Rapporten innehåller slutsatser och rekommendationer som avser Regeringskansliet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Arbetsförmedlingen. Riksrevisionen kommer att följa upp granskningen.

Riksrevisor Claes Norgren har beslutat i detta ärende. Revisionsdirektör Bengt Sundgren har varit föredragande. Revisionsledare Josefina Selin, revisionsdirektör Anders Viklund och revisor Marcus Österman har medverkat vid den slutliga handläggningen.

Claes Norgren

Bengt Sundgren

För kännedom:

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)
Arbetsförmedlingen

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	13
1.1 Motiv till granskningen	13
1.2 Syfte och revisionsfråga	14
1.3 Bedömningsgrunder	15
1.4 Metoder och avgränsningar	15
1.5 Disposition	17
2 Omställningskrav och aktörer	19
2.1 Regler för att få arbetslöshetsersättning	19
2.2 Arbetslöshetsförsäkringens aktörer	24
3 Regeringens styrning	29
3.1 Organisationsförändringar	29
3.2 Regelförändringar	30
3.3 Budgetpropositioner, regleringsbrev och uppdrag	30
3.4 Sammanfattande iakttagelser	31
4 Flera mål och komplexa regler försvårar tillämpningen	33
4.1 Matchning och kontroll	33
4.2 Förutsättningar för kontroll	34
4.3 Service och kontroll	35
4.4 Ett regelverk med individuella bedömningar	35
4.5 Arbetsförmedlingens arbete i syfte att åstadkomma en korrekt och enhetlig regeltillämpning	37
4.6 Sammanfattande iakttagelser	38
5 Tillämpningen av omställningskraven	39
5.1 Arbetsförmedlingens tillämpning	39
5.2 Kontrollen inom arbetslöshetsförsäringen	45
5.3 Sammanfattande iakttagelser	50
6 Hur vanligt är omställning?	53
6.1 Yrkesmässig rörlighet	53
6.2 Geografisk rörlighet	54
6.3 Sammanfattande iakttagelser	58
7 Attityder till arbetslöshetsförsäringen	61
7.1 Attityder till yrkesmässig omställning	61
7.2 Attityder till geografisk omställning	63
7.3 Skillnader i arbetsförmedlares attityder baserat på kön, ålder och kommun	64
7.4 Allmänna attityder till arbetslöshetsförsäringen	65
7.5 Sammanfattande iakttagelser	65
8 Slutsatser och rekommendationer	67
8.1 Regelverket är svårt att tillämpa	67
8.2 Bristfälliga handlingsplaner försvårar krav på omställning	69
8.3 Svåra avvägningar för handläggarna	70
8.4 Attitydskillnader försvårar tillämpningen	71
8.5 Åtgärder har vidtagits för en rättssäker bedömning	71
8.6 Rekommendationer	71
Referensförteckning	73
Bilaga 1 Aktgranskning av handlingsplaner på Arbetsförmedlingen	79
Bilaga 2 Enkätundersökning: attityder till arbetslöshetsförsäringen	87
Bilaga 3 Frågeformulär för enkätundersökningar	93
Bilaga 4 Analys av registerdata om flyttbenägenhet bland arbetslösa	105
Bilaga 5 Kommungruppsindelning	109

Sammanfattning

Riksrevisionen har genomfört en granskning i syfte att besvara frågan om regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna säkerställer att kraven i arbetslöshetsförsäkringen att byta arbetsuppgifter och arbetsort efterlevs.

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge ekonomisk ersättning under perioder av arbetslöshet, men den är inte en yrkes- eller bosättningsförsäkring. Försäkringen ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad genom att bland annat understödja en god rörlighet såväl yrkesmässigt som geografiskt.

Det är Arbetsförmedlingens uppdrag att kontrollera att arbetssökande med arbetslöshetsersättning uppfyller grundvillkoren för ersättning. Den som får arbetslöshetsersättning är skyldig att söka och tacka ja till lämpliga arbeten. Bedömningen av vad som är ett lämpligt arbete för en arbetssökande ska göras med beaktande av arbetstillfällen på hela arbetsmarknaden. Att i bedömningen ta hänsyn till hela arbetsmarknaden kan innebära krav på byte av yrke eller krav på att söka och ta arbete som medför veckopendling eller flytt.

Regeringen har genomfört förändringar i arbetslöshetsförsäkringen i syfte att förtydliga dess roll som omställningsförsäkring. Bland annat avskaffades år 2007 möjligheten att under de inledande 100 dagarna av arbetslöshet begränsa sitt arbetssökande till det egna yrket och närområdet. Regeringen har betonat vikten av att arbetssökande tidigt i arbetslösheten söker alla lämpliga arbeten.

Arbetsförmedlingen ska enligt sin instruktion säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring samt utforma sin verksamhet så att den leder till en ökad geografisk och yrkesmässig rörlighet.

Riksrevisionens slutsats: krav på omställning ställs i begränsad utsträckning

Riksrevisionens granskning indikerar att krav på byte av arbetsuppgifter och arbetsort ställs i begränsad utsträckning. Riksrevisionen bedömer att regeringens målsättning om att arbetssökande i ett tidigt skede ska söka alla lämpliga arbeten inte har nåtts. Få arbetssökande har ett obegränsat yrkesmässigt och geografiskt sökområde som omfattar alla lämpliga arbeten. Få arbetssökande flyttar till arbete på annan ort. Däremot är det relativt vanligt att arbetssökande byter yrke. Skäl till begränsningar i sökområdena anges sällan.

Det finns enligt Riksrevisionen flera anledningar till att krav på byte av arbetsuppgifter och arbetsort ställs i begränsad utsträckning. Arbetsförmedlingen har ett uppdrag som innebär avvägningar mellan delvis motstridiga mål. Regelverkets komplexitet, och allmänhetens attityder till regelverket kan försvåra tillämpningen. En annan anledning är att handlingsplanerna inte används för att ställa krav på omställning.

Att krav på omställning inte ställs riskerar att leda till att obalanser i utbud och efterfrågan på arbetskraft mellan branscher och regioner inte motverkas. Det kan även leda till att tiden som arbetslös för många blir onödigt lång.

Regelverket är svårt att tillämpa

Riksrevisionens bedömning är att det inte är tillräckligt tydligt vilka krav som ska ställas på yrkesmässig och geografisk omställning. Regeringen har framfört att det är önskvärt att omställning till arbete påbörjas tidigt. Samtidigt finns det inga uttryckliga krav på byte av yrke eller bostadsort i lag eller förordning. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens (IAF:s) föreskrift för lämpligt arbete innehåller komplexa avvägningar som gör att det blir svårt för arbetsförmedlarna att veta vilka omställningskrav som ska ställas.

Antalet rättsfall i högre instans är få och lägger vikt vid individuella faktorer. Det innebär att rättspraxis kan ge viss vägledning men kan för närvarande inte ge ett generellt svar på hur avvägningar mellan individuella faktorer ska göras.

Arbetsförmedlingen tolkar regelverket som att det yrkesmässiga och geografiska sökområdet ska utökas successivt. Utökningens hastighet avgörs av den arbetssökandes förutsättningar att få arbete. Att regelverket är komplext och att förhållandet mellan Arbetsförmedlingens praxis och regelverket är oklart, skapar risk för att likvärdiga fall inte behandlas lika.

De regler som styr kraven på yrkesmässig och geografisk omställning ger utrymme för arbetsförmedlare att göra egna bedömningar och tolkningar av svåra begrepp. Riksrevisionen menar att det är centralt för rättssäkerheten att Arbetsförmedlingen ger arbetsförmedlarna tillräckligt stöd och tillräcklig vägledning i dessa bedömningar.

Riksrevisionen anser att en successiv utökning av sökområdet som utgångspunkt är rimlig samt att sökområdet måste utformas utifrån den arbetssökandes kompetens och utsikter att få arbete. Riksrevisionen vill betona att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring och att krav på omställning i syfte att få den arbetssökande i arbete bör ställas tidigt i arbetslösheten.

Bristfälliga handlingsplaner försvårar krav på omställning

Arbetsförmedlingen ska, i samråd med den som söker arbete, upprätta en individuell handlingsplan där den arbetssökandes skyldigheter och planerade aktiviteter anges. Handlingsplanen ska innehålla uppgift om de yrken och det geografiska område som den arbetssökande ska kunna söka och ta arbete inom. Riksrevisionens granskning visar dock att handlingsplanen inte används som den överenskommelse den är tänkt att utgöra. Handlingsplanen saknar ofta viktig information som skäl till begränsat sökområde och åtgärder för att ta bort hinder för att kunna söka arbeten inom ett obegränsat geografiskt område. Handlingsplanerna uppdateras dessutom sällan. Handlingsplanerna är av dessa skäl svåra att använda för att understödja och ställa krav på omställning.

Eftersom regelverket lämnar stor frihet till arbetsförmedlarna att göra individuella bedömningar har handlingsplanerna en central roll för att konkretisera de omställningskrav som ställs på de arbetssökande. Det är även viktigt att sökområdena omprövas och utökas genom en löpande revidering av handlingsplanerna.

Svåra avvägningar för arbetsförmedlare

Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktions sätt. Det främsta uppdraget är att sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Det innebär att ge service till arbetssökande och arbetsgivare. Arbetsförmedlingen ska även prioritera de arbetssökande som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Myndigheten har samtidigt ansvar för att kontrollera att de som får arbetslöshetsersättning står till arbetsmarknadens förfogande.

För att förena sitt serviceuppdrag med sitt kontrolluppdrag har Arbetsförmedlingen gjort avvägningar som inneburit att arbetet inom kontrolluppdraget anpassats till myndighetens serviceuppdrag. Ett exempel är att anvisningar inte längre används i kontrollsyfte om de inte samtidigt bidrar till uppdraget att sammanföra arbetssökande och arbetsgivare.

Arbetsförmedlare har att hantera en yrkesroll som både servicegivare och kontrollant. Att ge service och skapa en förtroendefull relation till den arbetssökande och samtidigt kontrollera och ställa krav kan upplevas som svårt.

Regeringen och Arbetsförmedlingen har vidtagit åtgärder för en mer rättssäker tillämpning av omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen. Riksrevisionen ser positivt på dessa insatser men anser att det behövs ytterligare åtgärder för att skapa tillräcklig enhetlighet i tillämpningen.

Attitydskillnader försvårar tillämpningen

Arbetsförmedlare har olika åsikter om när i tiden krav på yrkesmässig och geografisk omställning ska ställas. När regelverket är svårtillämpat och när arbetsförmedlare har olika inställning ökar risken för att handläggningen blir olika i likvärdiga fall.

Få bland allmänheten anser att arbetssökande ska behöva flytta. Detta tillsammans med att reglerna innebär komplexa avvägningar kan leda till tillämpningsproblem hos Arbetsförmedlingen.

Rekommendationer

Rekommendationer till Arbetsförmedlingen

Det är viktigt att handlingsplanerna går att använda som ett kontrollinstrument som gör det möjligt att följa individens agerande för att utvidga sin yrkesmässiga och geografiska rörlighet. Arbetsförmedlingen bör se till att handlingsplanerna används och fungerar som ett verktyg för att understödja omställning till arbete. Handlingsplanerna bör innehålla individuellt utformade omställningskrav och revideras löpande.

Arbetsförmedlingen bör även, mot bakgrund av de indikationer som finns bland personalen om ytterligare behov av vägledning, överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att minska utrymmet för olika tolkningar av regelverket.

Rekommendationer till IAF

IAF bör inom ramen för sitt bemyndigande förändra sina föreskrifter i syfte att förtydliga att det yrkesmässiga och geografiska sökområdet bör utvidgas successivt beroende på den arbetssökandes förutsättningar för att få arbete. Det innebär att den sökandes lokala arbetsmarknad bör avgöra hur och med vilken hastighet sökområdet utvidgas.

Det är av vikt att IAF i sin verksamhet driver prejudicerande fall i förvaltningsdomstol i syfte att praxis ska utvecklas. IAF bör i sin verksamhet fortsätta att föra statens talan i förvaltningsdomstol i syfte att driva prejudicerande fall. IAF bör också göra en analys av sin processföring i syfte att öka antalet prejudicerande domar.

Rekommendationer till regeringen

Regeringen har angivit att arbetslöshetsförsäkringen bör vara en omställningsförsäkring. En fördjupad uppföljning bör göras av arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring. En sådan uppföljning bör ske efter det att erfarenhet vunnits av de åtgärder som IAF och Arbetsförmedlingen kan komma att vidta. Uppföljningen bör syfta till att bedöma om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att säkra yrkesmässig och geografisk rörlighet.

1 Inledning

1.1 Motiv till granskningen

Regeringen anser att rörlighet på arbetsmarknaden är en viktig beståndsdel i en väl fungerande arbetsmarknad. En god rörlighet anses bidra till att minska arbetslösheten och förbättra arbetsgivarnas tillgång till kompetens. Detta bidrar i sin tur till förnyelse, tillväxt och ett allmänt förbättrat välbefinnande. Staten främjar rörlighet på arbetsmarknaden genom stöd- och utbildningsinsatser. Staten ställer också krav på rörlighet genom arbetslöshetsförsäkringen, som genom sin utformning ska medverka till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt.¹

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar många individer. Cirka 3,3 miljoner personer var medlemmar i någon arbetslöshetskassa i slutet av 2008. Totalt fick drygt 327 500 personer arbetslöshetsersättning någon gång under 2008.² Det genomsnittliga antalet ersättningsdagar under året per person uppgick till 75 dagar. Arbetslöshetsförsäkringen omfattar också stora belopp; totalt betalades 13,6 miljarder kronor ut i arbetslöshetsersättning under 2008.³

Arbetslöshetsförsäkringen har utformats efter två centrala utgångspunkter.⁴ Den ena utgångspunkten är att försäkringen ska vara förenlig med arbetsmarknadspolitikens mål om en väl fungerande arbetsmarknad, vilken bland annat kännetecknas av en hög omställningsförmåga som främjar tillväxten. Arbetslöshetsförsäkringen ska bidra till en effektiv matchning av arbetssökande mot lediga arbeten och därmed minska arbetslösheten. Det innebär att den arbetslöse fortast möjligt ska komma i lämpligt arbete.

Den andra utgångspunkten är att försäkringen ska förstärka välfärden och rättvisan i samhället genom att ge en solidariskt finansierad inkomstrygghet för den som blir arbetslös. Det innebär att en arbetslös, som är arbetsför och anmäld vid Arbetsförmedlingen, ska ges ekonomiska möjligheter att söka nytt arbete under en rimlig tid. Ersättning ges vid ofrivillig arbetslöshet under en omställningsperiod fram till nytt arbete. Kravet på att en arbetssökande aktivt ska söka arbete för att komma ur sin arbetslöshet är centralt. Genom kravet betonas arbetslöshetsförsäkringens roll som

¹ Prop. 1999/2000:139, bet. 2000/01:AU5, rskr 2000/01:102.

² Cirka 296 000 personer fick inkomstrelaterad ersättning och cirka 37 000 personer fick ersättning med grundbelopp.

³ IAF (2009a), Årsredovisning 2008, s. 6.

⁴ Prop. 1999/2000:139 s. 18.

omställningsförsäkring. Under 2007 genomfördes ändringar i arbetslöshetsförsäkringen i syfte att stärka dess roll som omställningsförsäkring och öka individens drivkraft att bryta arbetslösheten; se vidare kapitel 3.⁵

Arbetsförmedlingens uppdrag är att sammanföra dem som söker arbetskraft med dem som söker arbete.⁶ Arbetsförmedlingen ska också kontrollera att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.⁷

Riksrevisionen har i tidigare granskningar konstaterat brister i Arbetsförmedlingens hantering av kontrollfunktionen inom arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsförmedlingen har bland annat haft en låg benägenhet att ifrågasätta ersättningsrätten för arbetssökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande.⁸

I arbetslöshetsförsäkringen finns krav på att arbetslösa ska vara geografiskt och yrkesmässigt rörliga. De ska, om så krävs för att kunna få ett nytt arbete, söka arbete inom nya yrken och söka arbete på orter som kräver pendling eller flytt.

Bakgrunden till Riksrevisionens granskning är att det i en förstudie gjordes iakttagelser som tyder på att omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen inte tillämpas i tillräckligt hög omfattning. I förstudien konstaterade Riksrevisionen att det saknas kunskap om vad arbetsförmedlare och allmänheten har för syn på arbetslöshetsförsäkringens omställningskrav.

Arbetslösheten har stigit under inledningen av 2009. Regeringen bedömer att arbetslösheten kommer att fortsätta att stiga fram till 2011.⁹

Riksrevisionen avrapporterade en granskning om hur Försäkringskassan hanterar omställningskrav när den bedömer sjukskrivnas arbetsförmåga i annat arbete i början av 2009.¹⁰ Granskningen visar att Försäkringskassan i vart fjärde fall inte prövar om den sjukskrivne kan arbeta i ett annat arbete. Riksrevisionen konstaterar att det finns indikationer på att sjukförsäkringen fungerar som en yrkesförsäkring.

Riksrevisionen har i och med den här granskningen studerat omställningskraven inom två centrala offentliga försäkringar.

1.2 Syfte och revisionsfråga

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring vars syfte är att ge ersättning under en period av arbetslöshet. Regeringen anser att försäkringen ska vara legitim. För att försäkringen ska vara legitim måste den tillämpas lika och rättvist för dem som berörs.¹¹

⁵ Prop. 2008/09:1 utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

⁶ 2 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

⁷ 4 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

⁸ RiR 2004:3 Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen och RiR 2005:3 Arbetslöshetsförsäkringen – kontroll och effektivitet.

⁹ Prop. 2008/09:100.

¹⁰ RiR 2009:1 Omställningskrav i sjukförsäkringen – att pröva sjukas förmåga i annat arbete.

¹¹ Prop. 1999/2000:139 s. 1.

Syftet med granskningen har varit att granska hur arbetslöshetsförsäkringens krav på yrkesmässig och geografisk omställning hanteras och om målet om geografisk och yrkesmässig rörlighet bland arbetssökande uppfylls. Granskningen har även syftat till att finna förklaringar och orsaker till utfallet. Revisionsfrågan har varit: Säkerställer regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna att kraven i arbetslöshetsförsäkringen att byta arbetsuppgifter och arbetsort efterlevs?

1.3 Bedömningsgrunder

Riksrevisionen har i granskningen utgått från följande:

- Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som ska ge en rimlig ersättning till arbetslösa som aktivt söker lämpligt arbete.¹²
- För att ha rätt till arbetslöshetsersättning är den sökande skyldig att söka och ta ett erbjudet lämpligt arbete.¹³
- Det är ytterst angeläget att den arbetssökande i ett tidigt skede aktivt söker alla lämpliga arbeten.¹⁴
- Arbetsförmedlingens verksamhet ska utformas så att den leder till ökad yrkesmässig och geografisk rörlighet bland de arbetssökande.¹⁵
- Den offentliga förvaltningen ska behandla alla personer lika och iaktta saklighet och opartiskhet.¹⁶

1.4 Metoder och avgränsningar

Riksrevisionen bygger sina iakttagelser, slutsatser och rekommendationer på en aktstudie, en enkätundersökning, en analys av registerdata, dokumentstudier samt på intervjuer med företrädare för Arbetsförmedlingen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Arbetsmarknadsdepartementet.

För att bedöma om krav på yrkesmässig eller geografisk omställning ställs har Riksrevisionen genomfört en granskning av akter på Arbetsförmedlingen. Urvalet har bestått av 551 personer som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen och som har haft arbetslöshetsersättning. Urvalet gjordes bland arbetssökande som hade en ny eller ändrad individuell handlingsplan i oktober 2007. Bland dessa gjordes ett stratifierat slumpmässigt urval. Aktgranskningen genomfördes i maj 2008 och omfattade ärenden under perioden juli 2007 – maj 2008. Statistiska tester har gjorts för skillnader i sökområde mellan olika grupper av arbetssökande. I bilaga 1 ges en närmare beskrivning av aktstudien.

¹² Prop. 1999/2000:139 s. 25.

¹³ 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

¹⁴ Prop. 2006/07:89 s. 55.

¹⁵ 3 § p. 4 förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

¹⁶ 1 kap. 9 § regeringsformen (1974:152).

Arbetsförmedlarnas och allmänhetens attityder till omställningskrav kan påverka tillämpningen av kraven. För att bedöma hur kraven på yrkesmässig eller geografisk omställning uppfattas har Riksrevisionen genomfört enkätundersökningar med frågor till arbetsförmedlare och till allmänheten. Syftet med enkäterna har varit att kartlägga attityder till yrkesmässiga och geografiska omställningskrav i arbetslöshetsförsäkringen. Enkäter har sänts till stratifierade urval om 1 000 arbetsförmedlare och 1 009 personer i allmänheten. Bland arbetsförmedlare besvarade 69 procent enkäten och bland allmänheten 39 procent. På grund av de relativt låga svarsfrekvenserna har bortfallskompensation genomförts för att i möjligaste mån kompensera för bortfallet. Det stora bortfallet för allmänheten innebär att viss försiktighet behöver iaktas när resultatet tolkas. Svarsandelen är dock tillräcklig för att resultaten på totalnivå ska vara statistiskt tillförlitliga, under förutsättning att den genomförda bortfallskompensationen har avsedd effekt. Det finns dock en potentiell risk för en snedvridning av resultatet genom att dem som svarat inte är representativa för populationen. Statistiska tester har gjorts för skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten samt mellan olika grupper av arbetsförmedlare. I bilaga 2 beskrivs enkätundersökningen närmare.

Från Försäkringskassan har Riksrevisionen inhämtat registerdata om personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Dessa uppgifter har använts i syfte att undersöka hur vanligt det är att personer flyttar i samband med att de lämnar Arbetsförmedlingen för arbete. Data omfattar samtliga inskrivningsperioder för arbetslösa under 2007. I materialet ingår heltidsarbetslösa, deltidsarbetslösa och personer i programåtgärd. Riksrevisionen har inte haft tillgång till uppgifter om arbetslöshetsersättning för de inskrivna vilket innebär att både personer med och utan ersättning ingår i materialet. Detta bör beaktas då resultaten studeras eftersom det endast är för personer med arbetslöshetsersättning som det kan bli aktuellt med krav på omställning. I bilaga 4 beskrivs analysen av registerdata närmare. Med arbetsmarknadsmyndigheter menas i granskningen Arbetsförmedlingen och IAF. Det är dessa myndigheters verksamhet när det gäller arbetslöshetsförsäkringen som har granskats tillsammans med regeringen i sin styrande roll. Arbetslöshetskassornas roll berörs i vissa avseenden i granskningen.

1.5 Disposition

I kapitel 2 beskrivs det regelverk som styr arbetslöshetsförsäkringen och vilka roller olika aktörer har vid hanteringen av arbetslöshetsförsäkringen. I kapitel 3 till 7 beskrivs Riksrevisionens iakttagelser. Kapitel 3 beskriver regeringens styrning på området. I kapitel 4 beskrivs hur komplexa mål och regler gör arbetslöshetsförsäkringen svår att tillämpa. I kapitel 5 presenteras hur Arbetsförmedlingen hanterar omställningskraven. Kapitel 6 handlar om hur mycket yrkesmässig och geografisk omställning som faktiskt sker och i kapitel 7 beskrivs handläggares och allmänhetens attityder till omställning. Riksrevisionens huvudsakliga slutsatser och rekommendationer presenteras i kapitel 8.

Med rapporten följer bilagor om metoder samt en referensförteckning.

2 Omställningskrav och aktörer

2.1 Regler för att få arbetslöshetsersättning

Arbetslöshetsförsäkringen i Sverige ska ge ekonomiskt stöd under den tid det tar för en arbetssökande att hitta ett nytt arbete. Försäkringen består av en grundförsäkring och en inkomstbortfallsförsäkring.¹⁷ Grundförsäkringen omfattar dem som inte är medlemmar i en arbetslöshetskassa eller är medlemmar men inte uppfyller villkoren för inkomstrelaterad ersättning.¹⁸ Grundförsäkringen ger ersättning i form av ett fastställt grundbelopp per dag som arbetslös.¹⁹ För att omfattas av inkomstbortfallsförsäkringen krävs medlemskap i en arbetslöshetskassa.²⁰ Inkomstbortfallsförsäkringen ger en dag ersättning baserad på den arbetslöses tidigare lön. Den inkomstrelaterade ersättningen är maximalt 80 procent av den tidigare inkomsten upp till ett inkomsttak.²¹

2.1.1 Villkor för ersättning

För att en person ska kunna få arbetslöshetsersättning krävs att grundvillkoren och arbetsvillkoret är uppfyllda. Grundvillkoren²² innebär att den sökande måste

- vara arbetslös på heltid eller deltid
- vara oförhindrad att arbeta minst 3 timmar per dag och i genomsnitt minst 17 timmar per vecka
- vara beredd att ta ett lämpligt arbete
- vara anmäld som arbetssökande vid arbetsförmedlingen
- medverka till att upprätta en individuell handlingsplan²³ tillsammans med Arbetsförmedlingen
- aktivt söka lämpligt arbete.

17 4 § ALF.

18 6 § ALF.

19 För 2009 uppgår beloppet för den som arbetat heltid under ett års tid till 320 kronor/dag eller cirka 7 040 kronor/månad.

20 6–7 §§ ALF.

21 För 2009 uppgår den maximala ersättningen till 680 kronor/dag eller cirka 14 960 kronor/månad.

22 9 § ALF.

23 En individuell handlingsplan är en överenskommelse mellan arbetsförmedlaren och den sökande om hur dennes arbetslöshets-situation ska lösas.

24 12 § ALF. Det finns även ett alternativt arbetsvillkor som innebär ett krav om minst 480 timmars arbete under en sammanhängande period av 6 månader och minst 50 timmar per månad.

Arbetsvillkoret innebär att den arbetssökande måste ha arbetat minst 80 timmar per månad i minst 6 månader före arbetslösheten.²⁴ Den som uppfyller grundvillkoren och arbetsvillkoret kan få ersättning under som mest 300 dagar.²⁵

För inkomstrelaterad ersättning krävs även en viss medlemstid i en arbetslöshetskassa, ett så kallat medlemsvillkor, och att arbetsvillkoret ligger inom medlemstiden. För att uppfylla medlemsvillkoret måste den som är arbetslös ha varit medlem i en arbetslöshetskassa under en period av minst 12 månader.²⁶ Den som inte är medlem i en arbetslöshetskassa eller som varit medlem i en kortare tid än 12 månader kan endast få grundbeloppet.

2.1.2 Begreppet lämpligt arbete

Det ekonomiska stöd som en person kan ha rätt till vid arbetslöshet motsvaras av ett krav på att personen ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Den sökande är skyldig att söka och ta ett erbjudet lämpligt arbete. Skälig hänsyn ska tas till den enskilde sökandes personliga förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.²⁷

Vad som är att bedöma som lämpligt arbete är en avgörande fråga inom arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen har gett Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) möjlighet att genom föreskrift precisera vad som är lämpligt arbete.²⁸ IAF har också utfärdat en sådan föreskrift.²⁹

I föreskriften sägs bland annat att den sökande aktivt ska verka för att så snabbt som möjligt finna ett nytt arbete. Den sökande måste ta ett tillgängligt och lämpligt arbete.³⁰ Vid bedömningen av vad som är ett lämpligt arbete för den sökande ska tillgången av arbetstillfällen på hela arbetsmarknaden beaktas. Vid bedömningen ska särskilt beaktas arbetslöshetsperiodens längd. Den sökandes erfarenheter ska dock också beaktas så att onödig yrkesväxling undviks.

Om den sökande till följd av personliga förutsättningar eller förhållanden inte kan ta ett tillgängligt arbete ska han eller hon vidta åtgärder för att undanröja sådana hinder.³¹ En sökande får under en skälig övergångsperiod

²⁵ 22 § ALF. Till en sökande som är förälder till barn under 18 år lämnas dock ersättning under längst 450 dagar. Ersättningen betalas ut för fem dagar per vecka, vilket innebär att en ersättningsperiod sträcker sig över knappt 14 månader vid oavbruten heltidsarbetslöshet (drygt 20 månader för förälder med barn under 18 år).

²⁶ 7 § ALF. Riksdagen har lagstiftat om en tillfällig förändring av medlemsvillkorets beräkning under 2009 som innebär att månader som en person varit medlem i en arbetslöshetskassa under 2009 räknas dubbelt för medlemsvillkoret (7 § ALF). Reglerna gäller från och med den 1 juli 2009 till och med den 31 december 2009. (prop. 2008/09:127, bet. 2008/09:AU10, rskr. 2008/09:250).

²⁷ 11 § ALF.

²⁸ 26 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

²⁹ Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om tillämpning av 11 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring gällande lämpligt arbete (IAFFS 2004:3).

³⁰ Om en arbetsgivare vill anställa en person och anser att dennes kvalifikationer är tillräckliga ska arbetet anses vara lämpligt (8 § IAFFS 2004:3). Kan den sökande resa mellan arbetsplatsen och bostaden inom en rimlig tid och till en skälig kostnad eller om det finns möjlighet att få tillgång till ett boende på arbetsorten ska ett anvisat eller erbjudet arbete anses vara lämpligt (12–13 §§). Om arbetet innebär att den sökandes familj måste flytta med till arbetsorten ska arbetet anses vara lämpligt om en familjebostad kan påräknas inom rimlig tid (14 §). Om inkomsten inte understiger 90 procent av den fastställda dagpenningen ska arbetet anses vara lämpligt (15 §).

³¹ 6 § IAFFS 2004:3. Om den sökande åberopar medicinska hinder ska dessa styrkas med ett läkarutlåtande om det inte är uppenbart obehövligt (9 §).

på grund av familjeskäl³² begränsa sitt sökområde geografiskt.³³ Med skälig övergångsperiod avses den tid som krävs för den sökande att finna lösningar som gör att beroende och stödbehov kan tillgodoses på annat sätt.

2.1.3 Regler vid arbete i annat land

För tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen är också i vissa fall EG-rätten och nordiska överenskommelser av relevans. Det gäller bland annat i fall där en försäkrad har att ta ställning till att acceptera arbete i annat nordiskt land. I vissa delar av Sverige kan det bli aktuellt med pendling till exempelvis Danmark, Norge och Finland varför frågan om de sociala trygghetssystemens funktion vid gränsöverskridande arbete är av vikt.

Principen om arbetskraftens rörlighet inom EU finns fastlagd i Romfördraget. I samband med Sveriges EU-medlemskap konstaterades att ”regleringen innebär att all diskriminering på grund av nationalitet är otillåten vad gäller sysselsättning, lön och andra anställnings- och arbetsvillkor, sociala och skattemässiga förmåner liksom deltagande i yrkesutbildning och facklig verksamhet”.³⁴ I samma proposition konstateras vidare att ”för att förverkliga den gemensamma marknaden har i Romfördraget upptagits bestämmelser om avskaffandet av hinder för bl.a. personers fria rörlighet inom gemenskapen. [...] I Romfördraget finns därför bestämmelser som avser tillförsäkra de personer som utnyttjar rätten till fri rörlighet inom gemenskapen ett fortsatt socialt skydd”.³⁵

Genom EG-förordningen 1408/71 och tillämpningsförordningen 574/72 regleras frågor om social trygghet, inklusive arbetslöshetsförsäkring, för en enskild som väljer att bo i ett land och arbeta i ett annat land.³⁶ Genom det så kallade EES-avtalet gäller förordningarna för medborgare i EES-länderna.

Inom de nordiska länderna gäller även den Nordiska konventionen om social trygghet. Den omfattar alla, oavsett medborgarskap, som bor och arbetar i de nordiska länderna. Den nordiska konventionen har genom lagen (2004:114) om nordisk konvention om social trygghet genomförts i svensk lagstiftning.

³² Med familjeskäl avses (11 § IAFFS 2004:3)

- a) att ett barn eller någon annan medlem som ingår i hushållsgemenskapen är beroende av den sökandes tillsyn och stöd och därför kräver den sökandes dagliga närvaro, samt att hushållet inte kan flyttas
- b) att den andre makens eller makans eller därmed jämställd persons arbetsförhållanden medför att denne inte ensam kan sköta det gemensamma hushållet eller flytta med till en annan bostadsort
- c) att den sökande är ensamstående förälder och är beroende av stöd från någon annan på bostadsorten för att kunna klara ett arbete.

³³ Med geografiskt begränsat sökområde menas att den sökande endast kan ta arbete inom ett från bostaden begränsat område innebärande högst tolv timmars daglig frånvaro.

³⁴ Prop. 1994/95:19, s. 147.

³⁵ Prop. 1994/95:19, s. 148.

³⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och tillämpningsförordningen till denna förordning träder i kraft den 1 mars 2010. De ersätter då EG-förordning 1408/71 och dess tillämpningsförordning.

2.1.4 Rättspraxis för lämpligt arbete och omställningskrav

Som beskrivits ovan ska många individuella faktorer vägas samman till en samlad bedömning av vad som är ett lämpligt arbete. Regelverket lämnar ett stort tolkningsutrymme för hur de olika faktorerna ska vägas samman.

Enligt IAF finns det endast en aktuell prejudicerande dom som berör geografiska omställningskrav.³⁷ Den gällde en person som bodde nära den norska gränsen och fick nedsatt arbetslöshetsersättning när han inte tog ett erbjudet arbete i Norge.³⁸ Personen hade varit arbetslös en längre tid och det erbjudna arbetet skulle ha krävt lång dagpendling eller veckopendling. Regeringsrättens prövning gällde två frågor. En fråga var om det erbjudna arbetet var att anse som lämpligt med hänsyn till den sökandes förutsättningar för arbetet och dennes personliga förhållanden.³⁹ Den andra frågan var om det erbjudna arbetet var att anse som lämpligt utifrån anställningsförmånernas skälighet med tanke på att personen hade kommit att omfattas av norska regelsystem.⁴⁰

Regeringsrätten fann att det erbjudna arbetet i Norge var att bedöma som lämpligt i båda dessa avseenden och avslog personens överklagande. I frågan om den sökandes personliga förhållanden gjorde Regeringsrätten bedömningen att den omständigheten att den sökande hade tre minderåriga barn, varav det yngsta var åtta år och att hans hustrus arbetstid var oregelbunden med mycket kvällsarbete inte innebar att det erbjudna arbetet inte var lämpligt. Regeringsrätten fann att den sökande hade varit arbetslös en tid och att han därmed haft möjlighet att förbereda lösningar för att tillgodose barnens behov av tillsyn.

Regeringsrätten lägger även viss vikt vid att personen var byggnadsarbetare och att det är en bransch där det är relativt vanligt med arbete på långt avstånd från hemorten.

När det gäller frågan om anställningsförmånernas skälighet konstaterar Regeringsrätten att det i ALF och i föreskrifter som var gällande vid tidpunkten för arbetslöshetskassans beslut saknades stöd för att generellt anse att ett arbete inte är lämpligt enbart på den grunden att det är beläget i ett annat land. Det faktum att det erbjudna arbetet var beläget i Norge uteslöt inte i sig att det var lämpligt. Angående hur bedömningen av arbete som erbjuds i ett annat land ska göras skriver Regeringsrätten följande:

³⁷ Enligt intervju med företrädare för IAF, 2009-04-17.

³⁸ Regeringsrätten, 2008-06-05, 2006-800, RA 2008 ref. 45.

³⁹ 11 § 1 p. ALF.

⁴⁰ 11 § 2 p. ALF.

Frågan om ett arbete som erbjuds i ett annat land är lämpligt i ALF:s mening måste enligt Regeringsrättens mening bedömas med hänsyn till såväl de aspekter som anges 11 § ALF [...] som alla andra faktorer som på ett betydande sätt kan påverka den arbetssökandes livssituation. Dit hör sådant som arbetets art, den arbetssökandes erfarenhet av arbete av liknande slag, avstånd till hemorten, språksvårigheter, stora skillnader i levnadsförhållanden m.m. [...] För att ett erbjudet arbete ska anses lämpligt krävs enligt 11 § första stycket 2 ALF att de anställningsförmåner som arbetet medför är förenliga med de förmåner som arbetstagare får som är anställda enligt kollektivavtal eller, om kollektivavtal inte finns, är skäliga i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga arbetsuppgifter och kvalifikationer får vid jämförligt företag. Vid bedömningen av om detta krav är uppfyllt när det gäller ett erbjudet arbete i ett annat land måste enligt Regeringsrättens mening beaktas vilka förmåner som skulle ha följt av ett likvärdigt arbete i Sverige.⁴¹

Vid bedömningen av anställningsförmånerna i detta fall gjorde Regeringsrätten huvudsakligen en jämförande analys av socialförsäkringsförmånerna och kom fram till att förmånerna som följde anställningen i Norge var jämförliga med en motsvarande anställning i Sverige. Även i övrigt ansåg Regeringsrätten att anställningsförmånerna i detta fall kunde anses vara skäliga i förhållande till motsvarande anställning i Sverige.

Av rättspraxis framgår således att även ett arbete i grannländerna med ett socialförsäkringssystem som är jämförbart med det svenska är att anse som lämpligt arbete i ALF:s mening. Det är dock en förutsättning att det inte föreligger några andra omständigheter som i ett konkret fall skulle leda till en annan slutsats. Av Regeringsrättens dom framgår också att den omständigheten att den sökande har barn i åttaårsåldern och att den andre föräldern har oregelbunden arbetstid inte i sig medför att ett arbete som innebär dag- eller veckopendling inte ska anses som lämpligt i ALF:s mening. Dessutom ger Regeringsrättens dom vid handen att det är motiverat att i något större utsträckning ställa krav på veckopendling mellan arbetet och bostaden inom de branscher där det är vanligt att arbetet är förlagt till annan ort än hemorten, som till exempel i byggbranschen.

Regeringsrättens dom berör dock inte frågor kring den yrkesmässiga omställningen eftersom det erbjudna arbetet var inom samma yrke som den sökandes tidigare anställning. Domen ger inte heller någon vägledning om hur arbetslöshetens längd ska beaktas vid en bedömning om ett arbete är att anse som lämpligt i ALF:s mening. Detta för att vid tiden för arbetslöshetskassans beslut gällde den så kallade 100-dagarsregeln som numera är upp-

⁴¹ Regeringsrätten, 2008-06-05, 2006-800, s. 5.

hävd. Dessutom har Regeringsrätten i sin dom endast konstaterat att den sökande varit arbetslös i en tid men inte fört något närmare resonemang om på vilket sätt arbetslöshetens längd har påverkat bedömningen av arbetets lämplighet. Regeringsrättens dom föranledde IAF att ändra arbetsmarknadsbegreppet i föreskriften om lämpligt arbete. Under en period har arbetsmarknaden i föreskriften benämnts som ”hela den svenska arbetsmarknaden”. Efter att domen meddelats har IAF ändrat denna benämning till ”hela arbetsmarknaden” så som det stod i föreskriften vid tiden för arbetslöshetskassans beslut i det prövade fallet.⁴²

2.1.5 Sanktioner

Om villkoren inom arbetslöshetsförsäkringen inte uppfylls finns olika sanktioner. Den som utan giltigt skäl själv säger upp sig avstängs från ersättning i upp till 45 dagar.⁴³ Om en sökande inte söker eller tar ett erbjudet lämpligt arbete sätts dagersättningen ned med 25 procent i 40 dagar. Sker detta en andra gång sätts ersättningen ned ytterligare för att vid den tredje gången helt dras in.⁴⁴ En sökande som medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar vilseledande eller oriktiga uppgifter om förhållanden som har betydelse för rätten till ersättning ska antingen bli utesluten ur sin arbetslöshetskassa eller fränkännas rätten till ersättning.⁴⁵

2.2 Arbetslöshetsförsäkringens aktörer

Arbetslöshetsförsäkringen administreras av flera organisationer med olika roller. Regeringen styr systemets uppbyggnad och organisation. Arbetsförmedlingen kontrollerar om den som får arbetslöshetsersättning uppfyller de grundvillkor som beskrivs i avsnitt 2.1, och arbetslöshetskassorna utreder och beslutar om utbetalning och sanktioner i enskilda ärenden. IAF meddelar föreskrifter och utövar tillsyn. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) kan utvärdera aspekter av arbetslöshetsförsäkringen på regeringens uppdrag eller på myndighetens eget initiativ.⁴⁶ Arbetsförmedlingens, arbetslöshetskassornas och IAF:s roller beskrivs närmare nedan.

⁴² Enligt intervju med företrädare för IAF, 2009-04-17.

⁴³ 43–44 §§ ALF.

⁴⁴ 45 a § ALF.

⁴⁵ 37 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK) och 66 § ALF.

⁴⁶ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet. IFAU ska främja, stödja, genomföra och sprida kunskap om vetenskapliga utvärderingar om bland annat arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken.

2.2.1 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingens övergripande uppdrag är att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt.⁴⁷ Uppdraget innebär flera olika uppgifter för myndigheten, vilka sammantaget ska bidra till en välfungerande arbetsmarknad. Arbetsförmedlingens främsta uppgift är att sammanföra dem som söker arbetskraft med dem som söker arbete. Den arbetsökande ska få stöd att så snabbt som möjligt hitta ett arbete. Arbetsförmedlingen ska kartlägga den arbetsökandes möjligheter och begränsningar på arbetsmarknaden, förbättra den sökandes möjligheter genom information, rådgivning och utbildning, informera om lediga platser att söka, ställa olika krav på den sökande etcetera. Arbetsgivare ska få tillräckligt med kompetenta arbetsökande för att kunna anställa.

Arbetsförmedlingen bildades 2008.⁴⁸ Arbetsförmedlingen har drygt 9 500 medarbetare (årsarbetare), och cirka 6 700 av dem är arbetsförmedlare.

ARBETSFÖRMEDLINGENS UPPGIFT INOM ARBETSLÖSHETS- FÖRSÄKRINGEN

Arbetsförmedlingen ska se till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.⁴⁹ När en arbetsökande skriver in sig på arbetsförmedlingen ska denne informeras om de villkor som måste vara uppfyllda för att hon eller han ska kunna ha rätt till arbetslöshetsersättning.⁵⁰ Vid inskrivning ska Arbetsförmedlingen också meddela den arbetslöshetskassa som den sökande är medlem i eller Alfabassan om den sökande inte är ansluten till någon arbetslöshetskassa.⁵¹

Arbetsförmedlingen ska kontrollera att den arbetslöse uppfyller villkoren för att erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Då arbetsökande inte bedöms uppfylla villkoren för arbetslöshetsersättning ska Arbetsförmedlingen informera arbetslöshetskassan om detta.⁵² Det görs genom en så kallad underrättelse om ifrågasatt ersättningsrätt.

Den enskilde arbetsförmedlaren ska göra individuella bedömningar av om den enskilde arbetsökanden lever upp till kraven för att få arbetslöshetsersättning.

Arbetsförmedlingen ska, i samråd med den som söker arbete, upprätta en individuell handlingsplan där den arbetsökandes skyldigheter och planerade aktiviteter anges.⁵³ Handlingsplanen är en överenskommelse

47 2 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

48 Den 1 januari 2008 inrättades Arbetsförmedlingen som en sammanhållen myndighet och ersatte Arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och den del av länsstyrelsen i Gotlands län som fullgjorde länsarbetsnämndens uppgifter.

49 4 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

50 9 § arbetsmarknadsstyrelsens administrativa föreskrifter (AMSFS 2005:4) om handläggning av arbetsförmedlingsärenden.

51 12 § AMSFS 2005:4.

52 16 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

53 6 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

mellan Arbetsförmedlingen och den sökande om hur arbetslösheten ska brytas. Handlingsplanen ska innehålla uppgift om de yrken och det geografiska område som den arbetssökande ska kunna söka och ta arbete inom. Arbetsförmedlingen har en föreskrift om vad handlingsplanen ska innehålla. Enligt föreskriften ska det av handlingsplanen framgå vilka aktiviteter den arbetssökande ska genomföra, tidpunkt för aktiviteterna samt hur och när de ska följas upp. Handlingsplanen ska dessutom innehålla information om eventuella hinder att ta arbete, åtgärder som den arbetssökande ska vidta för att undanröja hindren samt vilka tjänster Arbetsförmedlingen ska erbjuda den arbetssökande.⁵⁴ Handlingsplanerna ska uppdateras minst var sjätte månad.⁵⁵

När en person inte längre är arbetssökande ska hon eller han avaktualiseras och en orsak till avaktualiseringen ska registreras. Avaktualisering kan till exempel ske med anledning av att den arbetssökande fått arbete eller börjat studera.

2.2.2 Arbetslöshetskassor

Arbetslöshetskassorna beslutar om arbetslöshetsersättning. Beslut fattas bland annat utifrån information som kassorna får från Arbetsförmedlingen. Arbetslöshetskassorna har tillsammans drygt 3,3 miljoner medlemmar.⁵⁶ Arbetslöshetskassorna är privaträttsliga organ vars handläggning av och beslut om ersättning utgör myndighetsutövning. Arbetslöshetskassorna är försäkringsgivare, regeltillämpare och utbetalare av arbetslöshetsersättning. De 32 arbetslöshetskassorna är organiserade efter bransch- och yrkesområden. En av kassorna, Alfabassan, är fristående från arbetsmarknadens parter och täcker hela arbetsmarknaden. Alfabassan administrerar, utöver ersättning till anslutna, även utbetalning av grundbelopp till arbetslösa som inte är medlemmar i någon annan arbetslöshetskassa.

2.2.3 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) bildades 2004. IAF har ansvar för tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen.⁵⁷ IAF ska granska om Arbetsförmedlingen informerar om – och kontrollerar uppfyllelsen av – grundvillkoren i arbetslöshetsförsäkringen. IAF granskar bland annat om Arbetsförmedlingen behandlar arbetssökande i likartade situationer lika. IAF ska också utöva tillsyn över arbetslöshetskassorna så att de tillämpar ersätt-

54 3 § arbetsmarknadsstyrelsens föreskrifter (AMSFS 2004:11) om individuella handlingsplaner.

55 10 § AMSFS 2004:11.

56 Avser februari 2009 (IAF, 2009b, Liten ökning av antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna i februari).

57 1 § förordningen (2007:906) med instruktion för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

ningsreglerna korrekt och så att arbetssökande behandlas rättssäkert. IAF utfärdar föreskrifter som förtydligar tolkningen av de lagar och förordningar som styr arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassornas verksamhet.

Begreppet tillsyn omfattar enligt IAF normering, granskning och vissa förvaltningsuppgifter.⁵⁸

Normeringen ska stödja tillämpningen av lagar inom området. Normering omfattar enligt IAF deras föreskrifter, vägledningar och rättsutredningar.⁵⁹ Som beskrivits i avsnitt 2.1 har IAF utfärdat en föreskrift om vad som kännetecknar ett lämpligt arbete.⁶⁰ IAF styr också tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen genom en serie informationsskrifter till arbetslöshetskassorna, "IAF Informerar". IAF företräder staten i juridiska frågor som gäller arbetslöshetsförsäkringen.

IAF tar del av samtliga länsrätts- och kammarrättsdomar i arbetslöshetsförsäkringsärenden. Domar som IAF bedömer som felaktiga eller av principiell betydelse överklagar myndigheten.⁶¹ Syftet med den senare typen av överklaganden är att få principiella avgöranden, prejudikat, i arbetslöshetsärenden. IAF har under perioden 2006 till 2008 överklagat mellan åtta och femton kammarrättsdomar per år till Regeringsrätten.⁶² Regeringsrätten har hittills för dessa sammanlagt 34 ärenden beviljat 4 prövningstillstånd.⁶³ Det är enligt IAF ovanligt med rättsfall i kammarrätt som rör lämpligt arbete och omställningskrav.

IAF granskar arbetslöshetskassornas och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som rör arbetslöshetsförsäkringen samt arbetslöshetskassornas verksamhet enligt lagen om arbetslöshetskassor. Både egeninitierade granskningar och granskningar på uppdrag av regeringen genomförs. IAF ansvarar för statistik om arbetslöshetsförsäkringen inom Arbetsförmedlingens och arbetslöshetskassornas verksamhetsområden. Varje kvartal avrapporterar IAF kvantitativa uppgifter om antalet underrättelser, eventuella sanktioner med anledning av underrättelserna och antalet individer som inte längre uppfyller kraven för att få ersättning och som blivit utförsäkrade.⁶⁴

IAF styr också arbetslöshetskassorna genom beslut som påverkar deras verksamhet. IAF ska utse en statlig representant i arbetslöshetskassornas styrelser och dennes suppleant.⁶⁵ IAF ska också föra ett officiellt register över arbetslöshetskassorna.⁶⁶ Arbetslöshetskassornas medlemsavgifter ska godkännas av IAF.⁶⁷

58 IAF (2009a), s. 11.

59 IAF (2009a), s. 11.

60 IAFS 2004:3.

61 Enligt intervju med företrädare för IAF, 2009-06-17. IAF:s möjlighet att överklaga regleras i 51 § ALF och 97 § LAK.

62 Enligt intervju med företrädare för IAF, 2009-06-17.

63 IAF (2009e), Ang. meddelade prövningstillstånd i Regeringsrätten.

64 Regleringsbrev för budgetåren 2004–2009 avseende IAF.

65 15 § LAK.

66 7 § LAK.

67 43 § LAK.

3 Regeringens styrning

Arbetsmarknadsområdet och arbetslöshetsförsäkringen har varit föremål för många insatser från regeringen. Regeringen har styrt genom organisations- och författningsförändringar, regleringsbrev, uppdrag och indirekt genom uttalanden i budgetpropositioner.

I denna granskning har Riksrevisionen studerat regeringens insatser i fråga om omställning inom arbetslöshetsförsäkringen sedan 2000-talets inledning.

3.1 Organisationsförändringar

Riksdagen beslutade 2002 på förslag från regeringen att en ny fristående myndighet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), skulle överta AMS uppgifter i förhållande till arbetslöshetskassorna samt ha tillsynsansvaret över arbetslöshetsförsäkringen.⁶⁸ Reformen motiverades främst med att den skulle förbättra rättssäkerheten inom försäkringen och förstärka försäkringens legitimitet. Regeringen bedömde att en enhetlig tillämpning av reglerna är viktig för att upprätthålla arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring.⁶⁹

Regeringen tog 2007 initiativ till att ombilda Arbetsmarknadsverket (AMV) till en sammanhållen myndighet.⁷⁰ Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och länsarbetsnämnderna avvecklades, och verksamheten organiserades i stället inom den nya myndigheten Arbetsförmedlingen. Den tidigare organisationen bedömdes som ineffektiv och svårstyrd.⁷¹ Ett uttalat syfte med omorganisationen var att åstadkomma en mer enhetlig tillämpning av lagar och regler.⁷² I samband med omorganisationen skrevs en instruktion som tydliggör Arbetsförmedlingens ansvar för att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.⁷³ Regeringen bestämde också 2007 att det vid varje arbetsförmedlingskontor ska finnas en tjänsteman, en så kallad underrättelseansvarig, som ansvarar för att underrättelser lämnas till berörd arbetslöshetskassa.⁷⁴

68 Prop. 2001/02:151, bet. 2001/02:AU7, rskr. 2001/02:243.

69 Prop. 2001/02:151, s. 25.

70 Prop. 2006/07:89 s. 72 f.

71 Prop. 2006/07:89 s. 74.

72 Enligt intervju med företrädare för Arbetsmarknadsdepartementet, 2009-03-24.

73 4 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

74 Förordningen (2007:418) om ändring i 16 b § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

3.2 Regelförändringar

På regeringens initiativ beslutade riksdagen 2000 att införa en begränsning av arbetssökandes sökområde under de första 100 dagarna i arbetslöshet.⁷⁵ Denna så kallade 100-dagarsregel innebar att en arbetssökande inledningsvis fick rätt att begränsa sitt sökande till lämpliga arbeten inom sitt yrke och närområde. När de 100 ersättningsdagarna passerat skulle sökområdet utvidgas såväl yrkesmässigt som geografiskt.⁷⁶ I propositionen skrev regeringen att arbetslöshetsförsäkringen ”inte [är] en yrkesförsäkring. Ju längre arbetslösheten varar, desto större bör kraven på yrkesmässig och geografisk rörlighet vara.”⁷⁷ Av propositionen framgår emellertid också att ”skälig hänsyn” ska tas till ”personliga förhållanden, som ålder, hälsa och lokal bundenhet på grund av familjeskäl”.⁷⁸

I samband med införandet av 100-dagarsregeln beslutades också att en arbetssökande, för att ha rätt till arbetslöshetsersättning, måste medverka till att upprätta en individuell handlingsplan. Regeringen skriver att det av handlingsplanen ska framgå krav på sökaktivitet, sökområde och en bedömning av vad som är lämpligt arbete.⁷⁹ Enligt regeringen ska handlingsplanen bland annat bidra till en ökad rättssäkerhet.

År 2007 avskaffades 100-dagarsregeln.⁸⁰ Regeringen pekade på att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som ska ge ersättning under kortare perioder av omställning mellan arbeten och att sannolikheten att få arbete minskar med arbetslöshetens längd. Regeringen menade att det därför ”är ytterst angeläget att den arbetssökande redan i ett tidigt skede aktivt söker alla lämpliga arbeten”.⁸¹ Samtidigt påminner regeringen om lagens lydelse som innebär att det ska ”göras en individuell prövning av vad som är lämpligt arbete för den enskilde individen”.⁸² Möjligheten att få en förlängd ersättningsperiod om ytterligare 300 dagar utan att uppfylla ett nytt arbetsvillkor togs bort 2007.⁸³ Genom lag- och förordningsförändringar begränsades möjligheten att få arbetslöshetsersättning på deltid från och med april 2008.⁸⁴ Begränsningen innebär att en person som deltidsarbetar samtidigt kan få arbetslöshetsersättning under som mest 75 ersättningsdagar.

3.3 Budgetpropositioner, regleringsbrev och uppdrag

Regeringen har återkommande i budgetpropositionerna betonat vikten av att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som ska ge ersätt-

75 Prop. 1999/2000:139, bet. 2000/01:AU5. Bestämmelsen infördes som 9 a § ALF.

76 Prop. 1999/2000:139 s. 52.

77 Prop. 1999/2000:139 s. 53.

78 Prop. 1999/2000:139 s. 54.

79 Prop. 1999/2000:139 s. 49 f.

80 Prop. 2006/07:89, bet. 2006/07:AU13.

81 Prop. 2006/07:89 s. 55.

82 Prop. 2006/07:89 s. 56. Aktuellt lagrum som regeringen hänvisar till är 11 § ALF.

83 Prop. 2006/07:89 s. 56 f.

84 40 § ALF och 7 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

ning under en övergångsperiod.⁸⁵ I budgetpropositionerna har även påtalats att det finns brister i hur Arbetsförmedlingen tillämpar regelverket inom arbetslöshetsförsäkringen. Bristerna har regeringen menat bestå både i regionala skillnader i tillämpningen och i att regelverket ibland inte efterlevs.⁸⁶ Regeringen uttryckte 2006 att Arbetsförmedlingens kontrolluppdrag inom arbetslöshetsförsäkringen ska prioriteras.⁸⁷

Regeringen har genom åiterrapporteringskrav i regleringsbrev till AMV begärt indikatorer för handlingsplanernas kvalitet och sökområdets utformning.⁸⁸ I regleringsbreven har regeringen även understrukt vikten av en enhetlig och rättssäker tillämpning av arbetslöshetsförsäkringens regelverk inom arbetsförmedlingen.⁸⁹

I 2008 och 2009 års regleringsbrev har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring.⁹⁰

Regeringen har i regleringsbrev till IAF satt upp målet att myndighetens verksamhet ska bidra till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Myndigheten ska också bidra till att arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen fullgör sina uppgifter inom arbetslöshetsförsäkringen korrekt och likformigt.⁹¹ I 2004 års regleringsbrev fick IAF i uppdrag att göra en översyn av regelverket om lämpligt arbete ”för att betona arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring”. Översynen skulle syfta till en striktare och enhetligare tillämpning samt precisera vilka personliga hänsyn som ska tas vid krav på omställning. Detta uppdrag resulterade i den föreskrift om lämpligt arbete (IAFFS 2004:3) som nämns i kapitel 2.

Regeringen uppdrog 2008 åt Arbetsförmedlingen och IAF att analysera och redogöra för hur kontrollen över arbetslöshetsförsäkringen fungerar och redovisa förslag på förbättringar i syfte att öka sökaktiviteten.⁹²

3.4 Sammanfattande iakttagelser

Regeringen har vidtagit organisatoriska åtgärder för att stärka rättssäkerheten inom arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen har understrukt att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som ger ersättning under en omställningsperiod mellan två arbeten. Regeringen har också avskaffat 100-dagarsregeln och betonat att arbetssökande redan tidigt i arbetslösheten bör söka alla lämpliga arbeten.

⁸⁵ Se exempelvis prop. 2000/01:100 s. 31, prop. 2002/03:1 utgiftsområde 13 s. 24 f, prop. 2006/07:1 utgiftsområde 13 s. 52 f och prop. 2007/08:1 utgiftsområde 13 s. 56 f.

⁸⁶ Se bland annat prop. 1999/2000:100 s. 181 och prop. 2006/07:1 utgiftsområde 13 s. 81.

⁸⁷ Prop. 2006/07:1 utgiftsområde 13 s. 81.

⁸⁸ Regleringsbrev för AMV budgetåren 2001–2004, i bilaga till regleringsbrev 2005–2006.

⁸⁹ Regleringsbrev för AMV budgetåren 2001, 2005 och regleringsbrev för Arbetsförmedlingen budgetåret 2008.

⁹⁰ Regleringsbrev för Arbetsförmedlingen, budgetåren 2008–2009.

⁹¹ Regleringsbrev för IAF, budgetåren 2004–2008.

⁹² Regeringsbeslut 2008-11-06, uppdrag (A2008/2910/AE) åt Arbetsförmedlingen i fråga om utökad sökaktivitet och uppdrag (A2008/2911/AE) åt IAF att analysera och redogöra för hur kontrollen över arbetslöshetsförsäkringen fungerar.

4 Flera mål och komplexa regler försvårar tillämpningen

I det här kapitlet beskrivs hur olika mål och regler gör arbetslöshetsförsäkringen svår att tillämpa.

4.1 Matchning och kontroll

Till Arbetsförmedlingens uppgifter hör både att sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft och att kontrollera att arbetssökande med arbetslöshetsersättning uppfyller villkoren för ersättning.⁹³ Att förena dessa uppgifter är inte okomplicerat.

Arbetsförmedlingen ska erbjuda service till arbetsgivare och underlätta deras rekrytering. Myndigheten är beroende av att arbetsgivarna är intresserade av att anmäla lediga tjänster till förmedlingen. Arbetsförmedlingens insatser gentemot arbetsgivare måste därför ”ha sin utgångspunkt i arbetsgivarens behov av att rekrytera arbetskraft med kvalifikationer för de arbetsuppgifter som ska utföras”.⁹⁴ Det innebär att Arbetsförmedlingen i kontrollen av arbetssökande behöver ta hänsyn till förhållandet till arbetsgivarna. Åtgärder för kontroll av arbetssökande som skapar merarbete hos arbetsgivare är svåra att använda.

Anvisning är en formaliserad uppmaning från Arbetsförmedlingen till en arbetssökande att söka ett visst ledigt arbete. Den arbetslöse ska söka arbetet, annars riskerar han eller hon att få arbetslöshetsersättningen nedsatt.⁹⁵ När en arbetsförmedlare gör en anvisning kan han eller hon antingen utgå från en ledig plats eller från en enskild arbetssökande.⁹⁶ I båda fallen ska anvisningen präglas av en god matchning mellan efterfrågad kompetens för den lediga tjänsten och den arbetssökandes kvalifikationer.

Arbetsförmedlingen gjorde 2006 en översyn av användningen av anvisningsinstrumentet.⁹⁷ Förändringen innebar att anvisningar i mindre utsträckning än tidigare skulle användas i kontrollsyfte. I och med förändringen ska anvisning till arbete göras med utgångspunkt från arbetsgivarens behov av

93 9 § ALF.

94 Arbetsförmedlingen (2009a), Policy för kontakter med arbetsgivare.

95 5 § IAFFS 2004:3.

96 Arbetsförmedlingen (2008a), Anvisa till ledig plats (Q) Metodbeskrivning.

97 IAF (2006a), Anvisning till ledig plats, s. 15 f.

arbetskraft och endast efter överenskommelse med arbetsgivaren. Arbetssökande som anvisas arbete ska Arbetsförmedlingen ha bedömt som lämpliga för arbetet. Anvisningen ska göras inom ramen för Arbetsförmedlingens matchningsarbete.⁹⁸ Anvisning av sökande till lediga platser görs för att säkerställa att arbetsgivare får kontakt med lämpliga sökande och att arbetsökande uppmärksammas på och söker lämpliga arbeten”.⁹⁹ Anvisning till ledig plats ska inte [...] lämnas, för att allmänt pröva om en arbetssökande aktivt söker arbete”.¹⁰⁰ En anledning till förändringen var att ett flitigt anvisande i kontrollsyfte tenderade att skapa irritation bland arbetsgivare som fick många sökande med tveksamma kvalifikationer till en ledig plats.¹⁰¹

Arbetsförmedlingen ska även prioritera de arbetssökande som befinner sig längst från arbetsmarknaden.¹⁰² Denna grupp har sällan den kompetens och erfarenhet som efterfrågas av arbetsgivare. Att anvisa dessa arbetssökande till lediga platser riskerar därför att komma i konflikt med målet om att anvisa personer som arbetsgivaren upplever vara lämpliga för arbetet. Arbetsförmedlingen uppger att de i stället försöker underlätta för denna grupp arbetssökande genom exempelvis praktik eller lönebidrag.¹⁰³ Inom jobb- och utvecklingsgarantin vidtas också åtgärder för arbetssökande som en längre tid stått utanför arbetsmarknaden.

4.2 Förutsättningar för kontroll

Att Arbetsförmedlingen sedan 2006 i begränsad utsträckning ger arbetssökande anvisningar i kontrollsyfte ställer krav på att andra kontrollåtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen förstärks för att säkerställa en effektiv kontroll. IAF bedömde 2006 att förändringen kan få som konsekvens att vissa arbetssökande kommer att kontrolleras i mindre utsträckning. De som blir aktuella för kontroll genom anvisning enligt Arbetsförmedlingens nya rutiner är främst personer som innehar kompetens som arbetsgivarna i hög grad efterfrågar och har svårt att rekrytera. Personer som i stället befinner sig långt från arbetsmarknaden och har begränsad matchningsbar kompetens eller erfarenhet bedömde IAF kan komma att falla utanför den kontroll som sker genom anvisning. IAF menade att förändringen riskerade att försvaga kontrollen för en grupp där kontrollbehovet kan anses som stort.¹⁰⁴

98 Arbetsförmedlingen (2009b), Strategi för arbetsgivarkontakter.

99 Arbetsförmedlingen (2008a).

100 Arbetsförmedlingen (2009b).

101 Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-03-17.

102 2 § förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

103 Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-04-01.

104 IAF (2006a), s. 16.

I tider då många är arbetslösa är vanligtvis tillgången på lediga platser begränsad. Om tillgången på lediga platser är liten blir det svårare för Arbetsförmedlingen att anvisa sökande till lediga platser och därigenom kontrollera en arbetssökandes aktivitet. Det innebär att när stora summor utbetalas i arbetslöshetsersättning och kontrollbehovet kan bedömas vara som störst är förutsättningarna för kontroll sämre.

4.3 Service och kontroll

Att som arbetsförmedlare både erbjuda service för att hjälpa arbetssökande till arbete och kontrollera uppfyllelsen av villkoren för ersättning kan vara komplicerat. Riksrevisionen skrev i en tidigare rapport att serviceuppgiften bygger på att "förtroendefulla relationer skapas mellan arbetsförmedlare och arbetssökande".¹⁰⁵ Att skapa förtroende kan dock lätt komma i konflikt med kontrolluppgiften. Avvägningar mellan service och kontroll kan upplevas som svåra. IAF fann i en granskning att benägenheten att lämna underrättelser bland annat berodde på om arbetsförmedlare betonade service- eller kontrolluppdraget.¹⁰⁶

En av Riksrevisionens tidigare granskningar visade att arbetsförmedlingskontor som är aktiva och har en hög anvisningsgrad tidigt i en inskrivningsperiod är mer framgångsrika i att få arbetssökande i arbete. Ett aktivt arbete med matchning och anvisning ledde till en högre sökaktivitet varvid även sannolikheten för att få arbete ökade.¹⁰⁷

En bred jämförande studie av olika europeiska arbetsmarknadspolitiska insatser gav ett resultat som ligger i linje med Riksrevisionens tidigare slutsatser. Den typ av insats som gav bäst effekt var vad som kallades "Services and Sanctions".¹⁰⁸ Det innebär serviceåtgärder för arbetslösa med sikte på att förbättra deras arbetssökande i kombination med sanktionsmöjligheter ifall den arbetssökande inte söker och är beredd att ta ett lämpligt arbete.¹⁰⁹

4.4 Ett regelverk med individuella bedömningar

Ersättningsreglerna för arbetslöshetsförsäkringen är utformade utifrån att det ska finnas möjligheter till att göra individuella bedömningar med hänsyn till de arbetssökandes personliga förutsättningar.¹¹⁰ De personliga förut-

¹⁰⁵ RiR 2004:3, s. 26.

¹⁰⁶ IAF (2008), Underrättelser till arbetslöshetskassan (2008:1), s. 15.

¹⁰⁷ RiR 2004:3, s. 39.

¹⁰⁸ Kluge (2006), The Effectiveness of European Active Labor Market Policy, s.26 f.

¹⁰⁹ Kluge (2006), s. 5.

¹¹⁰ "Vid bedömning av ett arbetes lämplighet ska skälig hänsyn tas till den sökandes personliga förhållanden och detta ska ske inom ramen för tillgången på arbetstillfällen. Förmedlaren ska sträva efter att väga samman de skilda förhållanden som har betydelse för en anställning." (Arbetsförmedlingen (2006), Anvisning)

sättningarna kan variera mellan olika branscher, den sökandes kompetens, familjeförhållanden, ålder och bostadsort samt konjunkturläge. Enligt intervjuer från IAF och Arbetsförmedlingen bör individens olika förutsättningar påverka vilka omställningskrav som ställs.¹¹¹ Vid den formella prövningen måste en avvägning göras mellan de olika krav som specificerats i regelverket. Det blir fråga om komplexa avvägningar.

Ett exempel på vad som kräver individuella bedömningar är begreppet lämpligt arbete som är centralt för vilka krav på omställning som arbetslöshetsförsäkringen ska ställa. Som beskrivits i kapitel 2 har IAF tagit fram en föreskrift som ska precisera begreppet lämpligt arbete.¹¹² Ett arbete ska till exempel inte anses olämpligt enbart på grund av att det "inte svarar mot den sökandes utbildning eller yrkeserfarenhet". Samtidigt ska "[d]en sökandes erfarenheter [...] beaktas så att onödig yrkesväxling undviks".¹¹³

Ett annat exempel på komplexa avvägningar är att vid prövning av vad som är ett lämpligt arbete "skall särskilt beaktas arbetslöshetsperiodens längd". Någon vägledning i regelverket hur lång tid som avses ges inte.

Ett tredje exempel gäller när en arbetssökande har rätt att av familjeskäl under "en skälig övergångsperiod" begränsa sitt geografiska sökområde. Vad som är en skälig övergångsperiod är inte närmare preciserat och även begreppet familjeskäl innehåller komplexa bedömningar.

Ett tecken på att de komplexa avvägningarna är svåra är att handläggare vid Arbetsförmedlingen uppgav i en av IAF:s granskningar att otydliga regler är ett vanligt skäl till att underrättelse inte lämnas till arbetslöshetskassan i situationer som enligt IAF bör resultera i en underrättelse.¹¹⁴

Då regelverket lämnar ett betydande tolkningsutrymme kan den stora variation som arbetsförmedlare uppvisar när det gäller attityder till när och hur ersättning ska erhållas (se avsnitt 7) påverka handläggningen. IAF konstaterade också i en rapport att arbetsförmedlarna uppgav att det i arbetet kan uppstå konflikter mellan föreskriften och de egna värderingarna. Resultatet blev att tillämpningsskillnader uppstod mellan olika län, kontor och enskilda handläggare.¹¹⁵

När det gäller vilket stöd som behövs för att säkerställa en tillförlitlig tillämpning av regelverket för bedömningarna så bör noteras att lagstiftningen är utformad så att myndigheterna just ska göra individuella bedömningar utifrån regelverket. Detta mot bakgrund av svårigheten att i förväg på ett uttömmande sätt reglera vad som bör gälla i den enskilda situationen.

¹¹¹ Intervju med företrädare för IAF, 2009-04-17, och Arbetsförmedlingen 2009-03-17.

¹¹² IAFS 2004:3.

¹¹³ 7 § IAFS 2004:3.

¹¹⁴ IAF (2009c), Mörketal för underrättelser till arbetslöshetskassan 2007. Enligt rapporten anser arbetsförmedlarna att regelverket är svårtolkat, otydligt och krångligt, särskilt vad gäller bedömningar av "aktivt arbetssökande" och "lämpligt arbete" (s. 38).

¹¹⁵ IAF (2005a). Lämpligt arbete, IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift 2004:3, s. 23.

Arbetsförmedlingen har i sin tillämpning av regelverket att inom ramen för föreskrifterna göra en individuell avvägning mellan olika intressen. Rättspraxis ger för närvarande inte svar på hur avvägningar mellan olika individuella faktorer ska göras. Som framgått av avsnitt 2.1.4 så finns en prejudicerande dom från Regeringsrätten. Domen åskådliggör att det är många individuella faktorer som ska vägas in i bedömningen av vad som är lämpligt arbete. Domen utgör en vägledning för Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna i de frågor som har varit föremål för Regeringsrättens prövning. I övriga frågor som är av stor betydelse för bedömningen om rätten till arbetslöshetsersättning saknas det vägledning i form av prejudicerande rättsfall. Detta gäller framför allt frågor om den yrkesmässiga omställningen och arbetslöshetens längds påverkan på bedömningen av lämpligt arbete samt en rad omständigheter som är av individuell karaktär och som inte varit föremål för Regeringsrättens bedömning i det refererade fallet.

4.5 Arbetsförmedlingens arbete i syfte att åstadkomma en korrekt och enhetlig regeltillämpning

Arbetsförmedlingen har valt att internt inte precisera begreppet lämpligt arbete närmare. Arbetsförmedlingen arbetar inte med exempelsamlingar eller dylikt – eftersom alla situationer bedöms vara unika. Det är enligt Arbetsförmedlingen alltid en bedömningsfråga vad som är lämpligt arbete i det individuella fallet. Exempelsamlingar eller dylikt bedöms innebära en risk för feltolkningar.¹¹⁶

Arbetsförmedlingen använder sig i stället av bland annat organisatoriska lösningar för att åstadkomma en enhetlig regeltillämpning. Arbetsförmedlingen använder sig av ”resurspersoner” som ska finnas på alla arbetsförmedlingskontor. Resurspersonerna ska ha god kunskap om regelverket inom arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsförmedlingen utbildar resurspersonerna bland annat genom träffar fyra gånger per år. Resurspersonerna ska stödja och utbilda sina kolleger på arbetsförmedlingskontoren. Resurspersonerna bildar tillsammans med kontaktpersoner vid huvudkontoret ett nätverk inom vilket frågor relaterade till arbetslöshetsförsäkringen kan diskuteras.¹¹⁷

Arbetsförmedlingen har även en rådgivningstjänst belägen i Östersund. Dit kan arbetsförmedlare vända sig för att få råd i ärenden gällande bland annat arbetslöshetsförsäkringen.¹¹⁸

¹¹⁶ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen 2009-03-17.

¹¹⁷ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-05-14.

¹¹⁸ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-05-14.

I fråga om underrättelser ska Arbetsförmedlingen ha underrättelseansvariga på varje arbetsförmedlingskontor.¹¹⁹ Beslut om att lämna underrättelse ska gå via den underrättelseansvariga. Syftet är att säkerställa kvaliteten i underrättelsens utformning, enhetlighet i handläggningen och rättssäkerhet för berörd arbetssökande.

Arbetsförmedlingen har genomfört riktade utbildningsinsatser av arbetsförmedlare i syfte att förbättra deras kunskaper om arbetslöshetsförsäkringens regelverk.

4.6 Sammanfattande iakttagelser

Arbetsförmedlingens uppdrag innebär en avvägning mellan delvis motstridiga mål och ett regelverk som är svårt att tillämpa.

Arbetsförmedlingens främsta uppgift är att sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Det ekonomiska stöd som en person kan ha rätt till vid arbetslöshet förutsätter att personen står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetsförmedlingen ska kontrollera att arbetssökande uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning. Anvisning som kontrollinstrument inom arbetslöshetsförsäkringen används inte om det inte samtidigt uppfyller Arbetsförmedlingens matchningsuppdrag.

Förutom att samtidigt ge service och kontrollera de arbetssökande ska arbetsförmedlare hantera även andra målkonflikter. Det finns krav på rättssäkerhet och likabehandling. Arbetsförmedlare ska tolka arbetslöshetsförsäkringens regler på samma sätt för alla arbetssökande när de bedömer om den arbetssökande uppfyller grundvillkoren. Men samtidigt ska arbetsförmedlaren i bedömningen av lämpligt arbete ta skälig hänsyn till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förutsättningar.

Komplexiteten i regelverket gör arbetsförmedlarens uppgift svår. Det finns frågetecken kring hur centrala begrepp ska tolkas, vilket riskerar att leda till att olika arbetsförmedlare gör olika bedömningar i likartade fall. De komplexa avvägningarna mellan individuella faktorer gör det svårt att skapa prejudikat som är generellt tillämpliga.

Genom införandet av IAF, att Arbetsförmedlingen ombildades till en myndighet och införandet av resurspersonerna på arbetsförmedlingskontor kan Riksrevisionen konstatera att organisatoriska åtgärder vidtagits i syfte att göra handläggningen mer enhetlig och rättssäker.

¹¹⁹ 16 b § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

5 Tillämpningen av omställningskraven

5.1 Arbetsförmedlingens tillämpning

5.1.1 Granskning av handlingsplaner

För att få kunskap om i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen ställer krav på yrkesmässig och geografisk omställning har Riksrevisionen granskat ett urval handlingsplaner från perioden juli 2007–maj 2008. Urvalet omfattar 551 arbetssökande som uppbar arbetslöshetsersättning. Urvalet gjordes bland arbetssökande som hade en ny eller ändrad handlingsplan i oktober 2007. Bland dessa gjordes ett stratifierat slumpmässigt urval. Eftersom Riksrevisionens aktgranskning är en urvalsundersökning innehåller den en viss osäkerhet. Resultaten är också endast giltiga för den granskade perioden.

Flertalet av de sökande hade mer än en handlingsplan. Det innebär att Arbetsförmedlingen i samverkan med den sökande vid ett eller flera tillfällen har gjort en ny uppdaterad handlingsplan. Vi har studerat informationen i akterna för respektive arbetssökande som består av handlingsplaner och så kallade daganteckningar.¹²⁰ Aktgranskningen presenteras närmare i bilaga 1.

5.1.2 Yrkesmässigt sökområde i handlingsplanen

I Arbetsförmedlingens handlingsplaner ska anges inom vilka yrkesområden en arbetssökande ska kunna söka och ta lediga arbeten. I bedömningen av vad som är ett lämpligt arbete ska hänsyn tas till hela arbetsmarknaden.¹²¹ Det innebär att den sökande i princip ska vara beredd att söka till alla branscher på arbetsmarknaden. I handlingsplanen kan fyra sökbara yrkesområden anges. Därutöver kan arbetsförmedlaren ange flera icke sökbara yrkesområden eller kommentera att den arbetssökande i övrigt söker till alla lämpliga arbeten. Riksrevisionen har inom ramen för granskningen bedömt att den arbetssökande söker inom hela arbetsmarknaden om det finns kommentar i handlingsplanen som indikerar ett brett yrkesmässigt sökområde, exempelvis alla yrken eller alla lämpliga yrken.

¹²⁰ Handlingsplanen är en dokumenterad överenskommelse mellan arbetsförmedlaren och den sökande om hur dennes arbetslöshetsituation ska lösas. Daganteckning är arbetsförmedlarens löpande noteringar av vad som händer i ärendet.

¹²¹ 3 § IAFFS 2004:3.

DE ALLRA FLESTA HAR ETT BEGRÄNSAT YRKESMÄSSIGT SÖKOMRÅDE

Granskningen av handlingsplanerna visar att 7 procent av de arbetssökande i den första studerade handlingsplanen hade ett sökområde som omfattade hela arbetsmarknaden. De flesta hade alltså ett begränsat yrkesmässigt sökområde (92 procent). Detta innebär att de flesta arbetssökande enbart behöver söka arbete inom ett fåtal yrkesområden för att behålla sin ersättning.

FÅ HAR ANGIVNA SKÄL FÖR ATT BEGRÄNSA TYP AV YRKE

Enligt IAF:s föreskrift kan det yrkesmässiga sökområdet begränsas så att onödig yrkesväxling undviks eller om ett arbete inte är lämpligt av till exempel medicinska skäl. Av de arbetssökande som begränsat sitt sökområde yrkesmässigt har 13 procent angivna skäl till detta i handlingsplanen.¹²² Resultatet är i linje med en granskning från IAF (2005b) som visade att de sökande som hade begränsade sökområden ofta saknade angivna skäl till detta i handlingsplanerna – eller så hänvisades till skäl som saknar stöd i regelverket. I tabellen anges vilka skäl som angetts för dem som har ett begränsat yrkesmässigt sökområde i Riksrevisionens aktgranskning.

Tabell 5.1 Andel med olika begränsningar i förhållande till yrke

Medicinska hinder	4 %
Onödig yrkesväxling	0 %
Anpassat arbete	1 %
Övrigt	7 %
Anges inte	88 %
Totalt	100%

Riksrevisionens granskning visar att det vanligaste skälet, i de fall ett skäl till begränsning angavs, var något individuellt hinder till exempel att personen inte klarar av tunga lyft eller att en utredning av arbetsförmågan pågår (visas som Övrigt i tabellen). Inget av de undersökta ärendena hade "undvika onödig yrkesväxling" som angivet skäl till den yrkesmässiga begränsningen i handlingsplanen.

Riksrevisionens aktgranskning visar att det för 11 procent av de arbetssökande anges i senare handlingsplaner att de ska söka till fler yrken än tidigare. För de allra flesta sker utökningen av kraven i den andra eller tredje av de undersökta handlingsplanerna.

¹²² Riksrevisionen har inte gjort någon bedömning om skälen är giltiga.

5.1.3 Geografiskt sökområde i handlingsplanen

Utgångspunkten i regelverket är att den som har ersättning från arbetslöshetskassa inte ska begränsa sitt geografiska sökområde. Den arbetssökande är skyldig att söka och ta erbjudet lämpligt arbete som kan innebära dagpendling, veckopendling eller flytt.

I de arbetssökandes handlingsplaner registreras ett geografiskt sökområde inom vilket en arbetssökande ska kunna söka lediga platser.¹²³ Riksrevisionen undersökte i aktgranskningen vilket geografiskt sökområde som var angivet samt om det fanns skäl angivet om sökområdet var begränsat. Under den granskade perioden har flertalet av de sökande mer än en handlingsplan.

Knappt två tredjedelar (66 procent) av de arbetssökande hade ett sökområde utan geografisk begränsning i den första studerade handlingsplanen under perioden. Bland dem som fått sin handlingsplan reviderad under undersökningsperioden steg andelen något i den andra och tredje handlingsplanen (till 68 respektive 74 procent).

FÅ HAR ANGIVNA SKÄL FÖR GEOGRAFISK BEGRÄNSNING

Enligt IAF:s föreskrift har en arbetssökande rätt att under en övergångsperiod av familjeskäl endast söka arbete inom pendlingsavstånd.¹²⁴ För 53 procent av handlingsplanerna med ett geografiskt begränsat sökområde saknades ett angivet skäl till begränsningen.¹²⁵

I de fall det geografiska sökområdet inledningsvis är begränsat så bör det utökas i senare handlingsplaner. Enligt Riksrevisionens aktgranskning sker detta för ungefär 23 procent av de arbetssökande med ett inledningsvis geografiskt begränsat sökområde.¹²⁶

5.1.4 Yrkesmässig och geografisk omställning

Som beskrivits ovan ska arbetssökande med vissa undantag vara beredda att söka och ta arbete inom hela landet och inom alla lämpliga yrkesområden. Tabellen nedan visar den procentuella fördelningen över vilka yrkesmässiga och geografiska sökområden som fanns i de arbetssökandes första granskade handlingsplan under urvalsperioden.

¹²³ Sökområdet kan till exempel beskrivas som hela landet eller som begränsat till vissa orter eller kommuner. I sökområdet kan även arbetsmarknaderna i de nordiska grannländerna inkluderas.

¹²⁴ 10–11 §§ IAFS 2004:3. Pendlingsavstånd innebär att den sammanlagda frånvaron från hemmet inte ska överstiga tolv timmar.

¹²⁵ Ingen bedömning av om de angivna skälen är giltiga enligt regelverket har gjorts av Riksrevisionen.

¹²⁶ I bilaga 1 finns mer detaljerade uppgifter om i vilken utsträckning kraven på omställning höjs i senare handlingsplaner.

Tabell 5.2 Andel (i procent) arbetssökande med olika yrkesmässiga och geografiska sökområden¹²⁷

Hur beskrivs det geografiska sökområdet?	Hur beskrivs det yrkesmässiga sökområdet?			Total
	Hela arbetsmarknaden	Begränsat sökområde	Anges ej	
Hela landet	5	60	0	66
Begränsat sökområde	2	32	1	34
Total	7	92	1	100

Av de arbetssökande har 5 procent ett obegränsat sökområde som omfattar alla yrken i hela landet. Enligt handlingsplanen har en majoritet, 60 procent, en begränsning i det yrkesmässiga sökområdet men ska kunna söka arbeten i hela landet. Av de arbetssökande har 32 procent både yrkesmässigt och geografiskt begränsade sökområden.

Riksrevisionen har i analysen av det insamlade materialet studerat om det finns skillnader mellan olika grupper av sökande och deras geografiska och yrkesmässiga sökområden. Statistiska tester har gjorts med avseende på kön, ålder, hel- eller deltidsarbetslöshet, utbildning samt mellan olika typer av kommuner. Några statistiskt säkerställda skillnader har inte kunnat konstateras. Testerna beskrivs i större detalj i bilaga 1.

5.1.5 De individuella handlingsplanerna

HANDLINGSPLANERNA GER INTE ALLTID EN RÄTTVISANDE BILD AV SÖKOMRÅDET

Enligt handlingsplanerna har 66 procent av de arbetssökande hela landet som sökområde. Enligt en intervjuundersökning från Arbetsförmedlingen anger 33 procent av de arbetssökande att de sökt arbete utanför ett dagpendlingsområde, något som därmed innebär veckopendling eller flytt.¹²⁸ Det finns således en stor skillnad mellan vad som uppges som sökområde i handlingsplanerna och var de arbetssökande i praktiken söker arbete. Att betydligt färre än 66 procent aktivt söker arbete i hela landet bekräftas av att Riksrevisionen har funnit motsägelser mellan vad handlingsplanerna anger och vad som framkommer i Arbetsförmedlingens daganteckningar. I handlingsplanen kan exempelvis hela landet vara noterat som sökområde, men i

¹²⁷ På grund av avrundning stämmer inte alla summor med de angivna uppgifterna i tabellen.

¹²⁸ Arbetsförmedlingen (2008b), Arbetsmarknadsrapport 2008:1, s. 81.

daganteckningarna framgår att den arbetssökande söker arbete inom en lokal arbetsmarknad. Enligt Arbetsförmedlingen har de arbetssökande ofta ett inledningsvis begränsat sökområde som utvidgas successivt om så behövs. Sökområdet angivet i handlingsplaner visar därför enligt Arbetsförmedlingen framför allt inom vilket område arbetssökande inte kan tacka nej till ett anvisat eller erbjudet arbete utan att riskera sanktioner. Handlingsplanerna ger därför inte en rättvisande bild av var de arbetssökande söker arbete.

HANDLINGSPLANERNA SAKNAR VIKTIGA UPPGIFTER

I Riksrevisionens aktgranskning har framkommit att det ofta saknas uppgifter i handlingsplanerna som ska finnas enligt regelverket. Bland annat saknas ofta angivna skäl till ett begränsat sökområde. Bristen på angivna skäl kan antingen förklaras med att arbetsförmedlaren inte har dokumenterat skälen till begränsning i handlingsplanen, eller så har den arbetssökande inte något skäl till begränsningen. Ett annat exempel på uppgifter som saknas i handlingsplanerna är att när den sökande har hinder för att ta arbete ska det framgå vilka åtgärder den sökande ska vidta för att undanröja hindren. I Riksrevisionens undersökning fanns sådana åtgärder endast angivna för 2 av de 170 arbetssökande med ett geografiskt begränsat sökområde.

HANDLINGSPLANERNA UPPDATERAS SÄLLAN

En handlingsplan ska uppdateras minst var sjätte månad.¹²⁹ Arbetsförmedlingen skriver i sin årsredovisning för 2008 att 20 procent av de arbetssökande inte får sin handlingsplan uppdaterad inom sex månader. Arbetsförmedlingen medger att detta är ett förbättringsområde eftersom handlingsplanen ska vara central i Arbetsförmedlingens arbete med att säkerställa att de arbetssökande uppfyller villkoren i arbetslöshetsförsäkringen. IAF anser att det är viktigt att Arbetsförmedlingen aktivt gör en löpande bedömning av sökområdena i handlingsplanerna och att det vore önskvärt om det fanns en konkret tidsgräns för hur ofta en arbetssökande bör ha kontakt med Arbetsförmedlingen.¹³⁰

¹²⁹ 10 § AMSFS 2004:11.

¹³⁰ Intervju med företrädare för IAF, 2009-03-19

BRISTANDE KVALITET I HANDLINGSPLANERNA ENLIGT TIDIGARE GRANSKNINGAR

IAF och Statskontoret har konstaterat att kvaliteten på handlingsplanerna även tidigare har varit bristande. I en granskning från IAF bedömdes endast 29 procent av handlingsplanerna uppfylla IAF:s kriterier för vilken information som bör finnas i en handlingsplan.¹³¹ IAF drog slutsatsen ”att handlingsplanerna har en begränsad roll för Arbetsförmedlingens kontrollfunktion inom arbetslöshetsförsäkringen”. De intervjuade handläggarna beskrev handlingsplanerna som ”bra i teorin” men att de i praktiken inte fungerar som det verktyg de är tänkta att vara. Handlingsplanerna upplevdes, på grund av en komplicerad utformning, som för tidskrävande att administrera och därför inte som effektiva. Det resulterar, enligt IAF, i att de tenderar att upprättas för sakens skull och med en tveksam kvalitet. Handlingsplanerna får därför ett begränsat värde som ett instrument för kontroll och för att effektivt leda den sökande till arbete.¹³²

Statskontoret har i en utvärdering konstaterat att kvaliteten på handlingsplanerna generellt sett är låg och varierande.¹³³ Enligt Statskontoret indikerar utvärderingen att det inte finns någon direkt koppling mellan handlingsplanernas utformning och regelverket.

HANDLINGSPLANERNA FICK EN NY STRUKTUR 2008

Under tiden Riksrevisionen genomförde aktgranskningen har Arbetsförmedlingen förändrat handlingsplanerna. I de nya handlingsplanerna ska bland annat skäl till en begränsning av sökområdet dokumenteras med hänvisning till vilken paragraf i IAF:s föreskrifter begränsningen kan göras.¹³⁴ En annan förändring är att Arbetsförmedlingen ska göra en bedömning av den arbetsökandes förutsättningar att få arbete. Utifrån denna bedömning ska Arbetsförmedlingen avgöra vilka aktiviteter den sökande bör vidta. I Riksrevisionens undersökning ingår handlingsplaner upprättade med både den gamla och nya strukturen. Antalet handlingsplaner med den nya strukturen är dock för litet för att vi ska kunna dra några generella slutsatser om huruvida handlingsplanernas kvalitet har förbättrats.

¹³¹ IAF (2006b), Den individuella handlingsplanens roll för kontrollfunktionen inom arbetslöshetsförsäkringen, s. 27.

¹³² IAF (2006b), s. 27 f.

¹³³ Statskontoret (2004), Individuella handlingsplaner vid arbetsförmedlingen.

¹³⁴ Enligt AMS föreskrifter (AMSF 2004:11) skulle skälen till begränsningar av sökområde dokumenteras även i de handlingsplaner som upprättats i den tidigare strukturen. Även de åtgärder som den sökande skulle vidta för att undanröja hindren skulle framgå.

5.2 Kontrollen inom arbetslöshetsförsäkringen

Handlingsplanerna är ett viktigt instrument för att kontrollera om de arbets-sökande står till arbetsmarknadens förfogande. En annan typ av kontroll är att kontrollera om de arbets-sökande söker anvisade arbeten.

5.2.1 Anvisning av lämpligt arbete

Arbetsförmedlingen anvisar lediga platser genom att matcha vad en arbets-givare efterfrågar mot den arbetssökandes kompetens och sökområde. En anvisning av hög kvalitet kännetecknas av en god träffsäkerhet mellan en sökandes kompetens och den kompetens arbetsgivaren efterfrågar.

Antalet anvisningar har minskat betydligt under senare år. Från 1999 till 2008 har antalet halverats från i storleksordningen 1,2 miljoner till drygt 600 000.¹³⁵ En successiv förändring har skett som innebär att anvisningens betydelse som kontrollinstrument har minskat – en utveckling som befästes i och med de rutinförändringar som gjordes 2006, se avsnitt 4.1.

INTERREGIONALA ANVISNINGAR

Ett mått på i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen ställer krav på geogra-fisk omställning är andelen interregionala anvisningar av samtliga anvis-ningar. En interregional anvisning är en anvisning till ett arbete som ligger utanför respektive arbetsförmedlingskontors normala pendlingsområde. Sådana anvisningar används enligt Arbetsförmedlingen främst när lediga platser inte kan matchas mot lämpliga sökande i närområdet.¹³⁶ Det innebär att interregionala anvisningar används främst som en service till arbetsgivare när det saknas sökande med efterfrågad kompetens i närområdet. Syftet är inte främst att kontrollera om de sökande uppfyller villkoren för arbetslös-hetsersättning.

Bland annat regelförändringar och arbetsmarknadsläget påverkar andelen interregionala anvisningar. Andelen interregionala anvisningar av samtliga anvisningar var knappt 5 procent 2007.¹³⁷ Antalet interregionala anvisningar har fram till 2007 minskat under 2000-talet. Detta beror enligt Arbetsförmedlingen bland annat på införandet av den så kallade 100-dagars-regeln 2001, som togs bort 2007.¹³⁸

¹³⁵ AMS (2007), Arbetsmarknadsrapport 2007:2, s. 50 och Arbetsförmedlingen (2009a), Arbetsförmedlingens årsredovisning 2008, s. 10.

¹³⁶ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen 2009-03-17 och AMS (2007), s. 50.

¹³⁷ AMS (2007), s. 50.

¹³⁸ AMS (2007), s. 50.

UPPFÖLJNING AV ANVISNINGAR

Uppföljning av anvisningar består dels i kontroll av om den arbetssökande har sökt arbetet, dels i om den sökande har fått arbetet eller inte. Uppföljning sker vanligtvis genom att den arbetssökande själv redovisar om denne sökt arbetet eller inte. Om den sökande inte har fått arbetet kan uppföljning även göras av orsakerna.¹³⁹ Enligt Arbetsförmedlingens uppgifter följdes drygt 90 procent av anvisningarna upp på detta sätt under 2006 och 2007.¹⁴⁰

Uppgifterna går isär om i vilken utsträckning arbetssökande faktiskt söker anvisade arbeten. Enligt Arbetsförmedlingens uppgifter, som i första hand är baserade på de sökandes egen rapportering, söktes cirka 85 procent av de anvisade arbetena 2007.¹⁴¹ Enligt en studie som IFAU genomförde 2007 sökte knappt 70 procent av de arbetssökande som anvisades plats det anvisade arbetet. IFAU:s studie visar också att ungefär 25 procent av de ansökningar som gjorts enligt de arbetssökande själva, inte gjorts enligt arbetsgivarna.¹⁴² Arbetsförmedlingen har genomfört försök med stickprovskontroller. Arbetsförmedlingen uppnådde ett liknande resultat som IFAU, att ungefär 25 procent av dem som anvisats plats inte söker platsen. Enligt Arbetsförmedlingen hade emellertid de allra flesta ett giltigt skäl till att inte söka platsen.¹⁴³

5.2.2 Kontroll av sökaktiviteter

Enligt Arbetsförmedlingen är ett kontrollinstrument för att kontrollera om grundvillkoren efterlevs att de arbetssökande ska redovisa sin sökaktivitet till arbetsförmedlarna.¹⁴⁴ Det innebär att de arbetssökande ska redogöra för vad de gjort för att lösa sin arbetslöshetssituation. I första hand är det fråga om att redovisa sökta arbeten men det kan även gälla utbildningsinsatser. Utifrån den sökandes aktivitet gör arbetsförmedlaren en bedömning av om denne uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning.¹⁴⁵ Finner arbetsförmedlaren att en sökande brustit i sin aktivitet eller på annat sätt inte uppfyller villkoren för ersättning ska en underrättelse lämnas till den sökandes arbetslöshetskassa. Om en arbetssökande inte kommer till ett avtalat besök hos

¹³⁹ I Arbetsförmedlingens kontrolluppdrag ingår även att kontrollera om den arbetssökande genom sitt uppträdande vid kontakt med arbetsgivaren agerar på ett sådant sätt att en anställning inte kommer till stånd (16 § förordningen om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten).

¹⁴⁰ Arbetsförmedlingen (2008b), s. 86. Uppgifterna för 2007 gäller första till tredje kvartalet.

¹⁴¹ Arbetsförmedlingen (2008b), s. 86.

¹⁴² IFAU (2008), Hur fungerar Arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?, s. 14 f. Författarna till rapporten diskuterar flera legitima anledningar till att en sökande inte söker ett anvisat arbete. De försöker kontrollera för dessa faktorer men kan inte påvisa att dessa förklarar en särskilt stor del av de ej sökta platserna. I studien görs även kontroller för om arbetsgivarna felaktigt kan ha uppgivit att de sökande ej sökt arbetet. Resultaten pekar på att arbetsgivarnas uppgifter är tillförlitliga.

¹⁴³ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-03-17. Stickprovskontrollerna gjordes i relativt liten omfattning och omfattade sammanlagt cirka 90 anvisningar på några olika arbetsförmedlingskontor i södra Sverige. Trots att ungefär 25 procent inte sökt den anvisade platsen resulterade kontrollerna bara i någon enstaka underrättelse, vilket signalerar att de flesta bedömdes ha skäl att inte söka platsen.

¹⁴⁴ Enligt intervju med företrädare för Arbetsförmedlingen, 2009-03-17.

¹⁴⁵ 9 § ALF.

Arbetsförmedlingen ska arbetsförmedlaren avanmäla personen till arbetslöshetskassan.¹⁴⁶ En person som är avanmäld kan inte få någon arbetslöshetsersättning.

Enligt Arbetsförmedlingen är ett viktigt kontrollinstrument att föra ett samtal med den arbetssökande för att förklara vilka regler som gäller och resonera kring vilket som vore det enklaste sättet för den arbetssökande att hitta ett lämpligt arbete.¹⁴⁷

Arbetsförmedlingen har föreslagit att de metoder som används för att följa upp de arbetssökandes sökaktiviteter för att hitta ett nytt arbete revideras och förtydligas.¹⁴⁸ Förslaget innebär att ett administrativt stöd ska utvecklas för att underlätta Arbetsförmedlingens bedömning och för att klargöra för den sökande hans eller hennes ansvar. Det ska också möjliggöra uppföljning. Systemet beräknas kunna implementeras under 2009.

5.2.3 *Underrättelse om ifrågasatt ersättningsrätt*

Om en arbetssökande inte har kunnat få arbete inom sitt yrke eller inom sitt närområde bör Arbetsförmedlingen ställa krav på att den sökande breddar sitt sökområde. Om den arbetssökande avvisar en utökning av sökområdet och saknar giltigt skäl, bör det resultera i att underrättelse lämnas till den sökandes arbetslöshetskassa. En underrättelse till arbetslöshetskassan ska också lämnas om den arbetssökande inte söker anvisat lämpligt arbete. Genom beslut av kassan kan det i sin tur innebära en sanktion mot den arbetssökande.

Antalet underrättelser har ökat gradvis under 2000-talet. År 2000 lämnades sammanlagt 2 962 underrättelser, och motsvarande siffra för 2007 var 12 867.¹⁴⁹ Det innebär att det under 2007 lämnades 31 underrättelser per 1 000 ersättningstagare. År 2008 minskade antalet underrättelser till 7 645 eller 23 per 1 000 ersättningstagare.¹⁵⁰ Minskningen kan bland annat bero på att antalet ersättningstagare var färre 2008 än tidigare år och att arbetsmarknaden försvagades mot slutet av året. Det vanligaste skälet till att Arbetsförmedlingen lämnar en underrättelse är att en sökande inte har sökt ett anvisat arbete.¹⁵¹ När det finns färre lediga arbeten blir det också färre möjligheter att anvisa arbeten till arbetssökande.

Att antalet underrättelser har ökat under 2000-talet är sannolikt en effekt av att Arbetsförmedlingen fokuserat mer på kontrollarbetet inom arbetslöshetsförsäkringen.¹⁵² Hur många underrättelser som Arbetsförmedlingen läm-

¹⁴⁶ Avanmälan sker även om den arbetssökande av annat skäl, såsom semester eller sjukdom, inte kan ta ett arbete. När den avanmäld åter kan ta ett arbete så meddelar Arbetsförmedlingen detta till arbetslöshetskassan.

¹⁴⁷ Enligt intervjuer på Arbetsförmedlingen, 2009-03-17, 2009-03-31.

¹⁴⁸ Arbetsförmedlingen (2008c), Svar på regeringsuppdrag i fråga om utökad sökaktivitet.

¹⁴⁹ IAF (2009d), Kvartalsrapport 1, 2009, s. 9 f.

¹⁵⁰ IAF (2009d), s. 8.

¹⁵¹ IAF (2009c), s. 21. Uppgiften gäller 2007.

¹⁵² AMS (2007), s. 78 f och IAF (2008), s. 19 f.

nar är dock inte ett bra mått på hur kontrollen av dem som uppstår arbetslöshetsersättning fungerar. Om Arbetsförmedlingen är effektiv i sin kontroll, gör anvisningar av hög kvalitet, informerar om villkoren i försäkringen samt lämnar underrättelser vid regelbrott torde det på sikt minska antalet regelbrott och därmed antalet underrättelser. Riksrevisionen bedömde 2004 att det är olämpligt med kvantitativa mål för antalet lämnade underrättelser.

MÖRKERTALET

En arbetsförmedlare har enligt regelverket inte någon möjlighet att avstå från att underrätta arbetslöshetskassan vid regelbrott. Arbetsförmedlingen ska underrätta arbetslöshetskassan om en arbetssökande med ersättning inte uppfyller villkoren.¹⁵³ Andelen ej lämnade underrättelser kallas ibland mörkertalet. Riksrevisionen uppskattade tidigare mörkertalet för 2003 till ungefär 80 procent.¹⁵⁴ Det vill säga 80 procent av de situationer som borde ha lett till en underrättelse gjorde det de facto inte.

IAF bedömer i en rapport att mörkertalet under 2007 uppgick till 44 procent.¹⁵⁵ Uppgiften baserar sig på en enkätundersökning till arbetsförmedlare. IAF använde sig i sin granskning av samma frågor och metod som i Riksrevisionens rapport ovan. Arbetsförmedlarna uppgav att de främsta anledningarna till att underrättelser inte lämnas är att Arbetsförmedlingens egen dokumentation för att kunna styrka skäl till underrättelse är otillräcklig, och att vissa begrepp i villkoren för ersättning vilka utgör bedömningsgrund är otydliga.¹⁵⁶ Ytterligare en faktor som enligt IAF troligtvis medverkar till att färre underrättelser skickas än vad regelverket föreskriver är att en del arbetsförmedlingschefer inte prioriterar arbetet med underrättelser.¹⁵⁷

IAF:s uppskattning av mörkertalet tyder på att arbetsförmedlares benägenhet att lämna underrättelser har ökat jämfört med vad Riksrevisionen fann 2003. Det råder dock en påtaglig skillnad mellan det formella regelverket och hur Arbetsförmedlingen använder underrättelser. Vid en jämförelse av de olika mörkertalsundersökningarna bör hänsyn tas till att reglerna förändrats under perioden, bland annat har IAF:s föreskrift om lämpligt arbete införts och 100-dagarsregeln avskaffats.

¹⁵³ 16 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

¹⁵⁴ RIR 2005:3, s. 33 f.

¹⁵⁵ IAF (2009c).

¹⁵⁶ IAF (2009c), s. 49. De aktuella begreppen som angavs var "inte medverkar till att upprätta handlingsplan", "lämpligt arbete", "aktivt söka lämpliga arbeten" samt "att vara arbetsför och oförhindrad att ta arbete".

¹⁵⁷ IAF (2009c), s. 54.

5.2.4 Skillnader i kontroll mellan olika grupper och regioner

Arbetsförmedlingens kontroll kopplad till omställningskrav bör vara enhetlig oavsett vid vilket kontor en arbetssökande är inskriven och vilken arbetsförmedlare den sökande möter. Det finns emellertid rapporter som visar på regionala skillnader i fråga om hur anvisningar används och benägenheten att lämna underrättelser. Även olika kategorier av arbetssökande kan behandlas olika utan att det finns stöd för sådana skillnader i regelverket.

Enligt en analys som Arbetsförmedlingen har gjort finns det regionala skillnader både i sannolikheten att få en anvisning och att få en underrättelse.¹⁵⁸ Analysen tog hänsyn till lokala faktorer som kan påverka Arbetsförmedlingens kontrollarbete, såsom antalet lediga platser och antalet arbetslösa inom regionen. Sannolikheten att få en underrättelse i Värmlands eller Kalmar län under 2007 var till exempel mer än dubbelt så stor som i Halland eller Västernorrland. I och med att skillnaderna inte berodde på lokala arbetsmarknadsfaktorer bedömde Arbetsförmedlingen att kontrollen är olika sträng: ”regionala skillnader uppstår för att regionerna är olika aktiva när det gäller att anvisa och skicka underrättelser”.¹⁵⁹ Variationen mellan olika län har dock enligt Arbetsförmedlingen minskat något från 2006 till 2007.

I en rapport publicerad av Arbetsförmedlingen konstaterades även skillnader i fråga om underrättelser mellan olika grupper av arbetssökande under perioden 2004–2007.¹⁶⁰ Även här har kontroll gjorts av bakgrundsfaktorer som skulle kunna påverka utfallet. Sannolikheten för kvinnor att få en underrättelse var under perioden 2004–2007 ungefär 30 procent lägre än för män. Underrättelser lämnades i större utsträckning för yngre personer än för medelålders och äldre. Sannolikheten för personer över 60 år att få en underrättelse var ungefär 40 procent lägre än för medelålders. I rapporten görs bedömningen att det troligtvis ställs högre krav på yngre att byta yrke eller bostadsort. Sannolikheten att få en underrättelse minskar även med högre utbildning. Personer som har invandrat från länder utanför Norden får också underrättelser i högre grad än svenskfödda. I rapporten sägs angående förklaringar till varför det finns skillnader mellan grupper:

En förklaring kan vara att vissa grupper i genomsnitt söker anvisade arbeten eller kommer på bokade besök i mindre utsträckning. En alternativ förklaring kan vara att Arbetsförmedlingen behandlar vissa grupper strängare.¹⁶¹

¹⁵⁸ Arbetsförmedlingen (2008d), Arbetsmarknadsrapport 2008:2, s. 37 f.

¹⁵⁹ Arbetsförmedlingen (2008d), s. 37.

¹⁶⁰ Okeke (2008), Regionala skillnader i kontrollfunktionen, s. 11 f.

¹⁶¹ Okeke (2008), s. 10.

I en granskning av hur Arbetsförmedlingen använde anvisningar 2005 fann IAF att det fanns skillnader mellan grupper av arbetssökande. Män fick fler anvisningar än kvinnor och även anvisningar till platser på längre avstånd från hemorten.¹⁶² Heltidsarbetslösa fick ungefär två och en halv gång så många anvisningar som deltidsarbetslösa.¹⁶³

IAF kunde utifrån en granskning av lämnade underrättelser från ett urval av arbetsförmedlingskontor under 2005 och 2006 konstatera att det finns stora skillnader mellan olika kontor.¹⁶⁴ Vissa kontor lämnade många underrättelser medan andra lämnade få eller inga. I intervjuer med handläggare vid kontoren framkom olikheter i förhållningssätt till underrättelser. På de kontor som skickat få underrättelser uppgavs Arbetsförmedlingens serviceuppdrag ha satts före kontrolluppdraget.¹⁶⁵ Bland de kontor som ökat antalet lämnade underrättelser bedömdes den viktigaste orsaken vara att nya medarbetare med bättre kunskaper om reglerna för underrättelser hade anställts. IAF drog i rapporten slutsatsen att tydliga mål och uppföljning av Arbetsförmedlingens kontrollfunktion är av stor betydelse för i vilken utsträckning arbetsförmedlare lämnar underrättelser.¹⁶⁶

5.3 Sammanfattande iakttagelser

Riksrevisionens granskning av handlingsplanerna visar att 5 procent av de arbetssökande har skyldighet att söka alla typer av arbeten i hela landet. De flesta har ett begränsat yrkesmässigt sökområde. Vad gäller det geografiska sökområdet i handlingsplanerna anges att två tredjedelar av de arbetssökande saknar geografisk begränsning.

För en knapp fjärdedel av dem som inledningsvis hade geografiskt begränsade sökområden skedde en utökning av sökområdet i senare handlingsplaner. För dem med yrkesmässigt begränsade sökområden skedde en utökning i 11 procent av fallen.

Aktgranskningen visar att majoriteten av handlingsplanerna är utformade efter en standard där utgångsläget är att sökområdet omfattar hela landet inom några yrkesområden (även om den sökande inte söker till hela landet). Detta innebär att handlingsplanerna inte ger en rättvisande bild av var den sökande söker arbete. Vad gäller yrkesområdet tycks handlingsplanerna ge en mer rättvisande bild av vilka typer av arbeten den arbetssökande söker.

En löpande uppföljning av den sökandes aktiviteter och omprövning av handlingsplanen är central för att kunna ställa krav på geografisk och

¹⁶² IAF (2006a), s. 25.

¹⁶³ IAF (2006a), s. 28.

¹⁶⁴ IAF (2008).

¹⁶⁵ IAF (2008), s. 15.

¹⁶⁶ IAF (2008), s. 23 f.

yrkesmässig rörlighet. För var femte arbetssökande uppdateras handlingsplanerna inte inom den maximala gräns som anges i reglerna.

Riksrevisionen konstaterar att IAF:s och Arbetsförmedlingens rapporter visar att Arbetsförmedlingens kontroll inom arbetslöshetsförsäkringen fungerar otillfredsställande. Det finns ett betydande mörkertal för underrättelser. Det finns även skillnader i kontroll mellan grupper och regioner.

Bristerna i handlingsplanernas kvalitet innebär att de inte fungerar som den överenskommelse mellan den sökande och Arbetsförmedlingen de är tänkta att vara. Eftersom anvisningar i mindre utsträckning används i kontrollsyfte är det viktigt att Arbetsförmedlingen aktivt använder övriga kontrollinstrument. Handlingsplanerna har därför blivit viktigare som kontrollinstrument för att följa upp den arbetssökandes sökaktivitet.

6 Hur vanligt är omställning?

En persons yrkesidentitet och lokala förankring påverkar benägenheten att söka och ta arbete inom ett annat yrke eller på annan ort. För ett flyttningsbeslut har ofta en persons familjesituation stor betydelse. Eftersom rörlighet på arbetsmarknaden bedöms vara värdefull för samhällsekonomin har området varit föremål för flera studier.

6.1 Yrkesmässig rörlighet

Enligt en studie av SCB bytte knappt 12 procent av de anställda i befolkningen yrke mellan 2005 och 2006.¹⁶⁷ Yrkesbyte är vanligast bland yngre och blir successivt ovanligare med ökande ålder.

För att en arbetssökande ska kunna byta yrke krävs ofta någon form av utbildningsinsats. Det ligger i själva innebörden av yrkesmässig omställning att den arbetssökande inte har tidigare erfarenhet eller utbildning inom ett nytt presumtivt yrke. Ett sätt för Arbetsförmedlingen att öka den yrkesmässiga rörligheten och ställa krav på omställning är att anvisa en arbetssökande till arbetspraktik eller en arbetsmarknadspolitisk utbildning.¹⁶⁸

6.1.1 Yrkesbyte relativt vanligt bland arbetssökande

Arbetsförmedlingen genomför sedan 2002 löpande intervjuundersökningar med ett urval av arbetssökande som varit inskrivna i minst tre månader. Enligt en undersökning från första kvartalet 2008 sökte 67 procent av de arbetssökande arbete inom andra yrkesområden än de hade utbildning inom eller erfarenhet från.¹⁶⁹ Andelen arbetssökande som söker arbete inom flera yrkesområden har legat tämligen stabilt på denna nivå under flera år.¹⁷⁰ Nivån skiljer sig inte heller mellan arbetssökande med respektive utan arbetslöshetsersättning.

¹⁶⁷ SCB (2008), Yrkesstrukturen i Sverige 2006, s. 11 f. Uppgiften bygger på en jämförelse av anställda personers yrke 2005 med 2006 i åldern 16–64 år. SCB använde en relativt detaljerad yrkesindelning för att definiera vad som är ett yrkesbyte.

¹⁶⁸ Arbetsförmedlingen (2008b), s. 52 f.

¹⁶⁹ Arbetsförmedlingen (2008b), s. 81. Uppgiften utgår från svaret på frågan: "Har du de senaste 30 dagarna sökt jobb inom andra yrkesområden än du är utbildad till och har erfarenhet från?"

¹⁷⁰ AMS (2007), s. 50.

Arbetsförmedlingen gör även intervjuundersökningar med personer som nyligen lämnat Arbetsförmedlingen. Personerna kan ha lämnat förmedlingen för att de fått arbete, för studier eller av andra skäl. Bland dem som lämnat Arbetsförmedlingen för arbete uppgav knappt 40 procent att de i och med det nya arbetet bytt yrkesområde jämfört med vad de arbetade med innan arbetslösheten.¹⁷¹

6.2 Geografisk rörlighet

Drygt tre procent av befolkningen mellan 20 och 64 år flyttade årligen från en lokal arbetsmarknad till en annan under perioden 2000 till 2005.¹⁷² Yngre flyttar i betydligt större utsträckning än äldre. I åldersgruppen 20–29 år flyttar nästan 10 procent årligen mellan lokala arbetsmarknader. För övriga åldersgrupper är motsvarande siffra som mest cirka 2 procent.¹⁷³

6.2.1 Få flyttar till arbete

I de intervjuundersökningar som Arbetsförmedlingen genomför med arbetsökande och personer som lämnat förmedlingen ställs även frågor om geografisk omställning. Första kvartalet 2008 uppgav 33 procent av de inskrivna med ersättning att de under de senaste 30 dagarna sökt arbete längre bort från bostadsorten än vad som är möjligt att dagpendla.¹⁷⁴ Andelen som svarat att de söker arbeten bortom pendlingsavstånd har varit relativt stabil sedan 2003.¹⁷⁵ Bland dem som lämnat Arbetsförmedlingen för arbete uppgav knappt 4 procent att de flyttat i samband med att de fått nytt arbete.¹⁷⁶

Riksrevisionen har tagit del av registerdata för inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen under 2007. Data omfattar samtliga inskrivningsperioder för arbetslösa under 2007. I materialet ingår heltidsarbetslösa, deltidsarbetslösa och personer i programåtgärd. Riksrevisionen har inte haft tillgång till uppgifter om arbetslöshetsersättning för de inskrivna vilket innebär att både personer med och utan ersättning ingår i materialet. Detta bör beaktas då resultaten studeras eftersom det endast är för personer med arbetslöshetsersättning som det kan bli aktuellt med krav på omställning. Data har

¹⁷¹ AMS (2007), s. 52. Resultatet gäller 2006 och 2007.

¹⁷² SOU 2007:35, Flyttning och pendling i Sverige, s. 79. Lokal arbetsmarknad är ett begrepp som betecknar ett geografiskt område med en utifrån pendlingsströmmar sammanhållen arbetsmarknad. En lokal arbetsmarknad är tänkt att avgränsa ett område som för en genomsnittlig pendlare är det möjliga pendlingsområdet. En flytt från en lokal arbetsmarknad till en annan anses i relativt hög grad vara förknippad med arbetsmarknadsskäl.

¹⁷³ SOU 2007:35, s. 78. Gäller perioden 2000 till 2005.

¹⁷⁴ Arbetsförmedlingen (2008b), s. 81. Uppgiften kommer från den så kallade sökandeundersökningen. I undersökningen genomförs telefonintervjuer med ett urval arbetssökande som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Undersökningen omfattade under 2008 varje månad 4 000 personer. Svarsfrekvensen uppges vara cirka 70 procent.

¹⁷⁵ AMS (2007), s. 50.

¹⁷⁶ AMS (2007), s. 52. Resultatet gäller både 2006 och 2007.

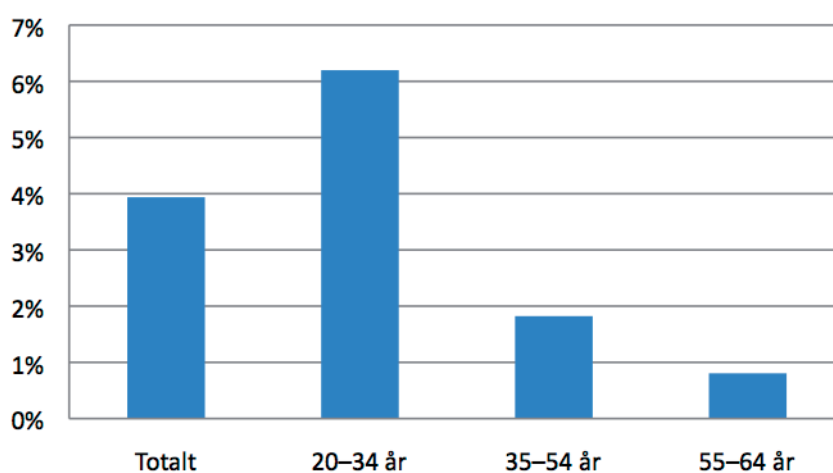
analyserats i syfte att utröna hur och i vilken utsträckning som arbetslösa flyttar. Att studera och beskriva arbetssökandes flyttbenägenhet bidrar till bilden av i vilken utsträckning geografisk omställning sker samt arbetssökandes beredskap att flytta till arbete.

Analysen bygger på flyttning över länsgräns. Det är utifrån de registerdata som Riksrevisionen tagit del av omöjligt att säkert fastställa orsaken till en flytt. Personer flyttar av många olika skäl men flyttning över länsgräns anses i högre grad än flyttning över exempelvis kommungräns vara förknippad med arbetsmarknadsskäl.¹⁷⁷ Metodbeskrivning och komplett resultatredovisning återfinns i bilaga 4.

UNGA ARBETSSÖKANDE FLYTTAR I STÖRST UTSTRÄCKNING

Riksrevisionen har undersökt i vilken utsträckning de som lämnade Arbetsförmedlingen under 2007 för arbete har flyttat i nära anslutning till avaktualisering, se diagram 2.¹⁷⁸

Diagram 6.1 Andel personer som flyttat över länsgräns i nära anslutning till att de lämnat Arbetsförmedlingen år 2007 och fått arbete

Knappt 4 procent av alla som lämnat Arbetsförmedlingen till arbete under 2007 har flyttat över länsgräns i samband med avaktualiseringen. Siffran överensstämmer med resultatet av Arbetsförmedlingens intervjustudie

¹⁷⁷ SOU 2007:35, s. 70.

¹⁷⁸ Analysen har gjorts utifrån om en inskriven arbetssökande har avaktualiserats 30 dagar innan eller efter en flyttning över länsgräns. Avaktualisering innebär att en person inte längre är inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

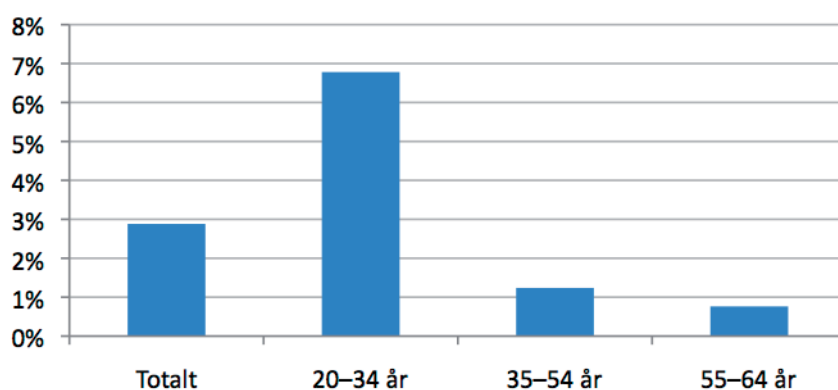
av personer som nyligen lämnat förmedlingen som redovisades ovan. Av diagrammet framgår att det framför allt är yngre som flyttar i samband med avaktualisering till arbete.

Vid avaktualisering registrerar Arbetsförmedlingen även vilken typ av arbete personen får, vilket möjliggör en analys av vid vilken typ av anställning som flyttning är vanligast. Resultaten pekar på att flyttning över länsgräns är något vanligare för personer som går till en tillsvidareanställning än bland personer som går till en tidsbegränsad anställning. Av dem som lämnat Arbetsförmedlingen för en tillsvidareanställning 2007 hade drygt 5 procent flyttat i nära anslutning till att de avaktualiserats. För tidsbegränsade anställningar är motsvarande uppgift 4 procent.

FLYTTBENÄGENHET I BEFOLKNINGEN

För att bedöma om arbetssökandes flyttbenägenhet är stor eller liten har Riksrevisionen studerat hur vanligt det är att flytta i befolkningen i stort. I diagram 6.2 nedan presenteras flytt över länsgräns i befolkningen.

Diagram 6.2. Andel som flyttade över länsgräns i befolkningen 2007 (20–64 år)¹⁷⁹

Källa: SCB:s befolkningsstatistik.

Diagram 6.1 och 6.2 är inte direkt jämförbara då diagram 6.1 beskriver flytt som sker i nära anslutning till avaktualisering, vilket innebär en annan urvalsperiod. Gruppen arbetssökande skiljer sig också sannolikt i många avseenden från befolkningen i stort. Av diagram 6.2 framgår att yngre 2007 flyttade i betydligt större utsträckning än äldre. Skillnaden mellan grupperna är större i befolkningen i stort än bland dem som avaktualiserats till arbete.

¹⁷⁹ Flyttbenägenheten är beräknad utifrån antalet flyttningar under 2007 i förhållande till befolkningens storlek.

Det beror sannolikt på att en stor del av de yngre som flyttar gör det med anledning av högskolestudier. De som flyttar för högskolestudier ingår inte bland dem som lämnar Arbetsförmedlingen för arbete.

6.2.2 Olika slutsatser om geografisk rörlighet

Den geografiska rörligheten på den svenska arbetsmarknaden har studerats av Långtidsutredningen. Dataanalyser har gjorts av hur arbetslöshet påverkar benägenheten att flytta från en lokal arbetsmarknad till en annan. Resultaten visade att personer som hade varit arbetslösa flyttade i högre grad än andra, men att studier, utbildningsnivå, ålder och familjesituation påverkade flyttbenägenheten mer än arbetslöshet.¹⁸⁰ Analyserna pekade vidare på att personer som haft socialbidrag eller befunnit sig utanför arbetskraften flyttade i större utsträckning än övriga. Även längre pendling – från en lokal arbetsmarknad till en annan – var betydligt vanligare bland personer som hade varit arbetslösa. Arbetslöshet påverkade enligt analyserna i högre grad pendlingsbenägenheten än flyttbenägenheten, speciellt gällde detta män.¹⁸¹

Långtidsutredningen kunde visa att flyttströmmarna mellan regioner i huvudsak går från regioner med en svagare arbetsmarknad till regioner med en starkare arbetsmarknad.¹⁸² Detta mönster har successivt förstärkts under 1990-talet och 2000-talets inledning jämfört med andra hälften av 1980-talet.

Långtidsutredningen bedömer att den geografiska rörligheten på den svenska arbetsmarknaden under 2000-talets inledning är relativt hög.¹⁸³ I synnerhet har pendlingen ökat stadigt sedan 1980-talets början. Inga indikationer finns enligt Långtidsutredningen på att rörligheten skulle ha minskat över tid eller att det lokala arbetsmarknadsläget skulle ha minskat i betydelse för flyttningsströmmarna. Sammanfattningsvis drar Långtidsutredningen slutsatsen att arbetskraftens geografiska rörlighet svarar tämligen väl mot de regionala obalanser som finns på arbetsmarknaden.¹⁸⁴ En ytterligare ökad rörlighet bedöms emellertid kunna sänka den totala arbetslösheten och minska de regionala obalanserna i efterfrågan och utbud på arbetskraft.

SCB menar i en rapport att den geografiska rörligheten sammantaget har minskat under de senaste årtiondena.¹⁸⁵ Unga utan barn är mer flyttbenägna i dag, medan barnfamiljer blivit mindre flyttbenägna.¹⁸⁶ SCB pekar på att ett möjligt skäl till denna utveckling är det ökade kvinnliga förvärvsdeltagan-

¹⁸⁰ SOU 2007:35, s. 138 f.

¹⁸¹ SOU 2007:35, s. 154 f.

¹⁸² SOU 2007:35, s. 117 f.

¹⁸³ SOU 2007:35, s. 176 f.

¹⁸⁴ SOU 2007:35, s. 180.

¹⁸⁵ SCB (2005), Familjens betydelse för rörligheten på arbetsmarknaden, s. 7. Ett undantag till den minskade rörligheten är dock att unga personer från och med 1990-talet blivit mer benägna att flytta, främst till högskoleorter och storstadsområden.

¹⁸⁶ SCB (2005), s. 41 f.

det. Med två förvärvsarbetande i familjen blir det svårare att flytta. Färre av dem som flyttar bedöms i dag göra det av arbetsmarknadsskäl enligt SCB.¹⁸⁷ Familjerelationer och sociala nätverk förefaller ha fått större betydelse för personers flyttbeslut. Långväga flyttningar anses dock i betydande omfattning fortfarande vara arbetsmarknadsrelaterade. SCB pekar på att flyttströmmarna i huvudsak går till storstadsområdena.¹⁸⁸ Även SCB fann att högre arbetslöshet lokalt ökar personers benägenhet att flytta.

Riksrevisionen noterar att Långtidsutredningen och SCB delvis har dragit olika slutsatser om den geografiska rörlighetens utveckling. Det kan bero på flera olika faktorer. Studierna har något olika fokus där SCB ser till flyttströmmar och i synnerhet hur familjebildning påverkar flyttbeslut. Långtidsutredningen har ett bredare perspektiv och väger även in den ökade pendlingen. Studierna har också använt olika dataunderlag med något olika tidsperioder, och det finns skillnader i vilken indelning i lokala arbetsmarknader som använts. Det finns också gemensamma slutsatser i studierna, bland annat att en hög lokal arbetslöshet ökar flyttbenägenheten och att det i första hand är storstadsområdena som personer flyttar till.

Arbetsförmedlingen genomförde 1998 en enkätundersökning bland personer som flyttat mer än 5 mil. Ungefär en tredjedel av dem som flyttat uppgav arbetsmarknadsskäl som främsta anledning till flytt.¹⁸⁹ Studier och sociala skäl var ungefär lika vanligt. Sammantaget hade ungefär en femtedel flyttat som en direkt följd av att arbetsmarknadsläget på den tidigare bostadsorten var svagt.¹⁹⁰ Dessa flyttningar skedde främst till storstadsregioner och i synnerhet till Stockholm. Bland dem som flyttat av arbetsmarknadsskäl ökade sysselsättningsgraden efter flytten.¹⁹¹

6.3 Sammanfattande iakttagelser

Arbetsförmedlingen uppger att cirka två tredjedelar av de inskrivna arbetssökande söker arbete inom andra yrken än de har erfarenhet från eller utbildning för. Ungefär en tredjedel söker på orter så långt bort att det inte går att dagpendla.

Yrkesmässig rörlighet är vanligare än geografisk. 40 procent av dem som varit arbetslösa uppger att de fått arbete inom ett annat yrke. Enligt Arbetsförmedlingens undersökning uppger 4 procent att de flyttat till arbete.

¹⁸⁷ SCB (2005), s. 7 f.

¹⁸⁸ SCB (2005), s. 42.

¹⁸⁹ AMS (1999), Den geografiska rörligheten, s. 1.

¹⁹⁰ AMS (1999), s. 4. Bland dessa flyttare ingick både personer som flyttat för att förbättra sina chanser att få arbete och personer som börjat studera på annan ort på grund av svårigheter att få arbete på hemorten.

¹⁹¹ AMS (1999), s. 2.

Enligt Riksrevisionens registerstudie har ungefär lika många flyttat över länsgräns i nära anslutning till att de fått arbete. De flesta som flyttar av arbetsmarknadsskäl är unga. Även yrkesbyte är vanligare bland yngre, men skillnaden mellan åldersgrupper är inte lika tydlig som i fråga om flyttning.

Längre flyttningar av arbetsmarknadsskäl går till områden med en stark arbetsmarknad, främst storstadsregionerna.

Det finns olika uppfattningar om den geografiska rörlighetens utveckling. Enligt Långtidsutredningen är den geografiska rörligheten på arbetsmarknaden relativt hög och har inte minskat under senare år. Rörligheten svarar mot det lokala arbetsmarknadsläget, och de regionala obalanserna har inte ökat under senare år. SCB menar i stället att den geografiska rörligheten har minskat.

7 Attityder till arbetslöshetsförsäkringen

Riksrevisionen har genomfört två enkätundersökningar med frågor till arbetsförmedlare och till allmänheten i syfte att kartlägga attityder till yrkesmässiga och geografiska omställningskrav i arbetslöshetsförsäkringen. Enkäterna har genomförts mot bakgrund av att Riksrevisionen bedömer att arbetsförmedlarnas och allmänhetens inställning till omställningskrav kan påverka myndighetens tillämpning av regelverket. Frågorna har främst tagit sikte på vilka krav på omställning arbetsförmedlare och allmänhet anser är rimliga att ställa på personer som får arbetslöshetsersättning. Enkätundersökningarna genomfördes under sommaren 2008.

Urvalet av arbetsförmedlare gjordes bland de som var anställda vid Arbetsförmedlingen i maj 2008. Urvalet för allmänheten gjordes bland personer i åldern 20 till 64 år som var folkbokförda i Sverige i maj 2008. Urvalet från de respektive populationerna gjordes genom ett slumpmässigt stratifierat urval.

Bland arbetsförmedlare besvarade 69 procent enkäten och bland allmänheten 39 procent. På grund av de relativt låga svarsfrekvenserna har bortfallskompensation genomförts för att i möjligaste mån kompensera för bortfallet. Det stora bortfallet för allmänheten innebär att försiktighet behöver iakttas när resultatet tolkas.

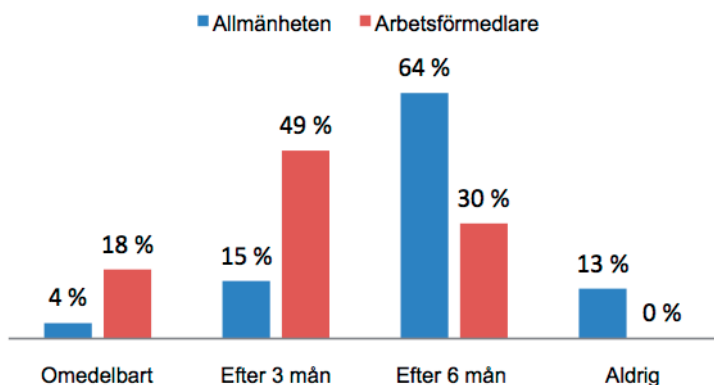
Riksrevisionen har genomfört statistiska tester av enkätresultaten för att undersöka om skillnader i attityder bland arbetsförmedlare samt mellan arbetsförmedlare och allmänheten är statistiskt signifikanta. En utförligare beskrivning av undersökningarna och en mer ingående resultatredovisning finns i bilaga 2.

7.1 Attityder till yrkesmässig omställning

7.1.1 När bör krav på yrkesmässig omställning ställas?

IAF:s föreskrift ger inga tidsangivelser för när arbetssökande ska söka arbete inom andra yrken. Riksrevisionen har ställt frågor till arbetsförmedlare och allmänhet om när en arbetssökande med ersättning ska behöva söka arbete som innebär byte av yrkesinriktning.

Diagram 7.1 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver byta yrke?

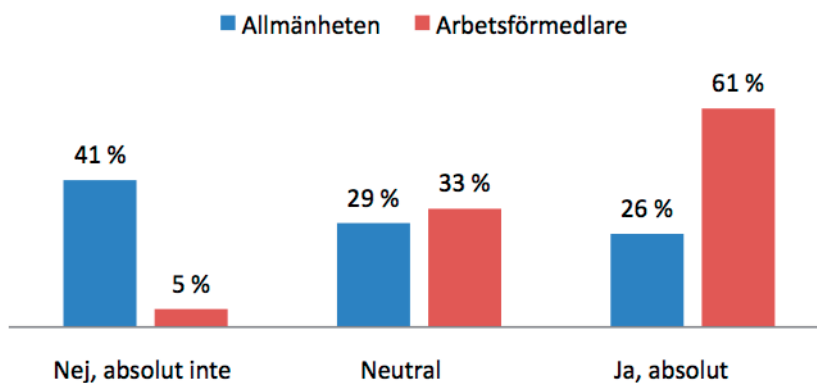

Riksrevisionens enkät visar att en stor andel av arbetsförmedlarna anser att arbetssökande med arbetslöshetsersättning ska behöva söka till andra yrken efter tre månaders arbetslöshet. En majoritet av befolkningen anser att den arbetssökande ska behöva söka arbeten som innebär byte av yrke efter sex månaders arbetslöshet.

7.1.2 Vilken hänsyn bör tas till tidigare yrke?

I IAF:s föreskrift finns kravet att de sökande ska söka till lämpliga yrken, samtidigt som onödig yrkesväxling bör undvikas. Diagrammet nedan visar arbetsförmedlarnas och allmänhetens uppfattning om hur mycket hänsyn som bör tas till tidigare yrke.

Diagram 7.2 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär byte av yrke för att få behålla sin arbetslöshetsersättning när man har arbetat inom samma yrke i minst fem år?

Av diagrammet framgår att cirka 40 procent av allmänheten anser att en arbetssökande absolut inte ska vara tvungen att söka arbeten som innebär byte av yrke om denne har arbetat inom samma yrke i minst fem år. Arbetsförmedlarna anser i hög grad att den arbetssökande absolut ska söka arbeten som innebär byte av yrke.

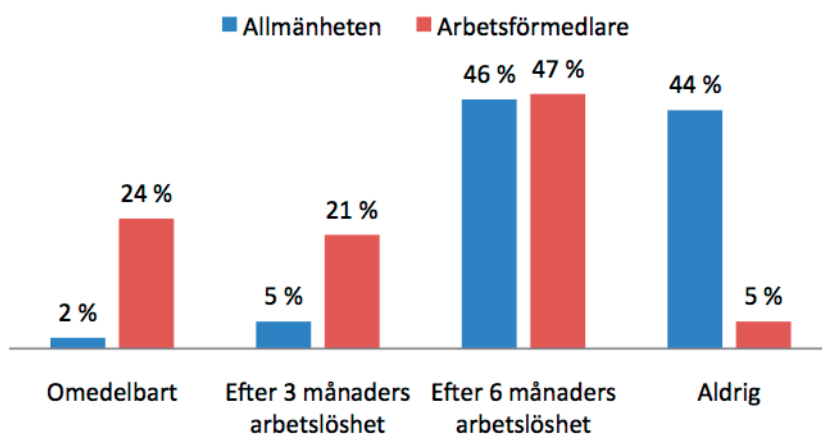
7.2 Attityder till geografisk omställning

I enkäterna till såväl arbetsförmedlare som allmänheten har frågor ställts om inställningen till att söka och ta ett arbete som innebär flytt.

7.2.1 När bör krav på geografisk omställning ställas?

I IAF:s föreskrift finns inte specificerat när den sökande ska vara skyldig att söka arbete som innebär flytt. I föreskriften sägs dock att arbetslöshetsperiodens längd ska beaktas vid en bedömning av vad som kan anses vara ett lämpligt arbete.¹⁹² Riksrevisionen ställde frågor till både arbetsförmedlare och allmänheten om när de anser att en person som har arbetslöshetsersättning behöver vara beredd att flytta för att få arbete.

Diagram 7.3 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver flytta.

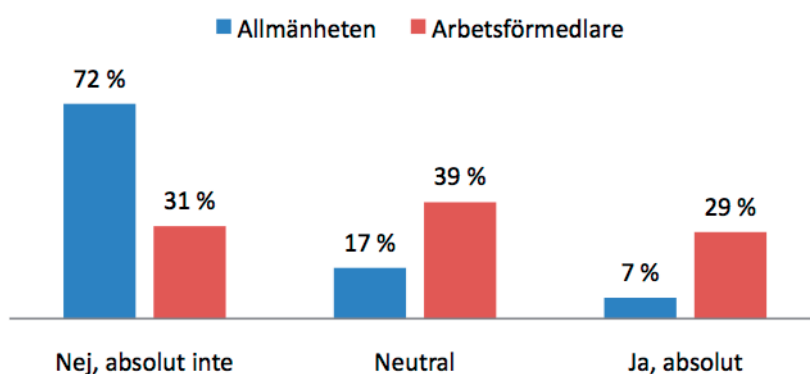
Diagrammet visar att det är stora skillnader mellan allmänhetens och arbetsförmedlarnas attityder. Arbetsförmedlarnas svar innebär att krav på flytt bör ställas men först efter en tids arbetslöshet. Hos allmänheten har krav på tidig flytt ett mycket lågt stöd.

¹⁹² 3 § IAFFS 2004:3.

7.2.2 Vilken hänsyn bör tas till den sökandes familjesituation?

Möjligheten att begränsa sökområdet geografiskt finns under en övergångsperiod av familjerskäl under vissa omständigheter.¹⁹³ I enkäterna ställdes frågor om inställningen till att flytta i olika typer av situationer. I diagrammet nedan presenteras de svarandes inställning till att behöva flytta till arbete om den sökande har barn i skolåldern.

Diagram 7.4 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär att man behöver flytta för att få behålla sin arbetslöshetsersättning när man har barn i skolåldern?

Att ha barn kan enligt IAF:s föreskrift ge rätt till begränsning av det geografiska sökområdet.¹⁹⁴ Majoriteten av allmänheten tycker inte att det ska ställas krav på flytt för personer med barn i skolåldern. Arbetsförmedlarnas svar ger en mer varierad bild. Detta kan signalera att dessa situationer är svåra att hantera för arbetsförmedlare.

7.3 Skillnader i arbetsförmedlares attityder baserat på kön, ålder och kommun

Riksrevisionen har granskat om det finns skillnader i attityder bland arbetsförmedlarna beroende på ålder, kön eller i vilken typ av kommun som de arbetar.

En skillnad som framkommer är att de äldsta arbetsförmedlarna inte i lika hög utsträckning anser att arbetslösa behöver söka till andra yrken.

¹⁹³ 11 § IAF:s 2004:3. Se beskrivning i kapitel 2.

¹⁹⁴ När det gäller barn är det avgörande hur gamla de är och i vilken utsträckning de klarar sig själva. Om den sökande är ensamstående kan det påverka skyldigheten att flytta.

Det finns vidare skillnader vad gäller attityder till att behöva byta yrke beroende på var arbetsförmedlarna arbetar. Arbetsförmedlare i större städer är mindre stränga vad gäller kravet att söka till andra yrken medan arbetsförmedlare i pendlingskommuner¹⁹⁵ i högre utsträckning än andra förmedlare anser att arbetssökande bör söka till andra yrken, oavsett arbetslöshetens längd eller tidigare yrke. Arbetsförmedlare i pendlingskommuner har dessutom en hårdare attityd vad gäller krav på att flytta än förmedlare i övriga kommungrupper.

Kvinnliga arbetsförmedlare är generellt mer långtgående i sina krav än sina manliga kolleger när det gäller om arbetssökande ska behöva söka till andra yrken.

7.4 Allmänna attityder till arbetslöshetsförsäkringen

Riksrevisionen har i enkäten även ställt mer generella frågor om attityderna till arbetslöshetsförsäkringen och Arbetsförmedlingen.

Av enkätsvaren framgår att endast 33 procent av arbetsförmedlarna anser att det är lätt att förstå vilka regler som gäller för att få ersättning. Majoriteten av allmänheten och arbetsförmedlarna ställer sig neutrala till att arbetsförmedlarna följer de arbetssökandes uppfattning om vilka arbeten som de bör söka. Fler i allmänheten uppger att de är beredda att byta yrke (49 procent instämmer) jämfört med att flytta (20 procent instämmer).

7.5 Sammanfattande iakttagelser

Undersökningen indikerar att IAF:s föreskrift om lämpligt arbete stämmer dåligt överens med allmänhetens attityder. Krav på att flytta och byta yrke finns det generellt mindre förståelse för än vad som följer av IAF:s föreskrift. Arbetsförmedlarnas attityder ligger i genomsnitt närmare IAF:s föreskrift men innebär också i vissa avseenden lägre krav på omställning. Exempelvis anser många arbetsförmedlare att det är rimligt att vänta med omställningskrav.

Riksrevisionen bedömer att allmänhetens attityder till krav på omställning kan innebära tillämpningsproblem för Arbetsförmedlingen. När arbetsförmedlarnas attityder skiljer sig från regelverket och när arbetsförmedlarna har olika attityder i olika frågor finns det en risk för att även handläggningen av ärendena skiljer sig åt.

¹⁹⁵ Definitionen av kommungrupper finns i bilaga 5.

8 Slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionen har genomfört en granskning av om regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna säkerställer att kraven i arbetslöshetsförsäkringen att byta arbetsuppgifter och arbetsort efterlevs.

Utgångspunkten för granskningen är statsmakternas uttalanden om att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Regeringen har framhållit att det är ytterst angeläget att arbetssökande i ett tidigt skede söker alla lämpliga arbeten. Arbetsförmedlingen ska enligt sin instruktion utforma sin verksamhet så att den leder till ökad geografisk och yrkesmässig rörlighet bland de arbetssökande.

Riksrevisionens granskning indikerar att krav på byte av yrke och arbetsort ställs i begränsad utsträckning. Riksrevisionen bedömer att regeringens målsättning om att arbetssökande i ett tidigt skede ska söka alla lämpliga arbeten inte har uppfyllts. Endast 5 procent av de arbetssökande har enligt sina handlingsplaner ett sökområde som omfattar hela landet och hela arbetsmarknaden. Skäl till begränsningar i handlingsplanernas sökområden anges sällan. Av de som lämnat Arbetsförmedlingen för arbete flyttar 4 procent i samband med detta. Kontrollen av arbetslöshetsförsäkringen har brister. Enligt IAF lämnas inte underrättelser i den utsträckning som borde göras. Det finns även svårförklarade skillnader i kontroll mellan grupper och regioner.

Att kraven på yrkesmässig och geografisk omställning ställs i begränsad utsträckning kan medföra att obalanser mellan arbetskraftsutbud och efterfrågan på arbetskraft inte motverkas. Det kan även innebära att arbetslöshetstiden för många arbetssökande blir onödigt lång.

Det finns enligt Riksrevisionen några huvudförklaringar till att yrkesmässiga och geografiska krav på omställning ställs i begränsad utsträckning. Dessa beskrivs nedan.

8.1 Regelverket är svårt att tillämpa

I propositionstext har regeringen varit tydlig med att omställning till arbete ska ske så fort som möjligt och att det är önskvärt att arbetssökande tidigt har ett brett sökområde. Regeringen skriver i en proposition att "det är ytterst angeläget att den arbetssökande redan i ett tidigt skede aktivt söker alla lämpliga arbeten". Statsmakterna har dock inte själva formulerat

några uttryckliga krav på geografisk eller yrkesmässig omställning i lag eller förordning. I lag framgår endast krav på att den som uppbär arbetslöshetsersättning ska söka och acceptera ett lämpligt arbete. Regeringen har delegerat uppgiften till IAF att i föreskrift definiera vad som är lämpligt arbete. Enligt IAF:s föreskrifter ska arbetsförmedlare vid bedömning av vad som är ett lämpligt arbete beakta "tillgången av arbetstillfällen över hela arbetsmarknaden". Riksrevisionen tolkar denna skrivning som att arbetsförmedlare ska beakta alla lämpliga arbeten oavsett yrkesområde eller geografiskt område. Samtidigt står det i föreskriften att arbetsförmedlarna ska ta hänsyn till den arbetssökandes bakgrund för att undvika onödig yrkesväxling. Den arbetssökande har också rätt att av familjeskäl under "en skälig övergångsperiod" begränsa sitt geografiska sökområde. Vad som är en skälig övergångsperiod ska bedömas av arbetsförmedlaren med beaktande av den arbetssökandes personliga förhållanden. Vid en bedömning av vad som är ett lämpligt arbete ska även "särskilt beaktas arbetslöshetsperiodens längd", men hur lång tid en arbetssökande ska ha varit arbetslös innan krav på omställning ställs finns det ingen norm för. Det ska prövas efter individens förutsättningar. IAF:s precisering av lämpligt arbete lämnar således ett stort utrymme för tolkningar.

Genom att regelverket innebär att hänsyn ska tas till den arbetssökandes personliga förhållanden är det också svårt att genom prejudicerande rättsfall få tillräcklig vägledning. En dom från Regeringsrätten har dock förtydligat att arbete i Sveriges grannländer kan vara lämpligt. Domen ger viss vägledning i frågor om geografisk omställning men berör inte yrkesmässig omställning. Domen åskådliggör att det är många individuella faktorer som ska vägas in i bedömningen av vad som är lämpligt arbete. Rättspraxis ger för närvarande inte ett generellt svar på hur avvägningar mellan olika individuella faktorer ska göras.

Med gällande regler är det i stora delar oklart vilka krav Arbetsförmedlingen ska ställa på yrkesmässig och geografisk omställning. Riksrevisionens enkät visar att endast 33 procent av arbetsförmedlarna anser att det är lätt att förstå vilka regler som gäller för att få ersättning. I en granskning från IAF anges att otydliga regler är ett vanligt skäl till att underrättelse inte lämnas i situationer som enligt IAF bör resultera i att en underrättelse lämnas till den berörda arbetslöshetskassan.

Ett regelverk kan konstrueras med olika grad av konkretion och detaljrikedom där olika lösningar har sina för- och nackdelar. Dagens regelverk ger arbetsförmedlaren stor frihet att utifrån sin professionella bedömning av den arbetssökande avgöra sökområde och vilka krav som ska ställas i övrigt. Flexibiliteten kan skapa möjlighet att utifrån individens förutsättningar arbeta effektivt för att bryta dennes arbetslöshet på ett sätt som är långsiktigt samhällsekonomiskt gynnsamt. Flexibiliteten medför å andra sidan risker för

att olika arbetsförmedlare gör olika tolkningar av regelverket och individens förutsättningar. Det kan innebära att personer med samma förutsättningar inte behandlas på samma sätt och att rättssäkerheten därmed äventyras.

Riksrevisionen bedömer att det inom arbetslöshetsförsäkringen måste finnas ett visst utrymme för arbetsförmedlare att göra en egen bedömning. Bedömningen ska göras utifrån målet att den arbetssökande ska få arbete. Av intervjuer framgår att Arbetsförmedlingen tolkar regelverket så att den arbetssökandes yrkesmässiga och geografiska sökområde successivt bör utvidgas beroende på arbetslöshetstidens längd och den arbetssökandes förutsättningar att få arbete. Riksrevisionen bedömer att denna praxis med en successiv utökning med hänsyn till den arbetssökandes förutsättningar på den lokala arbetsmarknaden är rimlig. Riksrevisionen vill dock betona att krav på omställning i syfte att få den arbetssökande i arbete bör ställas tidigt i arbetslöshetsperioden. Det är även angeläget att Arbetsförmedlingen löpande följer upp de arbetssökandes sökområde och utökar kraven på omställning på ett likvärdigt sätt för arbetssökande med lika förutsättningar.

Dagens regelverk med betydande utrymme för arbetsförmedlare att göra egna bedömningar ställer stora krav på arbetsförmedlarnas förmåga att tolka begrepp och balansera delvis motstridiga mål. Arbetsförmedlingen har valt att inte för arbetsförmedlare utarbeta förtydliganden av IAF:s föreskrift om när krav på omställning bör ställas. Riksrevisionen menar att det är centralt för rättssäkerheten att Arbetsförmedlingen ger arbetsförmedlarna stöd och vägledning i dessa bedömningar.

8.2 Bristfälliga handlingsplaner försvårar krav på omställning

Handlingsplaner är tänkta att vara ett instrument för matchning, men även ett instrument för kontroll av att de som har arbetslöshetsersättning står till arbetsmarknadens förfogande.

Riksrevisionens granskning visar dock att handlingsplanerna ofta är utformade efter en standard där utgångsläget är att den sökande ska söka i hela landet inom några yrkesområden.

En anledning till att det yrkesmässiga sökområdet i så stor utsträckning är begränsat i handlingsplanerna kan vara att Arbetsförmedlingen prioriterar matchningsuppdraget. Det är enklare för Arbetsförmedlingen att matcha den sökande utifrån några få yrken som hon eller han har kompetens för. En sådan avgränsning tillfredsställer också i högre grad arbetsgivarens krav på att få kompetenta sökanden.

Riksrevisionen kan konstatera att de handlingsplaner som finns i dag är svåra att använda som ett instrument för att ställa krav på omställning. Handlingsplanerna är inte individuellt utformade utan följer en standard

som inte alltid överensstämmer med den arbetssökandes verkliga sökområde. Skäl till begränsningar av sökområden är ofta inte angivna, och beskrivningar av vilka åtgärder den sökande ska vidta för att kunna utöka sitt sökområde är sällsynta. Handlingsplanerna uppdateras vanligtvis med långa tidsintervall, vilket gör det svårt att använda dem för att löpande ompröva och utöka sökområdet. Riksrevisionens aktgranskning visar också att det är sällan som sökområdena utökas vid revideringar av handlingsplanerna.

Eftersom arbetsmarknadsmyndigheterna har valt att inte ha mer preciserade regler eller riktlinjer utan i stället använder individuella bedömningar behövs en möjlighet att följa individens agerande. Handlingsplanerna är Arbetsförmedlingens verktyg för att konkretisera yrkesmässiga och geografiska omställningskrav. De utgör länken mellan det svårtolkade regelverket och det enskilda fallet. Handlingsplanerna bör innehålla individuella nedbrytningar av vilka krav på omställning som åligger den enskilde. Det gör det tydligt för den arbetssökande vilka krav som gäller och gör det möjligt för Arbetsförmedlingen att löpande följa upp den arbetssökandes aktiviteter i syfte att få arbete. Mot denna bakgrund är de brister Riksrevisionen har kunnat konstatera i handlingsplanerna allvarliga. Genom att handlingsplanerna i stora delar inte är individuellt utformade och saknar viktiga uppgifter är de svåra att använda som en måttstock för att värdera om den arbetssökande uppfyller de krav på omställning som försäkringen innehåller.

Bristerna i handlingsplanerna innebär att de inte fungerar som den överenskommelse mellan den sökande och Arbetsförmedlingen för att bryta arbetslösheten som de är tänkta att vara.

8.3 Svåra avvägningar för handläggarna

Arbetsförmedlingens huvuduppgift är att sammanföra de som söker arbete med de som söker arbetskraft. Huvuduppgiften innebär service åt arbetssökande och åt arbetsgivare. En annan uppgift är att kontrollera att de som får ersättning står till arbetsmarknadens förfogande. Att kombinera huvuduppgiften med kontrolluppdraget innebär att arbetsförmedlare ska väga samman de två uppgifterna i sin kontakt med arbetssökande och arbetsgivare. Att anvisningar inte längre används om de inte också tillgodoser uppgiften att sammanföra arbetssökande och arbetsgivare är ett exempel på en avvägning som Arbetsförmedlingen gjort som påverkar balansen mellan de båda rollerna.

Att arbetsförmedlare förenar rollerna som servicegivare och kontrollant på ett tillfredställande sätt är betydelsefullt dels i fråga om att snabbt få den arbetssökande i arbete, dels för att säkerställa att denne under sin arbetslöshetstid uppfyller villkoren för ersättning.

8.4 Attitydskillnader försvårar tillämpningen

Arbetsförmedlare har olika åsikter om när i tiden krav på yrkesmässig och geografisk omställning ska ställas. När regelverket är svårtillämpat och när arbetsförmedlare har olika inställning ökar risken för att handläggningen blir olika i likvärdiga fall.

Få bland allmänheten anser att arbetssökande ska behöva flytta. Detta tillsammans med att reglerna är otydliga kan leda till tillämpningsproblem hos Arbetsförmedlingen.

8.5 Åtgärder har vidtagits för en rättssäker bedömning

Regeringen har vidtagit åtgärder för att stärka rättssäkerheten och se till att lika fall behandlas lika. Ett syfte både när IAF inrättades 2004 och när Arbetsförmedlingen blev en myndighet 2008 var att stärka rättssäkerheten. Regeringen har också bestämt att det ska finnas en underrättelseansvarig på varje arbetsförmedlingskontor för att förbättra hanteringen av underrättelser.

Riksrevisionen kan också konstatera att organisatoriska åtgärder har vidtagits av Arbetsförmedlingen i syfte att göra handläggningen mer enhetlig och rättssäker, genom att resurspersoner har införts på varje arbetsförmedlingskontor.

Riksrevisionen ser dessa organisatoriska åtgärder som regeringen och Arbetsförmedlingen beslutat om som en del i en lösning för att skapa en större enhetlighet. Riksrevisionen anser dock att även andra åtgärder än organisatoriska behöver genomföras för att stärka rättssäkerheten.

8.6 Rekommendationer

Rekommendationer till Arbetsförmedlingen

Det är viktigt att handlingsplanerna går att använda som ett kontrollinstrument som gör det möjligt att följa individens agerande för att utvidga sin yrkesmässiga och geografiska rörlighet. Arbetsförmedlingen bör se till att handlingsplanerna används och fungerar som ett verktyg för att understödja omställning till arbete. Handlingsplanerna bör innehålla individuellt utformade omställningskrav och revideras löpande.

Arbetsförmedlingen bör även, mot bakgrund av de indikationer som finns bland personalen om ytterligare behov av vägledning, överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att minska utrymmet för olika tolkningar av regelverket.

Rekommendationer till IAF

IAF bör inom ramen för sitt bemyndigande förändra sina föreskrifter i syfte att förtydliga att det yrkesmässiga och geografiska sökområdet bör utvidgas successivt beroende på den arbetssökandes förutsättningar för att få arbete. Det innebär att den sökandes lokala arbetsmarknad bör avgöra hur och med vilken hastighet sökområdet utvidgas.

Det är av vikt att IAF i sin verksamhet driver prejudicerande fall i förvaltningsdomstol i syfte att praxis ska utvecklas. IAF bör i sin verksamhet fortsätta att föra statens talan i förvaltningsdomstol i syfte att driva prejudicerande fall. IAF bör också göra en analys av sin processföring i syfte att öka antalet prejudicerande domar.

Rekommendationer till regeringen

Regeringen har angivit att arbetslöshetsförsäkringen bör vara en omställningsförsäkring. En fördjupad uppföljning bör göras av arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring. En sådan uppföljning bör ske efter det att erfarenhet vunnits av de åtgärder som IAF och Arbetsförmedlingen kan komma att vidta. Uppföljningen bör syfta till att bedöma om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att säkra yrkesmässig och geografisk rörlighet.

Referensförteckning

Intervjuer

Arbetsförmedlingen, 2009-03-17, 2009-04-01, 2009-05-14.

Arbetsmarknadsdepartementet, 2009-03-24.

IAF, 2009-03-19, 2009-04-17, 2009-06-17.

EG-lagstiftning

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen.

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen.

Svensk författning

Lagar

Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

Lag (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK).

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform (regeringsformen).

Lag (2004:114) om nordisk konvention om social trygghet.

Förordningar

Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

Förordning (2007:906) med instruktion för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Förordning (2007:418) om ändring i 16 b § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Föreskrifter

Arbetsmarknadsstyrelsens administrativa föreskrifter (AMSFS 2005:4) om handläggning av arbetsförmedlingsärenden.

Arbetsmarknadsstyrelsens föreskrifter (AMSFS 2004:11) om individuella handlingsplaner.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om tillämpningen av 11 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring gällande lämpligt arbete (IAFFS 2004:3).

Riksdagstryck

Bet. 2000/01: AU5, *Arbetslöshetsförsäkringen*.

Bet. 2001/02:AU7, *Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen*.

Bet. 2008/09:AU10, *Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen*.

Prop. 1994/95:19, *Sveriges medlemskap i Europeiska unionen*.

Prop. 1999/2000:100, *2000 års ekonomiska vårproposition*.

Prop. 1999/2000:139, *En rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring*.

Prop. 2000/01:100, *2001 års ekonomiska vårproposition*.

Prop. 2001/02:151, *Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen*.

Prop. 2002/03:1, *Budgetpropositionen för 2003*.

Prop. 2006/07:1, *Budgetpropositionen för 2007*.

Prop. 2006/07:89, *Ytterligare reformer inom arbetsmarknadspolitiken, m.m.*

Prop. 2007/08:1, *Budgetpropositionen för 2008*.

Prop. 2008/09:1, *Budgetpropositionen för 2009*.

Prop. 2008/09:100, *2009 års ekonomiska vårproposition*.

Prop. 2008/09:127, *Förbättrade och förenklade villkor i arbetslöshetsförsäkringen, m.m.*

Rskr. 2000/01:102.

Rskr. 2001/02:243.

Rskr. 2008//09:250.

Regleringsbrev

Regleringsbrev för budgetåret 2001 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2004 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende AMV.
Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende Arbetsförmedlingen.
Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Arbetsförmedlingen.
Regleringsbrev för budgetåret 2004 avseende IAF.
Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende IAF.
Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende IAF.
Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende IAF.
Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende IAF.
Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende IAF.

Rättsfall

Regeringsrätten, 2008-06-05, 2006-800, RÅ 2008 ref. 45.

Övriga referenser

AMS (1999), *Den geografiska rörligheten – Flyttmotiv och betydelse för sysselsättningen*, Ura 1999:9, AMS utredningsenhet.

AMS (2007), *Arbetsmarknadsrapport 2007:2*, dnr 06-3379-00.

Arbetsförmedlingen (2006), *Anvisning, dokument från Arbetsförmedlingens intranät VIS*, 2006-08-31.

Arbetsförmedlingen (2008a), *Anvisa till ledig plats (Q) Metodbeskrivning, dokument från Arbetsförmedlingens intranät VIS*, 2008-12-03.

Arbetsförmedlingen (2008b), *Arbetsmarknadsrapport 2008:1*, dnr 1.1 2008/12465.

Arbetsförmedlingen (2008c), *Svar på regeringsuppdrag i fråga om utökad sökaktivitet*, dnr Af-2008/199892.

Arbetsförmedlingen (2008d), *Arbetsmarknadsrapport 2008:2*, dnr 1.1 2008/12465.

Arbetsförmedlingen (2009a), *Policy för kontakter med arbetsgivare, dokument från Arbetsförmedlingens intranät VIS*, 2009-02-24.

Arbetsförmedlingen (2009b), *Strategi för arbetsgivarkontakter, dokument från Arbetsförmedlingens intranät VIS*, 2009-02-24.

IAF (2005a), *Lämpligt arbete – IAF:s redovisning av tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete med utgångspunkt från IAF:s föreskrift 2004:3*, 2005-08-04.

IAF (2005b), *Tillämpningen av regelverket för lämpligt arbete – delrapport med utgångspunkt från de individuella handlingsplanerna*, 2005-09-26.

IAF (2006a), *Anvisning till ledig plats*, 2006 04 26, dnr 2005/1857.

IAF (2006b), *Den individuella handlingsplanens roll för kontrollfunktionen inom arbetslöshetsförsäkringen*, 2006:7, 2006-05-08, dnr 2005/2206.

IAF (2008), *Underrättelser till arbetslöshetskassan*, 2008:1, 2008-01-08, dnr 2006/2236.

IAF (2009a), *Årsredovisning 2008*, 2009-02-20, dnr 2009/254.

IAF (2009b), *Liten ökning av antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna i februari*, pressmeddelande 2009-04-28, hämtat från: <http://www.iaf.se/iaf-templates/NewsPage.aspx?id=1345>, hämtat 2009-04-29.

IAF (2009c), *Mörkertal för underrättelser till arbetslöshetskassan 2008*, 2009:2, 2009-02-20, dnr 2008/465.

IAF (2009d), *Kvartalsrapport 1*, 2009, 2009:6, 2009-03-13, dnr 2009/97 Mo.

IAF (2009e), *Ang. meddelade prövningstillstånd i Regeringsrätten*, e-brev 2009 06 25.

IFAU (2008), *Hur fungerar Arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?*, 2008:5.

Kluge, J. (2006), *The Effectiveness of European Active Labor Market Policy*, Discussion Paper No. 2018, IZA, Bonn.

Okeke, S. (2008), *Regionala skillnader i kontrollfunktionen*, Arbetsförmedlingens Working Paper Series 2008:6.

Regeringsbeslut, *Uppdrag åt Arbetsförmedlingen i fråga om utökad sökaktivitet och uppdrag*, 2008-11-06, dnr A2008/2910/AE.

Regeringsbeslut, *Uppdrag åt IAF att analysera och redogöra för hur kontrollen över arbetslöshetsförsäkringen fungerar*, 2008-11-06, dnr A2008/2911/AE.

RiR 2004:3, *Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen*, 2004 02-11, dnr 31-2003-0097.

RiR 2005:3, *Arbetslöshetsförsäkringen – kontroll och effektivitet*, 2005-02-24, dnr 31-2003-00723.

RiR 2009:1, *Omställningskrav i sjukförsäkringen – att pröva sjukas förmåga i annat arbete*, 2009-02-05, dnr 31-2007-0929.

SCB (2005), *Familjens betydelse för rörligheten på arbetsmarknaden*, Demografiska Rapporter 2005:3.

SCB (2008), *Yrkesstrukturen i Sverige 2006*, *Sveriges officiella statistik*, statistiska meddelanden, AM 33 SM 0801.

SOU 2007:35, *Flyttning och pendling i Sverige*, bilaga 3 till Långtidsutredningen 2008.

Statskontoret (2004), *Individuella handlingsplaner vid arbetsförmedlingen – en utvärdering*, 2004:15, 2004-05-10, dnr 2003/412-5.

Sveriges Kommuner och Landsting (2005), *Kommungruppsindelning fr.o.m. 1 januari 2005*, hämtat från: <http://www.skl.se/artikel.asp?A=11248&C=445>, hämtat 2009-06-24.

Bilaga 1 Aktgranskning av handlingsplaner på Arbetsförmedlingen

Metod

Urval och undersökningspopulation

Riksrevisionen har genomfört en granskning av akter på Arbetsförmedlingen. Urvalet har bestått av akter från 551 personer som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen och som har haft arbetslöshetsersättning.

Riksrevisionen har inhämtat underlag för urvalsdragningen från Arbetsförmedlingen. Detta underlag innehöll uppgifter om fördelningen av de arbetslösa för viktiga undersökningsvariabler såsom kön, åldersgrupp, arbetslöshetstid, facklig anslutning samt om de arbetssökande varit hel- eller deltidsarbetslösa.

Urvalet har gjorts bland personer som i oktober 2007 fick en ny eller ändrad handlingsplan. Tidpunkten valdes bland annat mot bakgrund av att den så kallade 100-dagarsregeln avskaffades 1 juli 2007. Samtliga granskade ärenden har en handlingsplan som är upprättad minst tre månader efter regelns avskaffande. Riksrevisionens bedömning är att Arbetsförmedlingen därmed bör ha haft tillräcklig tid för att implementera den aktuella regelförändringen i upprättandet av handlingsplaner.

Om en senare tidpunkt hade använts som urvalskriterium, exempelvis november eller december månad, skulle många säsongsarbetare ha inkluderats i urvalet. Det bedömdes ha kunnat leda till frågetecken om urvalets representativitet.

Undersökningspopulationen, inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen med arbetslöshetsersättning och en ny eller ändrad handlingsplan i oktober 2007, uppgick till 28 803 heltidsarbetslösa och 24 653 deltidsarbetslösa.

Från undersökningspopulationen gjordes ett urval. Urvalet stratifierades för att vissa grupper skulle vara tillräckligt representerade för att möjliggöra jämförelser mellan grupper. Urvalet gjordes separat för hel- respektive deltidsarbetslösa. Urvalet av heltidsarbetslösa stratifierades efter kommun-

grupp (9 grupper enligt Sveriges Kommuner och Landstings klassificering, se bilaga 5) och ålder (3 grupper, upp till 24 år, 25–54 år och över 55 år). Urvalet av deltidsarbetslösa stratifierades efter inskrivningstid, ålder och kön. Sammanlagt 452 hel- och 99 deltidsarbetslösa valdes ut. Inom varje stratum gjordes ett slumpmässigt urval. Urvalet drogs av Arbetsförmedlingen.

När ett urval stratifieras innebär det att det dragna stickprovet får en annan sammansättning för stratifieringsvariablerna än vad som gäller i populationen. Stickprovet blir inte en representativ spegling av populationen på grund av att vissa grupper är överrepresenterade och andra underrepresenterade. Ett annorlunda sätt att uttrycka detta är att olika stratum har olika urvalssannolikhet relativt populationen. Riksrevisionen hade dock vid stratifieringen tillgång till uppgifter om populationens fördelning för stratifieringsvariablerna. Med dessa uppgifter är det möjligt att justera analysen så att alla observationer i stickprovet får en vikt som motsvarar deras urvalssannolikhet. Samtliga resultat från aktgranskningen som Riksrevisionen presenterar i rapporten är justerade efter de ingående observationernas urvalssannolikhet. Det innebär att resultaten är representativa för populationen arbetssökande.

Urvalets representativitet

Alla urvalsundersökningar innehåller en viss osäkerhet. För att minimera denna är det viktigt att urvalet är representativt för undersökningspopulationen. Att använda som urvalskriterium att de arbetslösa ska ha en nyupprättad eller ändrad handlingsplan skulle kunna introducera en möjlig felkälla utifall dessa personer har ett annat sökområde än populationen arbetslösa med arbetslöshetsersättning i stort. Det skulle till exempel kunna vara så att arbetslösa med en ändrad eller nyupprättad handlingsplan har en kortare inskrivningstid än genomsnittet bland arbetslösa och att deras sökområde därmed inte är representativt för populationen. Riksrevisionen har för att undersöka representativiteten i urvalet jämfört inskrivningstiderna bland samtliga inskrivna arbetslösa med arbetslöshetsersättning per 31 oktober 2007 med inskrivningstiderna i det stickprov som ligger till grund för aktgranskningen. Jämförelsen har endast gjorts för gruppen heltidsarbetslösa. Eftersom urvalet av deltidsarbetslösa stratifierades efter inskrivningstid fyller en jämförelse mellan urvalets och populationens inskrivningstid inget syfte för denna grupp. Stratifieringen efter inskrivningstid medför att den genomsnittliga inskrivningstiden för deltidsarbetslösa i stickprovet skiljer sig från den i populationen. När stratifieringen gjordes hade dock Riksrevisionen tillgång till uppgifter om populationen och har därför kunnat justera analyserna för att olika stratum hade olika urvalssannolikhet.

I tabell 1 nedan presenteras jämförelsen av inskrivningstiderna bland populationen och Riksrevisionens stickprov för aktgranskningen. Uppgifterna om den genomsnittliga inskrivningstiden i stickprovet är justerade för att stratifieringen innebär olika urvalssannolikhet för olika stratum. Det är lämpligt att använda de justerade uppgifterna som jämförelse eftersom det är urvalsjusterade resultat som presenteras i rapporten. Skulle ojusterade uppgifter jämföras skulle effekterna av det stratifierade urvalet påverka jämförelsen och göra den mindre relevant.

Tabell 1
Inskrivningstid i urval och population

Antal dagar		
	Population Inskrivningstider för samtliga inskrivna arbetslösa 31 oktober 2007 med arbetslöshetsersättning. Uppgifter från Arbetsförmedlingen	Stickprov för aktgranskning Inskrivningstider 31 oktober 2007 i Riksrevisionens urval av 551 ärenden
	Heltidsarbetslösa	Heltidsarbetslösa
Medelvärde	598	647

Det framgår av tabell 1 att inskrivningstiderna för heltidsarbetslösa är snarlika i populationen och i stickprovet. Medelvärdet för inskrivningstid i stickprovet är något högre än i populationen. Urvalskriteriet att ärendena skulle ha en ändrad eller ny handlingsplan medförde inte att urvalet fick en kortare genomsnittlig inskrivningstid än populationen heltidsarbetslösa. Risken kan därmed bedömas som liten att de av Riksrevisionen granskade ärendena i kraft av en kortare genomsnittlig inskrivningstid har ett mer begränsat sökområde än populationen.

Sökområde

För de personer som valdes ut granskades samtliga handlingsplaner från juni 2007 fram till maj 2008. Riksrevisionen har utöver handlingsplanerna även granskat Arbetsförmedlingens daganteckningar rörande respektive arbetssökande. Det har i granskningen noterats vilka yrkesmässiga och geografiska sökområden som framkommit antingen i handlingsplanen eller i daganteckningarna. Har det funnits motsägelser mellan handlingsplaner och daganteckningar har detta noterats. En motsägelse kan till exempel vara att en arbetssökande uppges ha hela landet som sökområde enligt handlingsplanen men att det i daganteckningar framgår att vederbörande endast söker arbete lokalt.

Bland arbetssökande med flera handlingsplaner har Riksrevisionen undersökt i vilken utsträckning som det yrkesmässiga respektive geografiska sökområdet har utökats i senare handlingsplaner. Riksrevisionen har för dessa uppgifter utgått från dem som i undersökningsperiodens första handlingsplan hade ett yrkesmässigt eller geografiskt begränsat sökområde. För dessa arbetssökande har samtliga senare handlingsplaner inom undersökningsperioden gått igenom. Riksrevisionen har bedömt att omställningskraven har utökats om det i handlingsplanen angivna yrkesmässiga eller geografiska sökområdet uttryckligen har utvidgats, men också om det i handlingsplanen eller i daganteckningar har gjorts noteringar om att den arbetssökande uppmanas bredda sitt sökområde. Bedömningen har gjorts generöst och även tämligen försiktiga uppmaningar till breddat sökområde har registrerats som utökade krav på omställning.

Tester för skillnader i sökområde mellan grupper

Riksrevisionen har genomfört statistiska tester på data från aktgranskningen för att undersöka om det finns statistiskt säkerställda skillnader i fråga om sökområde mellan olika grupper av arbetssökande. De faktorer som tester har gjorts för är kön, ålder, utbildning, hel- eller deltidsarbetslöshet samt typ av kommun. Testerna har gjorts för att undersöka om de arbetssökandes geografiska eller yrkesmässiga sökområde skiljer sig mellan till exempel män och kvinnor eller olika utbildningsnivåer. Eftersom urvalet är stratifierat på kön, ålder, inskrivningstid och kommungrupp är det viktigt att ta hänsyn till att olika stratum i stickprovet har olika urvalssannolikheter. Detta görs genom att observationerna viktas med hänsyn till deras urvalssannolikhet så att testerna ska bli representativa för populationen inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen med arbetslöshetsersättning. Att göra denna typ av viktning begränsar dock vilka statistiska testmetoder som är tillgängliga.

Riksrevisionen har använt två olika typer av testmetoder, dels så kallade homogenitetstest (χ^2 -test), dels så kallad logistisk regression. Separata homogenitetstester har gjorts för samtliga faktorer och yrkesmässigt respektive geografiskt sökområde. Sökområdet har i båda avseendena definierats dikotomt, begränsat eller obegränsat. Tillgängliga data i akterna har inte tillåtit en mer detaljerad indelning av sökområdena. Ålder har testats genom en indelning i tre åldersgrupper. Både indelningen upp till 24 år, 25–54 år och över 55 år samt upp till 34 år, 35–54 år och över 55 år har testats. Utbildning har testats med en treställig variabel, grundskola, gymnasium eller eftergymnasial utbildning. Typ av kommun har testats genom en indelning i sex olika kommungrupper vilken utgår från Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning som består av nio kommungrupper (se bilaga 5). Inget av homogenitetstesten har visat på att det finns signifikanta skillnader

(varken med en signifikansnivå på 1, 5 eller 10 procent) i yrkesmässigt eller geografiskt sökområde mellan olika kön, åldrar, utbildning, hel- eller deltidsarbetslöshet eller typ av kommun.

Två modeller för logistisk regression har specificerats genom att låta dels det yrkesmässiga, dels det geografiska sökområdet utgöra binär beroende variabel. I dessa två modeller har variabler för kön, ålder, utbildning, hel- eller deltidsarbetslöshet samt kommungrupp inkluderats som förklarande variabler. För ålder har en kontinuerlig variabel med de arbetssökandes faktiska ålder använts. Utbildning har liksom i homogenitetstesten varit på en treställig nivå. Typ av kommun följer också samma indelning som för homogenitetstesten. Resultaten visar att inga av dessa variabler har ett signifikant samband med sökområdets utformning – varken yrkesmässigt eller geografiskt – enligt så kallade test av modelleffekter (Wald F). Det gäller såväl på 1, 5 som 10 procents signifikansnivå.

Resultattabeller

Nedan redovisas de resultattabeller från aktgranskningen som utgör underlag för de uppgifter som redovisas i rapporten. I tabellerna redovisas uppräknade populationsvärden för antalet personer samt procentandelar. Alla uppgifter som redovisas är justerade med hänsyn tagen till det stratifierade urvalet och att urvalssannolikheten är olika för olika stratum. På grund av att de angivna siffrorna är avrundade förekommer det att uppgifterna i tabellerna inte summerar till angiven totalsumma.

Tabell 2

Hur beskrivs det yrkesmässiga sökområdet?

Handlingsplan 1

	Uppräknat antal i population	Justerad andel
Hela arbetsmarknaden	3 663	6,9 %
Begränsat sökområde	49 081	92,2 %
Anges ej	464	0,9 %
Totalt	53 207	100,0 %

Tabell 3**Finns skäl till yrkesmässigt begränsat sökområde angivet i handlingsplanen?**

Handlingsplan 1

Urvalet i tabellen är personer med ett yrkesmässigt begränsat sökområde.

	Uppräknat antal i population	Justerad andel
Medicinska hinder	1 940	4,0 %
Anpassat arbete	364	0,7 %
Annat skäl	3 334	6,8 %
Anges ej	43 443	88,5 %
Totalt	49 081	100,0 %

Tabell 4**Har det yrkesmässiga sökområdet utökats i senare handlingsplaner?**

Urvalet i tabellen är personer i aktgranskningen med minst 2 handlingsplaner, 68,5 procent av samtliga personer.

	Samtliga arbetssökande med minst en reviderad handlingsplan		Arbetssökande med geografisk begränsning i första handlingsplanen	
	Uppräknat antal i population	Justerad andel	Uppräknat antal i population	Justerad andel
Det yrkesmässiga sökområdet har inte utökats när handlingsplanen reviderats	30 694	83,8 %	30 694	89,2 %
Det yrkesmässiga sökområdet har utökats när handlingsplanen reviderats	3 724	10,2 %	3 724	10,8 %
Ingen yrkesmässig begränsning i handlingsplan 1 (d.v.s. ej möjligt att utöka sökområdet)	2 221	6,1 %	–	–
Totalt	36 640	100,0 %	34 419	100,0 %

Tabell 5**Hur beskrivs det geografiska sökområdet?**

Redovisat per handlingsplan

Handlingsplan	Geografiskt obegränsat		Geografiskt begränsat	
	Uppräknat antal i population	Justerad andel	Uppräknat antal i population	Justerad andel
1	35 205	65,9 %	18 251	34,1 %
2	24 944	68,1 %	11 696	31,9 %
3	11 725	74,3 %	4 064	25,7 %

Tabell 6**Finns skäl till geografiskt begränsat sökområde angivet i handlingsplanen?**

Handlingsplan 1

Urvalet i tabellen är personer med ett geografiskt begränsat sökområde.

	Uppräknat antal i population	Justerad andel
Skäl till geografisk begränsning finns angivet	8 662	47,5 %
Skäl till geografisk begränsning saknas	9 589	52,5 %
Totalt	18 251	100,0 %

Tabell 7**Har det geografiska sökområdet utökats i senare handlingsplaner?**

Urvalet i tabellen är personer i aktgranskningen med minst 2 handlingsplaner, 68,5 procent av samtliga personer.

	Samtliga arbetssökande med minst en reviderad handlingsplan		Arbetssökande med geografisk begränsning i första handlingsplanen	
	Uppräknat antal i population	Justerad andel	Uppräknat antal i population	Justerad andel
Det geografiska sökområdet har inte utökats när handlingsplanen reviderats	9 705	26,5 %	9 705	76,7 %
Det geografiska sökområdet har utökats när handlingsplanen reviderats	2 955	8,1 %	2 955	23,3 %
Ingen geografisk begränsning i handlingsplan 1 (d.v.s. ej möjligt att utöka sökområdet)	23 980	65,4 %	–	–
Totalt	36 640	100,0 %	12 660	100,0 %

Bilaga 2 Enkätundersökning: attityder till arbetslöshetsförsäkringen

Metod

Riksrevisionen har genomfört två enkätundersökningar med frågor till arbetsförmedlare och till allmänheten. Frågorna har berört attityder till yrkesmässiga och geografiska omställningskrav i arbetslöshetsförsäkringen. I bilaga 3 återfinns enkäterna i sin helhet. Undersökningarna gjordes under maj–juli 2008. Urvalet har bestått av ett stratifierat urval på 1 000 arbetsförmedlare och 1 009 personer i allmänheten. Urvalet av arbetsförmedlare gjordes bland arbetsförmedlare som var anställda vid Arbetsförmedlingen i maj 2008. Undersökningspopulationen i allmänheten var personer i åldrarna 20–64 år som var folkbokförda i Sverige i maj 2008. Urvalet av både arbetsförmedlare och allmänhet stratifierades efter Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning (se bilaga 5). Inom varje stratum har ett slumpmässigt urval gjorts för såväl arbetsförmedlare som allmänhet. Urvalet av arbetsförmedlare gjordes av Arbetsförmedlingen utifrån myndighetens personaldatabas. Urvalet som representerar allmänheten drogs ur det så kallade SPAR-registret, vilket bygger på Skatteverkets folkbokföringsregister.

Undersökningarna genomfördes som postala enkäter. För allmänheten skickades utöver huvudutskicket två påminnelser brevlades. Den totala svarstiden för allmänheten uppgick till drygt en och en halv månad. Till arbetsförmedlarna skickades en påminnelse, och svarstiden uppgick till drygt en månad.

Svarsfrekvens

682 arbetsförmedlare besvarade enkäten, vilket ger en svarsandel på 69 procent om det fåtal personer i urvalet som visade sig inte ingå i undersökningspopulationen räknas bort. Så kallad rak uppräknings inom stratum har gjorts för att kompensera för bortfallet. Bakgrundsinformation om arbetsförmedlarnas kön, ålder, anställningstid och region hämtades från Arbetsförmedlingens personaldatabas.

I urvalsgruppen från allmänheten besvarade 396 personer eller 39 procent enkäten. Det innebär ett förhållandevis stort bortfall. För att kom-

pensera för detta genomfördes bortfallskompensation genom kalibrering av vikter. Utifrån en bortfallsanalys användes variabler för kön, ålder och kommungrupp för att kalibrera vikterna. Genom kompensationen viktas svaren från dem som besvarat enkäten så att de har samma fördelning avseende de variabler som användes för att avgöra vikterna som i populationen. Det innebär till exempel att de svarande genom den viktade analysen kommer att ha samma åldersfördelning som i populationen. Det stora bortfallet innebär att viss försiktighet behöver iakttas när resultatet tolkas. Svarsandelen bör dock vara tillräcklig för att resultaten på totalnivå ska vara statistiskt tillförlitliga, under förutsättning att den genomförda bortfallskompensationen har haft avsedd effekt.

Hur pass allvarligt bortfallet är för undersökningens kvalitet avgörs av hur bortfallet har genererats. Om bortfallet är slumpmässigt och de som avstått från att besvara enkäten inte skiljer sig från dem som gjort det är förutsättningarna för att bortfallskompensationen har haft avsedd effekt goda. Det är emellertid troligt att de som inte besvarat enkäten skiljer sig från dem som har gjort det i vissa avseenden. Bortfallskompensationen tar hänsyn till skillnader i kön, ålder och kommungrupp. Det går dock inte att kompensera för om de som besvarat enkäten i en viss grupp inte är representativa för den gruppen i populationen, till exempel män i ett visst åldersintervall som bor i en viss typ av kommun. Det finns därmed en potentiell risk för en snedvridning av resultaten för allmänheten genom att de som svarat inom de olika grupperna, vilka har använts som viktningsvariabler, inte är representativa för dessa grupper i populationen.

Tester för skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten

Riksrevisionen har genomfört tester på data från attitydundersökningarna i syfte att undersöka om det finns statistiskt signifikanta skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och befolkningen. Att skillnaderna är statistiskt signifikanta innebär att det är sannolikt att de skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten som enkätsvaren visar motsvaras av reella skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten i stort. Dessa tester tar hänsyn till hur många observationer som attitydresultaten bygger på men tar inte hänsyn till bortfallet i undersökningarna. Det innebär att viss försiktighet bör iakttas när resultaten av testerna tolkas.

Eftersom urvalen för enkäterna stratifierades på kommungrupp behöver man vid testerna ta hänsyn till att urvalssannolikheten skiljer sig åt mellan olika stratum. Denna viktning begränsar vilka test som är tillgängliga.

För många av frågorna i enkäterna fick respondenterna möjlighet att svara på en skala med fler skalsteg än vad som presenteras i rapporten. Till

exempel användes för flera frågor en sjugradig skala som i rapporten av presentationsskäl har slagits samman till tre skalsteg: "Ja, absolut", "Neutral" och "Nej, absolut inte". De tester som har genomförts har gjorts på den ursprungliga skalan som återfinns i enkäterna. Se även enkäterna i bilaga 3 för svarsalternativen.

Riksrevisionen har använt två olika typer av tester för att undersöka skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten: dels ett homogenitetstest (*Pearsons χ^2 -test*), dels det icke-parametriska testet *Mann-Whitney*. För homogenitetstestet går det att tillfullo ta hänsyn till och justera för de olika urvalssannolikheterna som finns mellan olika stratum på grund av de stratifierade urvalen. För Mann-Whitney-testet saknas det emellertid en vedertagen metod för att göra denna justering på ett sätt som korrekt skattar osäkerheten som urvalsdesignen innebär. Mann-Whitney-testet är däremot kraftfullare än ett homogenitetstest på grund av att det tar hänsyn till ordinaliteten i data. Att testet är kraftfullare innebär att det lättare "upptäcker" signifikanta skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten. Sammantaget innebär detta att det endast är utifrån resultaten av homogenitetstesten som det är möjligt att tala om att eventuella skillnader mellan arbetsförmedlars och allmänhetens attityder i strikt mening är statistiskt signifikanta. Mann-Whitney-testen kan dock ge indikationer om att det finns skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänheten.

För samtliga svar på enkätfrågorna som presenteras i rapporten, där både arbetsförmedlars och allmänhetens attityder redovisas, finns det skillnader mellan de båda gruppernas svar enligt antingen homogenitetstestet eller Mann-Whitney-testet. För en fråga ger dock inte homogenitetstestet ett signifikant resultat utan bara Mann-Whitney-testet (på 5 procents signifikansnivå). Det innebär att det för denna fråga, enligt Mann-Whitney-testet, visserligen finns statistiskt signifikanta skillnader mellan arbetsförmedlare och allmänhet men att det inte går att säga vad skillnaderna beror på. Det kan vara skillnader i urvalssannolikhet som skapar det signifikanta resultatet så att det i själva verket är fråga om skillnader mellan kommungrupper snarare än mellan arbetsförmedlare och allmänhet. Det kan för denna fråga därför inte sägas vara statistiskt säkerställt att det finns skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare och allmänhet, utan enbart indikationer om att så är fallet. I resultatredovisningen nedan framgår utfallen för de två testerna för samtliga frågor som återgetts i rapporten.

Tester för skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare

Riksrevisionen har även genomfört tester för att undersöka skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare utifrån kön, ålder och kommungrupp. Testerna

har gjorts i syfte att utröna om det finns statistiskt signifikanta skillnader i attityder mellan olika grupper av arbetsförmedlare. I detta fall har enbart homogenitetstest gjorts. Ålder har testats med en fyrgruppsindelning: upp till 40 år, 40 till 49 år, 50 till 59 år samt över 60 år. Testerna för olika typer av kommuner har gjorts med hjälp av en indelning i sex olika kommungrupper, vilken utgår från Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning (se bilaga 5). En signifikansnivå på fem procent har använts. Resultaten av testerna pekar på att det för vissa frågor finns statistiskt signifikanta skillnader i attityder mellan arbetsförmedlare beroende på kön, ålder och typ av kommun. Det innebär att det för dessa frågor finns skillnader i fördelningen av arbetsförmedlarnas svar mellan män och kvinnor, olika åldrar eller kommundtyper som svårligen kan förklaras med slumpvisa variationer.

Sammanställning av resultat från enkätundersökningar och tester

Nedan presenteras sammanställningar av resultaten från ett urval av de frågor som ställdes till respondenterna i enkätundersökningarna. Endast resultaten för de frågor som utgör grund för uppgifter i rapporten redovisas. För en fullständig redovisning hänvisas till en PM på Riksrevisionens webbplats. Frågorna och resultaten presenteras i den ordning som de förekommer i rapporten. Alla uppgifter som redovisas är justerade med hänsyn tagen till det stratifierade urvalet och att urvalssannolikheten är olika för olika stratum.

I enkäterna fanns det olika typer av svarsalternativ för olika frågor. För fråga 1 (se enkäterna i bilaga 3) fanns sex olika svarsalternativ som betecknade olika långa tidsperioder. I resultatsammanställningen har alternativ 1 ("Omedelbart efter att personen har blivit arbetslös") och 2 ("Inom tre månader") slagits ihop och betecknats som "Omedelbart". Även alternativ 4 ("Tidigast efter sex månaders arbetslöshet") och 5 ("Efter längre arbetslöshet än sex månader") har slagits ihop och betecknats som "Efter 6 månader". För frågorna 2–5 med delfrågor ombads respondenterna på en sjugradig skala ange hur de ställer sig till en fråga eller ett påstående. Dessa svar har summerats och presenteras i tre nivåer där 1–2 innebär "Nej, absolut inte" eller "Instämmer inte alls", 3–5 innebär "Neutral" och 6–7 "Ja, absolut" eller "Instämmer helt". "Ej svar" betecknar de respondenter som avstått från att besvara frågan men som ändå har besvarat och returnerat enkäten. Detta var inte ett möjligt svarsalternativ i själva enkäten. Frånvaro av svar har inte använts som ett svarsalternativ i några tester, utan respondenter som inte svarat på en viss fråga har uteslutits i testerna för denna fråga. För samtliga tabeller anges procentandelar. På grund av avrundning summerar inte alltid procentandelarna till hundra procent.

För varje fråga redovisas också om det finns en statistiskt signifikant skillnad (på fem procents signifikansnivå) i attityder mellan allmänhet och arbetsförmedlare utifrån dels ett homogenitetstest (χ^2), dels ett Mann-Whitney-test (M-W). Dessutom redovisas för de flesta frågor homogenitetstest av om attityderna bland arbetsförmedlare skiljer sig med avseende på kön, ålder eller kommungrupp.

Observera att ett fåtal frågor enbart har ställts till arbetsförmedlare eller allmänheten. För dessa kan inga test av skillnader mellan arbetsförmedlars och allmänhetens attityder göras.

Tabell 1 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver byta yrke?

	Omedelbart	Efter 3 mån	Efter 6 mån	Aldrig	Ej svar	Statistiskt signifikant skillnad mellan allm. och arb.förmedl.?
Allmänheten	4	15	64	13	3	χ^2 och M-W
Arbetsförmedlare	18	49	30	0	3	

Inga statistiskt signifikanta skillnader mellan olika grupper av arbetsförmedlars svar.

Tabell 2 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär byte av yrke för att få behålla sin arbetslöshetsersättning?

		Absolut inte	Absolut	Aldrig	Ej svar	Statistiskt signifikant skillnad mellan allm. och arb.förmedl.?
Har arbetat inom samma yrke i minst fem år	Allmänheten	41	29	26	3	M-W
	Arbetsförmedlare	5	33	61	2	

Statistiskt signifikanta skillnader mellan olika grupper av arbetsförmedlars svar utifrån ålder.

Tabell 3 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver...

		Omedelbart	Efter 3 månaders arbetslöshet	Efter 6 månaders arbetslöshet	Aldrig	Ej svar	Statistiskt signifikant skillnad mellan allm. och arb.förmedl.?
flytta för att få nytt jobb?	Allmänheten	2	5	46	44	3	χ^2 och M-W
	Arbetsförmedlare	24	21	47	4	3	

Statistiskt signifikanta skillnader mellan olika grupper av arbetsförmedlars svar utifrån *kommungrupp*.

Tabell 4 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär att man behöver flytta för att få behålla sin arbetslöshetsersättning?

När man ...

		Nej, absolut inte	Neutral	Ja, absolut	Ej svar	Statistiskt signifikant skillnad mellan allm. och arb. förmedl.?
har barn i skolåldern	Allmänheten	72	17	6	4	χ^2 och M-W
	Arb.förmedl.	31	39	29	1	

Statistiskt signifikanta skillnader mellan olika grupper av arbetsförmedlares svar utifrån kön.

Tabell 5 Instämmer du i följande påståenden?

		In-stämmer inte alls	Neutral	Instämmer helt	Ej svar	Statistiskt signifikant skillnad mellan allm. och arb.förmedl.?
Det är lätt att förstå vilka regler som gäller för ersättning vid arbetslöshet	Allmänheten	35	45	13	6	χ^2 och M-W
	Arb.förmedl.	24	42	33	1	
Det är för lätt att få a-kassa	Allmänheten	45	38	11	5	χ^2 och M-W
	Arb.förmedl.	57	35	6	1	
Handläggarna på arbetsförmedlingen följer de arbets-sökandes uppfattning om vilka jobb de kan söka	Allmänheten	30	51	11	8	χ^2
	Arb.förmedl.	33	54	11	2	
Fler borde få a-kassan indragen eftersom de inte söker jobb på andra orter eller inom andra yrken	Allmänheten	39	36	18	6	χ^2 och M-W
	Arb.förmedl.	20	54	24	1	
Jag är beredd att byta yrke om jag blir arbetslös	Allmänheten	18	29	49	4	—
Jag är beredd att flytta till annan ort om jag blir arbetslös	Allmänheten	56	20	20	4	—

Bilaga 3 Frågeformulär för enkätundersökningar

Frågor till allmänheten

Vad tycker du om a-kassan?

Svara genom att sätta ett kryss i rätt ruta. Om inget annat anges ska ett alternativ väljas.

1 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver						
	1 Omedelbart efter att personen har blivit arbetslös	2 Inom tre månader	3 Tidigast efter tre månaders arbetslöshet	4 Tidigast efter sex månaders arbetslöshet	5 Efter längre arbetslöshet än sex månader	6 Aldrig
a) söka arbete utanför bostads-orten som innebär pendling?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) byta yrkesinriktning?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) flytta för att få nytt jobb?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) flytta med familjen för att få nytt jobb?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2 Tycker du att man ska vara tvungen att söka jobb som innebär <u>pendling</u> för att få behålla sin arbetslöshetsersättning (a-kassa)?							
	1 Nej, absolut inte	2	3	4	5	6	7 Ja, absolut
<i>Med pendling avses att det tar minst en och en halv timma (enkel väg) att ta sig till jobbet med lokaltrafik.</i>							
När man...							
a) har barn i förskola/dagis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har barn i skolåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) har barn med problem som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) har en gammal förälder som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) skulle få en kostnad för pendling som överstiger 2 000 kronor per månad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär byte av yrke för att få behålla sin a-kassa?

	1 Nej, absolut inte	2	3	4	5	6	7 Ja, absolut
När man...							
a) har arbetat inom samma yrke i minst fem år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har en yrkesutbildning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) när arbetslösheten i Sverige är hög	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) har en längre universitetsutbildning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär att man behöver flytta för att få behålla sin a-kassa?

	1 Nej, absolut inte	2	3	4	5	6	7 Ja, absolut
När man...							
a) har barn i förskola/dagis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har barn i skolåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) har barn med problem som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) har en gammal förälder som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) har ett jobb att gå tillbaka till om tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) äger sin bostad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) är förtroendevald exempelvis i idrottsförening, politiskt parti mm	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) har en partner med arbete på bostadsorten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) närmar sig pensionsåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) inte har hittat ett jobb i närområdet efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) inte har hittat ett jobb i närområdet efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) inte har hittat ett jobb i närområdet efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Instämmer du i följande påståenden?							
	1 Instämmer inte alls	2	3	4	5	6	7 Instämmer helt
a) Reglerna för a-kassa är för stränga	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kontrollen av de arbetslösa är för sträng	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Det är lätt att förstå vilka regler som gäller för ersättning vid arbetslöshet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Många av de arbetslösa söker inte lediga jobb som innebär att de måste flytta eller byta yrke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Det är för lätt att få a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Handläggarna på arbetsförmedlingen följer de arbets sökandes uppfattning om vilka jobb de kan söka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Fler borde få a-kassan indragen eftersom de inte söker jobb på andra orter eller inom andra yrken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Många arbetslösa arbetar mot betalning samtidigt som de får a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Man kan lita på att arbetsförmedlingen ställer rätt krav på arbetslösa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) Jag kan tänka mig att arbeta mot betalning samtidigt som jag får a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Jag känner arbetslösa som får a-kassa samtidigt som de arbetar mot betalning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Jag är beredd att byta yrke om jag blir arbetslös	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) Jag är beredd att flytta till annan ort om jag blir arbetslös	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
n) Om man inte tar ett erbjudet arbete för att man inte tycker att det passar ska man bli av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
o) Det är bra att ställa högre krav på ungdomar än på äldre vad gäller att byta yrke och flytta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p) Det är vanligt att arbetslösa som inte vill flytta eller pendla gör dåliga ansökningar i syfte att inte erbjudas jobbet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6 Typfall 1

Jan Svensson bor i glesbygd och har delad vårdnad om sin fyraårige son. Jan är säsongarbetare sedan flera år och väntar nu på återanställning hos Karlssons Måleri om fyra månader. Jan har inte sökt något nytt arbete.

Vad tycker du om följande?

För att få behålla sin a-kassa måste Jan...

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
a) söka andra målarjobb under perioden han väntar på återanställning	☐	☐	☐	☐
b) söka jobb på orten inom andra yrken	☐	☐	☐	☐
c) söka jobb som innebär pendling	☐	☐	☐	☐
d) söka målararbeten med året-runt-anställning som innebär att han måste flytta	☐	☐	☐	☐

Vad tycker du om följande?

e) Jan blir erbjuden en tillsvidareanställning som lagerarbetare på bostadsorten. Om Jan tackar nej blir han av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
f) Jan blir erbjuden en tillsvidareanställning som innebär att han måste flytta. Om Jan tackar nej blir han av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

7 Typfall 2

Lena Larsson har arbetat som psykolog i fyra år i Karlstad. Nu är hon arbetslös och har sökt psykologjobb i närområdet under två månader. Hon är ensamstående och är ordförande i sin bostadsrättsförening.

Vad tycker du om följande?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
a) Lena måste söka jobb inom andra yrken för att få fortsatt a-kassa	☐	☐	☐	☐
b) Lena måste söka jobb som innebär pendling för att få fortsatt a-kassa	☐	☐	☐	☐
c) Arbetsförmedlingen anvisar Lena att söka ett jobb som psykolog i Umeå, men Lena söker inte arbetet och blir av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

7 Typfall 2 forts.

Ny fakta angående Lena: Hon har en 16-årig dotter och har nu varit arbetslös i ett halvår.

Vad tycker du om följande?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
d) Lena tackar nej till att söka arbeten som innebär flyttning men får behålla sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
e) Lena tackar nej till att söka arbeten utanför sitt yrkesområde men får behålla sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
f) Arbetsförmedlingen anvisar Lena att söka ett jobb som psykolog i Umeå, men Lena söker inte arbetet och blir av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

8 Typfall 2 forts. Hur länge tycker du att det är rimligt att Lena inte behöver söka arbeten på en annan ort?

- Mindre än 6 månader
- Mer än 6 månader
- Hon ska aldrig behöva söka arbeten på annan ort

Några frågor om dig som besvarat enkäten

9 Du som svarar, är du ...

- Kvinna
- Man

10 Vilket år är du född? _____

11 Är du just nu...

- Ensamstående
- Gift/sambo/särbo
- Frånskild/separerad
- Änka/änkling

12 Vilken är din högsta utbildning?

- Grundskola eller motsvarande
- Gymnasieskola
- Universitets- eller högskoleutbildning

13 Vilken är din huvudsakliga sysselsättning?

Ange endast ett alternativ.

- Anställd
 - Egen företagare
 - Studier
 - Arbetslös
 - Ålderspensionär
 - Annat
- } → fortsatt till fråga 16

14 Vilken är din huvudsakliga anställningsform?

Ange endast ett alternativ.

- Tillsvidareanställd (fast anställd)
- Visstidsanställd/projektanställd/vikarie
- Säsongsanställd
- Annat

15 Hur lång är vanligtvis din restid enkel väg mellan din bostad och din arbetsplats?

Ca minuter _____

16 Har du ytterligare kommentarer kring arbetslöshetsförsäkringen och kraven på att pendla, byta yrke eller arbetsort?

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Frågor till arbetsförmedlare

Frågor om arbetslöshet och arbetslöshetsersättning

Svara genom att sätta ett kryss i rätt ruta. Om inget annat anges ska ett alternativ väljas.

1 När en arbetslös person har a-kassa, efter hur lång tid tycker du att personen behöver	1	2	3	4	5	6
	Omedelbart efter att personen har blivit arbetslös	Inom tre månader	Tidigast efter tre månaders arbetslöshet	Tidigast efter sex månaders arbetslöshet	Efter längre arbetslöshet än sex månader	Aldrig
a) söka arbete utanför bostadsorten som innebär pendlning?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) byta yrkesinriktning?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) flytta för att få nytt jobb?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) flytta med familjen för att få nytt jobb?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2 Tycker du att man ska vara tvungen att söka jobb som innebär <u>pendling</u> för att få behålla sin arbetslöshetsersättning (a-kassa)?	1	2	3	4	5	6	7
	Nej, absolut inte						Ja, absolut
När man...							
a) har barn i förskola/dagis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har barn i skolåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) har barn med problem som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) har en gammal förälder som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) inte har hittat ett jobb på bostadsorten efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) skulle få en kostnad för pendlning som överstiger 2 000 kronor per månad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär byte av yrke för att få behålla sin a-kassa?

	1 Nej, absolut inte	2	3	4	5	6	7 Ja, absolut
När man...							
a) har arbetat inom samma yrke i minst fem år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har en yrkesutbildning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) när arbetslösheten i Sverige är hög	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) inte har hittat ett jobb inom sitt yrke/yrkesområde efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) har en längre universitetsutbildning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4 Tycker du att man ska vara tvungen att söka arbeten som innebär att man behöver flytta för att få behålla sin a-kassa?

	1 Nej, absolut inte	2	3	4	5	6	7 Ja, absolut
När man...							
a) har barn i förskola/dagis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) har barn i skolåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) har barn med problem som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) har en gammal förälder som behöver stöd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) snart ska gå i pension	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) har ett jobb att gå tillbaka till om tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) äger sin bostad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) är förtroendevald exempelvis i idrottsförening, politiskt parti mm	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) har en partner med arbete på bostadsorten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) närmar sig pensionsåldern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) inte har hittat ett jobb i närområdet efter tre månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) inte har hittat ett jobb i närområdet efter sex månader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) inte har hittat ett jobb i närområdet efter ett år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5 Instämmer du i följande påståenden?							
	1 Instämmer inte alls	2	3	4	5	6	7 Instämmer helt
a) Reglerna för a-kassa är för stränga	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kontrollen av de arbetslösa är för sträng	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Det är lätt att förstå vilka regler som gäller för ersättning vid arbetslöshet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Många av de arbetslösa söker inte lediga jobb som innebär att de måste flytta eller byta yrke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Det är för lätt att få a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Handläggarna på arbetsförmedlingen följer de arbets sökandes uppfattning om vilka jobb de kan söka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Fler borde få a-kassan indragen eftersom de inte söker jobb på andra orter eller inom andra yrken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Många arbetslösa arbetar mot betalning samtidigt som de får a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Man kan lita på att arbetsförmedlingen ställer rätt krav på arbetslösa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) Jag kan tänka mig att arbeta mot betalning samtidigt som jag får a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Om man inte tar ett erbjudet arbete för att man inte tycker att det passar ska man bli av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Det är bra att ställa högre krav på ungdomar än på äldre vad gäller att byta yrke och flytta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) Det är vanligt att arbetslösa som inte vill flytta eller pendla gör dåliga ansökningar i syfte att inte erbjudas jobbet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6 Typfall 1

Jan Svensson bor i glesbygd och har delad vårdnad om sin fyraårige son. Jan är säsongarbetare sedan flera år och väntar nu på återanställning hos Karlssons Måleri om fyra månader. Jan har inte sökt något nytt arbete.

Vad tycker du om följande?

För att få behålla sin a-kassa måste Jan...

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
a) söka andra målarjobb under perioden han väntar på återanställning	☐	☐	☐	☐
b) söka jobb på orten inom andra yrken	☐	☐	☐	☐
c) söka jobb som innebär pendling	☐	☐	☐	☐
d) söka målararbeten med året-runt-anställning som innebär att han måste flytta	☐	☐	☐	☐

Vad tycker du om följande?

e) Jan blir erbjuden en tillsvidareanställning som lagerarbetare på bostadsorten. Om Jan tackar nej blir han av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
f) Jan blir erbjuden en tillsvidareanställning som innebär att han måste flytta. Om Jan tackar nej blir han av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

7 Typfall 2

Lena Larsson har arbetat som psykolog i fyra år i Karlstad. Nu är hon arbetslös och har sökt psykologjobb i närområdet under två månader. Hon är ensamstående och är ordförande i sin bostadsrättsförening.

Vad tycker du om följande?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
a) Lena måste söka jobb inom andra yrken för att få fortsatt a-kassa	☐	☐	☐	☐
b) Lena måste söka jobb som innebär pendling för att få fortsatt a-kassa	☐	☐	☐	☐
c) Arbetsförmedlingen anvisar Lena att söka ett jobb som psykolog i Umeå, men Lena söker inte arbetet och blir av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

7 Typfall 2 forts.

Ny fakta angående Lena: Hon har en 16-årig dotter och har nu varit arbetslös i ett halvår.

Vad tycker du om följande?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
d) Lena tackar nej till att söka arbeten som innebär flyttning men får behålla sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
e) Lena tackar nej till att söka arbeten utanför sitt yrkesområde men får behålla sin a-kassa	☐	☐	☐	☐
f) Arbetsförmedlingen anvisar Lena att söka ett jobb som psykolog i Umeå, men Lena söker inte arbetet och blir av med sin a-kassa	☐	☐	☐	☐

8 Typfall 2 forts. Hur länge tycker du att det är rimligt att Lena inte behöver söka arbeten på en annan ort?

- Mindre än 6 månader
- Mer än 6 månader
- Hon ska aldrig behöva söka arbeten på annan ort

Bilaga 4 Analys av registerdata om flyttbenägenhet bland arbetslösa

Analysen är gjord utifrån registerdata som Riksrevisionen har tagit del av från Försäkringskassan och utgår från flyttning över länsgräns. Analysen bygger på antagandet att flytt nära nyanställning sker på grund av anställningen, men det är omöjligt att säkert fastställa orsaken till en flytt. Personer flyttar av många olika skäl men flyttning över länsgräns anses i högre grad än flyttning över exempelvis kommungräns vara förknippad med arbetsmarknads-skäl.¹⁹⁶

De data som analyserats innehåller samtliga inskrivningsperioder för arbetslösa under 2007. I materialet ingår heltidsarbetslösa, deltidsarbetslösa och personer i programåtgärd. Riksrevisionen har inte haft tillgång till uppgifter om arbetslöshetsersättning för de inskrivna, vilket innebär att personer både med och utan ersättning ingår i materialet. Detta bör beaktas då resultaten studeras eftersom det endast är för personer med arbetslöshetsersättning som krav på omställning kan bli aktuellt.

Analysen har gjorts utifrån om en inskriven arbetssökande har avaktualiserats 30 dagar före eller efter en flyttning över länsgräns. Avaktualisering innebär att en person inte längre är inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. När en person avaktualiseras registrerar Arbetsförmedlingen en orsak till detta, till exempel att personen har fått arbete eller har börjat studera. Utifrån dessa uppgifter har Riksrevisionen undersökt hur vanlig flyttning över länsgräns är i nära anslutning till avaktualisering för arbete.

Urvalet består av arbetslösa personer inskrivna på Arbetsförmedlingen i åldern 20 till 64 år som avaktualiserats någon gång under 2007. Om en person flyttat flera gånger under året kontrolleras alla flyttar för om avaktualisering samtidigt skett. Har avaktualisering skett i samband med flytt flera gånger under året räknas avaktualiseringsorsaken för den första avaktualiseringen.

Uppgifterna om flytt utgår från Försäkringskassans adressuppgifter. En ändrad adress som innebär byte av län har räknats som flytt över länsgräns. I tabellerna nedan redovisas resultatet av analyserna i åldersgrupper för samtliga avaktualiseringsorsaker. De uppgifter som redovisas i rapporten ut-

¹⁹⁶ SOU 2007:35, Flyttning och pendling i Sverige, s. 70.

går från de personer som avaktualiserats till arbete, det vill säga med någon av orsakerna "Erhållit arbete", "Fått tidsbegränsad anställning" eller "Fått fortsatt anställning hos samma arbetsgivare".

Tabell 1
Flytt över länsgräns i nära anslutning till avaktualisering

Åldersgruppen 20–34 år

Avskrivningsorsak	Totalt 2007		Andel som flyttat
	Flyttat	Ej flyttat	
Erhållit arbete	2 306	26 823	7,9 %
Fått tidsbegränsad anställning	1 671	25 170	6,2 %
Fått fortsatt anställning hos samma arbetsgivare	469	15 295	3,0 %
Samhall	0	46	0,0 %
Annan orsak	939	17 737	5,0 %
Kontakten upphört	1 548	24 878	5,9 %
Annan utbildning än arbetsmarknadsutbildning	1 613	11 463	12,3 %
Totalt	8 546	121 412	6,6 %

Tabell 2
Flytt över länsgräns i nära anslutning till avaktualisering

Åldersgruppen 35–54 år

Avskrivningsorsak	Totalt 2007		Andel som flyttat
	Flyttat	Ej flyttat	
Erhållit arbete	561	21 290	2,5 %
Fått tidsbegränsad anställning	335	18 371	1,8 %
Fått fortsatt anställning hos samma arbetsgivare	111	13 995	0,8 %
Samhall	4	94	4,1 %
Annan orsak	265	11 725	2,2 %
Kontakten upphört	366	11 811	3,0 %
Annan utbildning än arbetsmarknadsutbildning	132	4 460	2,9 %
Totalt	1 774	82 376	2,1 %

Tabell 3
Flytt över länsgräns i nära anslutning till avaktualisering

Åldersgruppen 55–64 år

Avskrivningsorsak	Totalt 2007		Andel som flyttat
	Flyttat	Ej flyttat	
Erhållit arbete	58	4 248	1,3 %
Fått tidsbegränsad anställning	40	5 227	0,8 %
Fått fortsatt anställning hos samma arbetsgivare	18	4 832	0,4 %
Samhall	0	51	0,0 %
Annan orsak	101	12 830	0,8 %
Kontakten upphört	38	2 127	1,8 %
Annan utbildning än arbetsmarknads- utbildning	0	81	0,0 %
Totalt	255	29 396	0,9 %

Bilaga 5 Kommungruppsindelning

Urvalen för aktgranskningen och enkätundersökningarna stratifierades efter kommungrupp. Riksrevisionen har utgått från Sveriges Kommuner och Landstings kommungrupper. Denna indelning består av nio olika typer av kommuner och har gjorts efter vissa strukturella egenskaper, bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur. Utifrån denna indelning har Riksrevisionen skapat sex kommungrupper. Några grupper har slagits samman för att minska den totala urvalsstorlek som krävs för att det ska vara möjligt att statistiskt uttala sig om respektive kommungrupp och skillnader dem emellan.

1. **Storstäder och förortskommuner** (sammanslagen grupp)
2. **Större städer**
3. **Pendlingskommuner**
4. **Glesbygdskommuner och övriga kommuner med mindre än 12 500 invånare** (sammanslagen grupp)
5. **Varuproducerande kommuner**
6. **Övriga kommuner med 12 500–25 000 invånare och övriga kommuner med över 25 000 invånare** (sammanslagen grupp)

Den ursprungliga indelningen enligt Sveriges Kommuner och Landstings kommungrupper:¹⁹⁷

1. **Storstäder (3 kommuner)**
Kommun med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare.
2. **Förortskommuner (38 kommuner)**
Kommun där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna.
3. **Större städer (27 kommuner)**
Kommun med 50 000–200 000 invånare samt en tätortsgradöverstigande 70 procent.

¹⁹⁷ Sveriges Kommuner och Landsting (2005), Kommungruppsindelning fr.o.m. 1 januari 2005.

4. Pendlingskommuner (41 kommuner)
Kommun där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun.
5. Glesbygdskommuner (39 kommuner)
Kommun med mindre än 7 invånare per kvadratkilometer och mindre än 20 000 invånare.
6. Varuproducerande kommuner (40 kommuner)
Kommun med mer än 40 procent av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år, anställda inom varutillverkning och industriell verksamhet (SNI92).
7. Övriga kommuner, över 25 000 inv. (34 kommuner)
Kommun som inte hör till någon av de tidigare grupperna och har mer än 25 000 invånare.
8. Övriga kommuner, 12 500–25 000 inv. (37 kommuner)
Kommun som inte hör till någon av de tidigare grupperna och har 12 500 – 25 000 invånare.
9. Övriga kommuner, mindre än 12 500 inv. (31 kommuner)
Kommun som inte hör till någon av de tidigare grupperna och har mindre än 12 500 invånare.

Tidigare utgivna rapporter från Riksrevisionen

2003	2003:1	Hur effektiv är djurskyddstillsynen?
2004	2004:1	Länsplanerna för regional infrastruktur – vad har styr prioriteringarna?
	2004:2	Förändringar inom kommittéväsendet
	2004:3	Arbetslöshetsförsäkringens hantering på arbetsförmedlingen
	2004:4	Den statliga garantimodellen
	2004:5	Återfall i brott eller anpassning i samhället – uppföljning av kriminalvårdens klienter
	2004:6	Materiel för miljarder – en granskning av försvarets materielförsörjning
	2004:7	Personlig assistans till funktionshindrade
	2004:8	Uppdrag statistik – Insyn i SCB:s avgiftsbelagda verksamhet
	2004:9	Riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvård
	2004:10	Bistånd via ambassader – en granskning av UD och Sida i utvecklingssamarbetet
	2004:11	Betyg med lika värde? – en granskning av statens insatser
	2004:12	Höga tjänstemäns representation och förmåner
	2004:13	Riksrevisionens årliga rapport 2004
	2004:14	Arbetsmiljöverkets tillsyn
	2004:15	Offentlig förvaltning i privat regi – statsbidrag till idrottsrörelsen och folkbildningen
	2004:16	Premiepensionens första år
	2004:17	Rätt avgifter? – statens uttag av tvingande avgifter
	2004:18	Vattenfall AB – Uppdrag och statens styrning
	2004:19	Vem styr den elektroniska förvaltningen?
	2004:20	The Swedish National Audit Office Report 2004
	2004:21	Försäkringskassans köp av tjänster för rehabilitering
	2004:22	Arlandabanan – Insyn i ett samfinansierat järnvägsprojekt
	2004:23	Regelförenklningar för företag
	2004:24	Snabbare asylprövning
	2004:25	Sjukpenninganslaget – utgiftsutveckling under kontroll?
	2004:26	Utgift eller inkomstavdrag? – Regeringens hantering av det tillfälliga sysselsättningsstödet
	2004: 27	Stödet till polisens brottsutredningar
	2004:28	Regeringens förvaltning och styrning av sex statliga bolag
	2004:29	Kontrollen av strukturfonderna
	2004:30	Barnkonventionen i praktiken

- 2005 2005:1 Miljömålsrapporteringen – för mycket och för lite
- 2005:2 Tillväxt genom samverkan? Högskolan och det omgivande samhället
- 2005:3 Arbetslöshetsförsäkringen – kontroll och effektivitet
- 2005:4 Miljögifter från avfallsförbränningen – hur fungerar tillsynen
- 2005:5 Från invandrapolitik till invandrapolitik
- 2005:6 Regionala stöd – styrs de mot ökad tillväxt?
- 2005:7 Ökad tillgänglighet i sjukvården? – regeringens styrning och uppföljning
- 2005:8 Representation och förmåner i statliga bolag och stiftelser
- 2005:9 Statens bidrag för att anställa mer personal i skolor och fritidshem
- 2005:10 Samordnade inköp
- 2005:11 Bolagiseringen av Statens järnvägar
- 2005:12 Uppsikt och tillsyn i samhällsplaneringen – intention och praktik
- 2005:13 Riksrevisionens årliga rapport 2005
- 2005:14 Förtidspension utan återvändo
- 2005:15 Marklösen – Finns förutsättningar för rätt ersättning?
- 2005:16 Statsbidrag till ungdomsorganisationer – hur kontrolleras de?
- 2005:17 Aktivitetsgarantin – Regeringen och AMS uppföljning och utvärdering
- 2005:18 Rikspolisstyrelsens styrning av polismyndigheterna
- 2005:19 Rätt utbildning för undervisningen – Statens insatser för lärarkompetens
- 2005:20 Statliga myndigheters bemyndiganderedovisning
- 2005:21 Lärares arbetstider vid universitet och högskolor – planering och uppföljning
- 2005:22 Kontrollfunktioner – två fallstudier
- 2005:23 Skydd mot mutor – Läkemedelsförmånsnämnden
- 2005:24 Skydd mot mutor – Apoteket AB
- 2005:25 Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande – uppföljning och utbetalningskontroll
- 2005:26 Granskning av Statens pensionsverks interna styrning och kontroll av informationssäkerheten
- 2005:27 Granskning av Sjöfartsverkets interna styrning och kontroll av informationssäkerheten
- 2005:28 Fokus på hållbar tillväxt? Statens stöd till regional projektverksamhet
- 2005:29 Statliga bolags årsredovisningar
- 2005:30 Skydd mot mutor – Banverket
- 2005:31 När oljan når land – har staten säkerställt en god kommunal beredskap för oljekatastrofer?

- 2006 2006:1 Arbetsmarknadsverkets insatser för att minska deltidsarbetslösheten
- 2006:2 Regeringens styrning av Naturvårdsverket
- 2006:3 Kvalitén i elöverföringen – finns förutsättningar för en effektiv tillsyn?
- 2006:4 Mer kemikalier och bristande kontroll – tillsynen av tillverkare och importörer av kemiska produkter
- 2006:5 Länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare
- 2006:6 Redovisning av myndigheters betalningsflöden
- 2006:7 Begravningsverksamheten – förenlig med religionsfrihet och demokratisk styrning?
- 2006:8 Skydd mot korruption i statlig verksamhet
- 2006:9 Tandvårdsstöd för äldre
- 2006:10 Punktskattekontroll – mest reklam?
- 2006:11 Vad och vem styr de statliga bolagen?
- 2006:12 Konsumentskyddet inom det finansiella området – fungerar tillsynen?
- 2006:13 Kvalificerad yrkesutbildning – utbildning för marknadens behov?
- 2006:14 Arbetsförmedlingen och de kommunala ungdomsprogrammen
- 2006:15 Statliga bolag och offentlig upphandling
- 2006:16 Socialstyrelsen och de nationella kvalitetsregistren inom hälso- och sjukvården
- 2006:17 Förvaltningsutgifter på sakanslag
- 2006:18 Riksrevisionens årliga rapport
- 2006:19 Statliga insatser för nyanlända invandrare
- 2006:20 Styrning och kontroll av regeltillämpningen inom socialförsäkringen
- 2006:21 Finansförvaltningen i statliga fastighetsbolag
- 2006:22 Den offentliga arbetsförmedlingen
- 2006:23 Det makroekonomiska underlaget i budgetpropositionerna
- 2006:24 Granskning av Arbetsmarknadsverkets interna styrning och kontroll av informationssäkerheten
- 2006:25 Granskning av Migrationsverkets interna styrning och kontroll av informationssäkerheten
- 2006:26 Granskning av Lantmäteriverkets interna styrning och kontroll av informationssäkerheten
- 2006:27 Regeringens uppföljning av överskottsmålet
- 2006:28 Anställningsstöd
- 2006:29 Reformen av Försvarets logistik – Blev det billigare och effektivare?
- 2006:30 Socialförsäkringsförmåner till gravida – Försäkringskassans agerande för en lagenlig och enhetlig tillämpning
- 2006:31 Genetiskt modifierade organismer – det möjliga och det rimliga
- 2006:32 Bidrag som regeringen och Regeringskansliet fördelar

- 2007 2007:1 Statlig tillsyn av bostad med särskild service enligt LSS
- 2007:2 The Swedish National Audit Office – Annual report 2006
- 2007:3 Regeringens beredning och redovisning av skatteutgifter
- 2007:4 Beredskapen för kärnkraftsolyckor
- 2007:5 Regeringens skatteprognoser
- 2007:6 Vägverkets körprov – lika för alla?
- 2007:7 Den största affären i livet – tillsyn över fastighetsmäklare och konsumenternas möjlighet till tvistelösning
- 2007:8 Regeringens beredning av förslag om försäljning av sex bolag
- 2007:9 Säkerheten vid vattenkraftdammar
- 2007:10 Regeringens styrning av informationssäkerhetsarbetet i den statliga förvaltningen
- 2007:11 Statens företagsbefrämjande insatser. När de kvinnor och personer med utländsk bakgrund?
- 2007:12 Hur förbereds arbetsmarknadspolitiken? En granskning av regeringens underlag
- 2007:13 Granskning av Årsredovisning för staten 2006
- 2007:14 Riksrevisionens årliga rapport
- 2007:15 Almi Företagspartner AB och samhällsupdraget
- 2007:16 Regeringens uppföljning av kommunernas ekonomi
- 2007:17 Statens insatser för att hantera omfattande elavbrott
- 2007:18 Bilprovningen och tillgängligheten – Granskning av ett samhällsupdrag
- 2007:19 Tas sjukskrivnas arbetsförmåga tillvara? Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare
- 2007:20 Oegentligheter inom bistånd – Är Sidas kontroll av biståndsinsatser via enskilda organisationer tillräcklig?
- 2007:21 Regeringens analys av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet
- 2007:22 Sambandet mellan utgiftstaket, överskottsålet och skattepolitiken – regeringens redovisning
- 2007:23 Statens insatser vid anmälningar av vårdskador – Kommer patienten till tals?
- 2007:24 Utanförskap på arbetsmarknaden – Funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga
- 2007:25 Styrelser med fullt ansvar
- 2007:26 Regeringens redovisning av budgeteffekter
- 2007:27 Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar
- 2007:28 Krisberedskap i betalningssystemet – Tekniska hot och risker
- 2007:29 Vattenfall – med vind i ryggen?
- 2007:30 Så förvaltas förmögenheten – fem stiftelsers kapitalförvaltning och regeringens roll som stiftare
- 2007:31 Budgetstöd genom bistånd – regeringens och Sidas hantering av en central biståndsform
- 2007:32 Försäkringskassans hantering av arbetsskadeförsäkringen

- 2008 2008:1 Pandemier - hantering av hot mot människors hälsa
- 2008:2 Statens insatser för att bevara de kyrkliga kulturminnena
- 2008:3 Staten och pensionsinformationen
- 2008:4 Regeringens redovisning av arbetsmarknadspolitikens förväntade effekter
- 2008:5 Högskol lärarens bisysslor
- 2008:6 Regler och rutiner för indirekt sponsring inom SVT – tillräckligt för att säkerställa SVT:s oberoende?
- 2008:7 Statligt bildade stiftelser – regeringens insyn och uppföljning
- 2008:8 Dricksvattenförsörjning – beredskap för stora kriser
- 2008:9 Regeringen och krisen – regeringens krishantering och styrning av samhällets beredskap för allvarliga samhällskriser
- 2008:10 Riksrevisionens årliga rapport
- 2008:11 Tvärvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd
- 2008:12 Regeringens försäljning av åtta procent av aktierna i TeliaSonera
- 2008:13 Svenskundervisning för invandrare (sfi) – En verksamhet med okända effekter
- 2008:14 Kulturbidrag – effektiv kontroll och goda förutsättningar för förnyelse?
- 2008:15 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket – Regeringens redovisning i 2008 års ekonomiska vårproposition
- 2008:16 Sänkta socialavgifter – för vem och till vilket pris?
- 2008:17 Regeringens hantering av tilläggsbudgeten
- 2008:18 Avveckling av myndigheter
- 2008:19 Hög kvalitet i högre utbildning?
- 2008:20 Granskning av Årsredovisning för staten 2007
- 2008:21 Statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg
- 2008:22 Rekryteringen av internationella studenter till svenska lärosäten
- 2008:23 Statens insatser för ett hållbart fiske
- 2008:24 Stöd till start av näringsverksamhet – Ett framgångsrikt program
- 2008:25 Kasernen Fastighetsaktiebolag
- 2008:26 Utanförskap och sysselsättningspolitik – regeringens redovisning
- 2008:27 Delpension för statligt anställda – tillämpning och effekter
- 2008:28 Skyddat arbete hos Samhall – mer rehabilitering för pengarna
- 2008:29 Skyddet för farligt gods
- 2008:30 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket – regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2009
- 2008:31 Svenska trygghetssystem utomlands – Försäkringskassans och CSN:s utbetalningar och fordringshantering.

- 2009 2009:1 Omställningskrav i sjukförsäkringen – att pröva sjukas förmåga i annat arbete
- 2009:2 Försäkringskassans inköp av IT-lösningar
- 2009:3 Skatteuppskov – Regeringens redovisning av bostadsuppskov och pensionssparavdrag
- 2009:4 Swedfund International AB och samhällsuppdraget
- 2009:5 En effektiv och transparent plan- och byggprocess? Exemplet buller
- 2009:6 Energideklarationer – få råd för pengarna
- 2009:7 Beslut om sjukpenning – har Försäkringskassan tillräckliga underlag?
- 2009:8 Riksrevisionens årliga rapport
- 2009:9 Regeringens försäljning av V&S Vin & Sprit AB
- 2009:10 Psykiatrin och effektiviteten i det statliga stödet
- 2009:11 Försvarsmaktens personalförsörjning – med fokus på officersförsörjningen
- 2009:12 Hanteringen av unga lagöverträdare – en utdragen process

Beställning: publikationsservice@riksrevisionen.se